

VALSTS DARBA INSPEKCIJA

DARBĪBAS PĀRSKATS 2005

Rīga

Valsts darba inspekcijas
2005. gada darbības pārskats

RĪGA

Saturs

	lpp.
Lietotie saīsinājumi un apzīmējumi.....	3.
1. Vadības ziņojums.....	4.
2. Vispārīgā informācija par Valsts darba inspekciju.....	5.
2.1. Tiesiskais statuss, uzdevumi un funkcijas.....	5.
2.2. Struktūra un uzraudzības zonas.....	6.
2.3. Personāls.....	8.
2.4. Materiālais nodrošinājums.....	8.
3. Valsts darba inspekcijas aktivitātes likumdošanas pilnveidošanā.....	10.
4. Valsts darba inspekcijas 2005.gada darbības analīze.....	12.
4.1. Kvantitatīvie un kvalitatīvie rādītāji.....	12.
4.2. Prioritātes.....	14.
4.2.1. Nelegālās nodarbinātības samazināšana.....	14.
4.2.2. Eiropas Savienības Vecāko darba inspektoru komitejas informatīvās un inspicēšanas kampaņas organizēšana Latvijas būvlaukumos.....	19.
4.2.3. Eiropas nedēļas informatīvās kampaņas organizēšana.....	24.
4.3. Preventīvais darbs.....	27.
4.4. Inspicēšanas darba analīze.....	28.
4.5. Bīstamo iekārtu uzraudzība.....	30.
4.5.1. Bīstamo iekārtu reģistrācija un pārbaudes.....	30.
4.5.2. Bīstamo iekārtu avārijas.....	33.
4.6. Piemērotās sankcijas.....	34.
4.7. Tirgus uzraudzība.....	34.
4.8. Iesniegumu izskatīšana.....	37.
4.9. Darbā notikušo nelaimes gadījumu izmeklēšanas analīze.....	44.
5. Valsts darba inspekcijas darba kvalitātes pilnveidošana.....	46.
5.1. Personāla izglītošana un kvalifikācijas celšana.....	46.
5.1.1. Inspektoru apmācība.....	46.
5.1.2. Pieredzes apmaiņa nelegālās nodarbinātības samazināšanas darbā.....	48.
5.2. Valsts darba inspekcijas atbalsta grupas.....	49.
5.3. Kvalitātes sistēmas ieviešana un pilnveidošana.....	51.
5.4. Informatīvās sistēmas attīstība un pilnveidošana.....	52.
5.5. Iekšējais audits.....	53.
6. Valsts darba inspekcijas sadarbība ar valsts un pašvaldību institūcijām un sabiedriskām organizācijām.....	56.
7. Valsts darba inspekcijas sadarbība ar masu informācijas līdzekļiem.....	59.
8. Valsts darba inspekcijas īstenotie Eiropas sociālā fonda un Eiropas reģionālās attīstības fonda projekti.....	62.
8.1. Eiropas sociālā fonda projekti.....	62.
8.2. Eiropas reģionālās attīstības fonda projekti.....	64.
9. Valsts darba inspekcijas starptautiskā sadarbība.....	66.
10. Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras Latvijas nacionālā kontaktpunkta darbība.....	68.
11. Valsts darba inspekcijas finansējums un tā izlietojums.....	70.
12. Valsts darba inspekcijas prognozes un darbības programma 2006.gadam.....	72.
<i>Pielikums Nr.1: Valsts darba inspekcijas 2005.gada darbības skaitliskie rādītāji.....</i>	<i>77.</i>
<i>Pielikums Nr.2: Pārskats par notikušajiem nelaimes gadījumiem darbā 2005.gadā.....</i>	<i>81.</i>
<i>Pielikums Nr.3: Pārskats par 2005.gadā atzītām arodslimībām un to izveidošanās ceļiem darbojošos uzņēmumos.....</i>	<i>98.</i>

Lietotie saīsinājumi un apzīmējumi

Aģentūra – Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra;
Asociācija – Starptautiskā Darba inspekciju asociācija;
DDVI – Drošākas darba vietas iniciatīva;
DVVI – Darba un vides veselības institūts;
DLTSA – Darba lietu trīspusējās sadarbības apakšpadome;
EK – Eiropas Komisija;
EN – Eiropas nedēļa;
ERAF – Eiropas reģionālās attīstības fonds;
ES – Eiropas Savienība;
ESAW – Eiropas statistika par nelaimes gadījumiem darbā;
ESF – Eiropas sociālais fonds;
IAL – individuālie aizsardzības līdzekļi;
IP – Informācijas padome;
IVI – Izglītības valsts inspekcija;
Kontaktpunkts – Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras Latvijas nacionālais kontaktpunkts;
KS – Kvalitātes sistēma;
LBAS – Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība;
LDDK – Latvijas Darba devēju konfederācija;
LM – Labklājības ministrija;
LR – Latvijas Republika;
MK – Ministru kabinets;
MVU – mazie un vidējie uzņēmumi;
NIVA – Ziemeļvalstu arodveselības kvalifikācijas paaugstināšanas institūts;
NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra;
PTAC – Patērētāju tiesību aizsardzības centrs;
RTU – Rīgas Tehniskā universitāte;
RVDI – reģionālā Valsts darba inspekcija;
SDO – Starptautiskā darba organizācija;
SLIC – Vecāko darba inspektoru komiteja;
VAS – Valsts administrācijas skola;
VDI – Valsts darba inspekcija;
VDI AGJJ – Valsts darba inspekcijas Atbildības grupa juridiskajos jautājumos;
VDI AVS AG - Valsts darba inspekcijas Arodveselības speciālistu atbalsta grupa;
VDI IS – Valsts darba inspekcijas Informatīvā sistēma;
VDI TUD - Valsts darba inspekcijas Tirgus uzraudzības daļa;
VID – Valsts ieņēmumu dienests;
VIP – Valsts investīciju programma;
VSAA – Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra;
VSI – Valsts sanitārā inspekcija;
VUGD – Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests.

1. Vadības ziņojums

2005. gads Valsts darba inspekcijas (turpmāk tekstā - VDI) darbībā bija nozīmīgs un pasākumiem bagāts sakarā ar dalību starptautiskos projektos, kuru mērķis ir attīstīt VDI administratīvās spējas, pilnveidot VDI inspektoru kvalifikācijas celšanas un apmācības procesu, kā arī veicināt preventīvo darbu darba drošības un veselības aizsardzības jomā. Tā, piemēram, atskaites periodā turpinājās 2004. gadā uzsāktā Eiropas sociālā fonda Nacionālās programmas "Atbalsts kapacitātes stiprināšanai par darba tirgus un dzimumu līdztiesības politikas ieviešanu atbildīgajās institūcijās, informācijas izplatīšanai un izpratnes paaugstināšanai" projekta "Darba drošības sistēmas un darba attiecību uzraudzības pilnveidošana" realizācija. Eiropas Savienības struktūrfonda līdzekļi deva iespēju aktīvi iesaistīties preventīvo pasākumu organizēšanā darba devējiem, darbiniekiem un sabiedrībai kopumā, kā arī papildināt VDI amatpersonu zināšanas darba aizsardzības jautājumos. Sekmīgi tika īstenots Eiropas reģionālās attīstības fonda Nacionālās programmas "Elektroniskās pārvaldes infrastruktūras bāzes attīstība un pilnveidošana" projekts "Valsts darba inspekcijas informatīvās sistēmas integrēšana valsts informācijas sistēmā un e-pārvaldes pamatprincipu īstenošana".

VDI 2005. gadā par galveno prioritāti noteica nelegālās nodarbinātības samazināšanas politikas īstenošanu. Ministru kabineta rīkojumā Nr.836 (02.11.2004) tika apstiprināts pasākumu plāns 2005. - 2009. gadam VDI administratīvās spējas paaugstināšanai saistībā ar nelegālās nodarbinātības samazināšanu. Lai izpildītu plānotos uzdevumus, 2005. gadā VDI tika palielināts inspektoru skaits, kuru galvenais pienākums ir nelegālās nodarbinātības samazināšanas jautājumu koordinēšana VDI un tās reģionos.

Viens no būtiskākajiem pamatprincipiem Eiropas Savienības darba aizsardzības politikā ir preventīvo pasākumu organizēšana darba devējiem, darbiniekiem un sabiedrībai kopumā. Ņemot vērā, ka Latvija jau ir Eiropas Savienības dalībvalsts, tai jāpiedalās pasākumos, kas notiek Eiropas Savienības līmenī. VDI 2005. gadā organizēja 2 informatīvās un inspicēšanas kampaņas: Eiropas nedēļas informatīvo kampaņu "Ierobežo troksni!" un Vecāko darba inspektoru komitejas informatīvo un inspicēšanas kampaņu Latvijas būvniecības nozares uzņēmumos.

Valsts darba inspekcijas direktors

J.Bērziņš

2. Vispārīgā informācija par Valsts darba inspekciju

2.1. Tiesiskais statuss, funkcijas un uzdevumi

Valsts darba inspekcijas (VDI) tiesisko statusu, funkcijas un uzdevumus nosaka Latvijas Republikas (LR) 2001. gada "Valsts darba inspekcijas likums" un Ministru kabineta (MK) 2002. gada noteikumi Nr. 158 "Valsts darba inspekcijas nolikums". VDI ir Labklājības ministrijas (LM) pārraudzībā esoša valsts pārvaldes iestāde. VDI galvenā funkcija ir nodrošināt efektīvu valsts politikas īstenošanu un kontroli darba tiesisko attiecību, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības jomā.

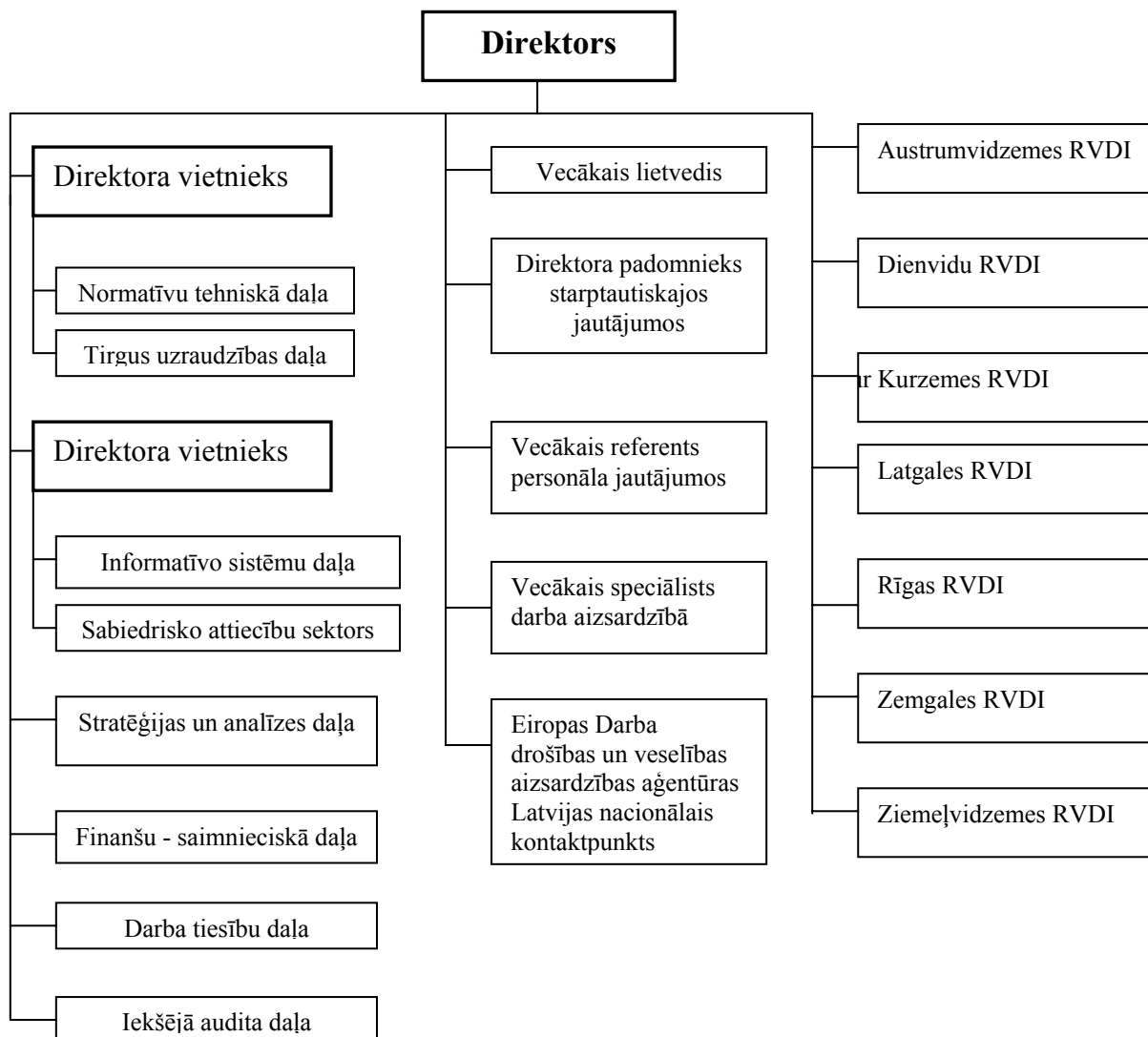
Realizējot šo funkciju, VDI pilda šādus uzdevumus:

1. uzrauga un kontrolē darba tiesisko attiecību, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības normatīvo aktu prasību ievērošanu;
2. veicina darba devēju un darbinieku sadarbību;
3. pēta darba tiesisko attiecību, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības jautājumus;
4. normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā veic darbā notikušo nelaimes gadījumu un bīstamo iekārtu avāriju izmeklēšanu, kā arī piedalās arodsaslimšanas gadījumu izmeklēšanā;
5. normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā reģistrē bīstamās iekārtas, kā arī izsniedz atļaujas bīstamo iekārtu ekspluatācijas uzsākšanai;
6. kontrolē darba vietās esošā darba aprīkojuma, personāla individuālo un kolektīvo aizsardzības līdzekļu, veselībai kaitīgo un bīstamo vielu izmantošanu, kā arī tehnoloģisko procesu ievērošanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
7. veic normatīvajos aktos noteikto iekārtu, darba vietās esošā darba aprīkojuma un personāla individuālo un kolektīvo aizsardzības līdzekļu tirgus uzraudzību;
8. sniedz bezmaksas konsultācijas darba devējiem, darbiniekiem un bīstamo iekārtu valdītājiem par darba tiesisko attiecību, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības normatīvo aktu prasībām;
9. nodrošina Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras nacionālā kontaktpunkta darbību.

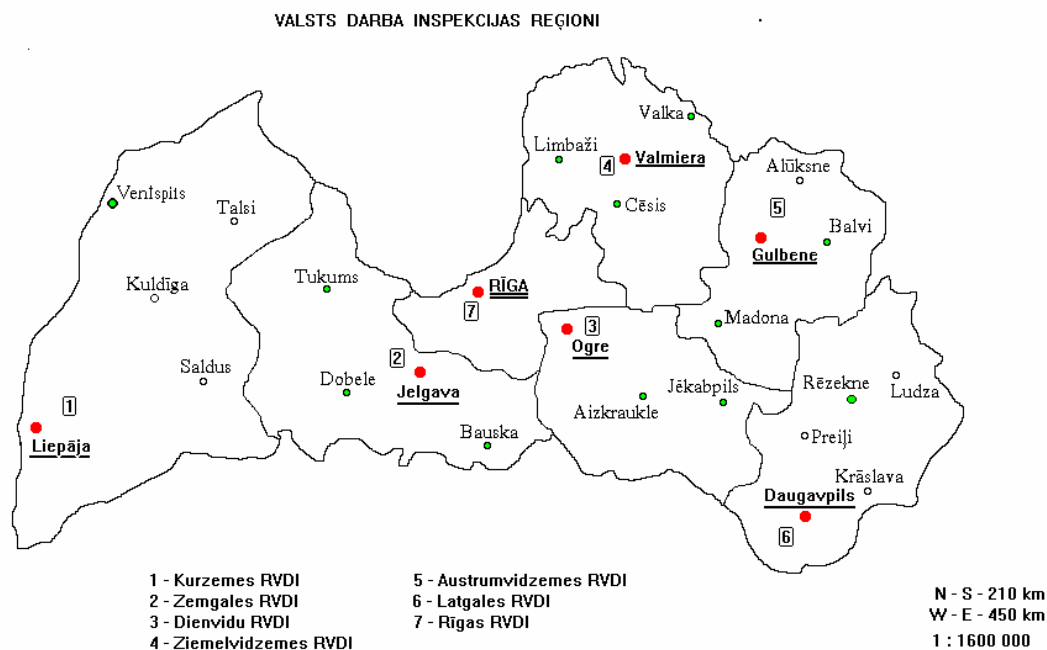
2.2. Struktūra un uzraudzības zona

2005. gadā VDI struktūru veidoja VDI pārvalde un septiņas reģionālās Valsts darba inspekcijas (RVDI).

Valsts darba inspekcijas struktūra

Katrai RVDI ir sava uzraudzības zona, kura ir veidota, ievērojot Latvijas administratīvi teritoriālo sadalījumu rajonos. Katras RVDI uzraudzības zonas robežas atbilst konkrēto Latvijas rajonu robežām. RVDI vadītāji ir tieši pakļauti VDI direktoram.

- **Rīgas RVDI** veic uzraudzību Rīgas un Jūrmalas pilsētā un Rīgas rajonā. Reģionālās inspekcijas centrs atrodas Rīgā. Rīgas RVDI pārraudzībā ir 68 400 uzņēmumi ar 470 000 darbinieku.
- **Ziemeļvidzemes RVDI** veic uzraudzību Limbažu, Valmieras, Valkas un Cēsu rajonā. Reģionālās inspekcijas centrs atrodas Valmierā. Ziemeļvidzemes RVDI pārraudzībā ir 11 374 uzņēmumi ar 82 231 darbinieku.
- **Austrumvidzemes RVDI** veic uzraudzību Balvu, Alūksnes, Madonas un Gulbenes rajonā. Reģionālās inspekcijas centrs atrodas Gulbenē. Austrumvidzemes RVDI pārraudzībā ir 3821 uzņēmums ar 43 365 darbiniekiem.
- **Latgales RVDI** veic uzraudzību Rēzeknes, Ludzas, Preiļu, Krāslavas un Daugavpils rajonā. Reģionālās inspekcijas centrs atrodas Daugavpilī. Latgales RVDI pārraudzībā ir 9288 uzņēmumi ar 101 330 darbiniekiem.
- **Dienvidu RVDI** veic uzraudzību Ogres, Aizkraukles un Jēkabpils rajonā. Reģionālās inspekcijas centrs atrodas Ogrē. Dienvidu RVDI pārraudzībā ir 6755 uzņēmumi ar 37 378 darbiniekiem.
- **Zemgales RVDI** veic uzraudzību Bauskas, Jelgavas, Dobeles un Tukuma rajonā. Reģionālās inspekcijas centrs atrodas Jelgavā. Zemgales RVDI pārraudzībā ir 12 733 uzņēmumi ar 75 244 darbiniekiem.
- **Kurzemes RVDI** veic uzraudzību Saldus, Kuldīgas, Talsu, Ventspils un Liepājas rajonā. Reģionālās inspekcijas centrs atrodas Liepājā. Kurzemes RVDI pārraudzībā ir 13 041 uzņēmums ar 112 891 darbinieku.

Visos rajonos, izņemot Alūksnes, Balvu, Kuldīgas, Krāslavas, Ludzas un Preiļu rajonu, ir iekārtoti pastāvīgi darbojošies RVDI biroji. Savukārt, minētajos sešos rajonos, VDI darbība tiek īstenota tieši no RVDI centriem. Lai nodrošinātu konsultatīvo darbu ar darba devējiem, kā arī darbiniekiem, šajos rajonos reizi nedēļā noteiktā vietā un laikā notiek apmeklētāju pieņemšana.

Lai nodrošinātu un koordinētu RVDI darbību, kā arī veiktu tās pārraudzību, VDI struktūrā ir Stratēģijas un analīzes daļa, Normatīvu tehniskā daļa, Tirgus uzraudzības daļa, Informatīvo sistēmu daļa, Darba tiesību daļa, Iekšējā audita daļa, Finanšu – saimnieciskā daļa un Sabiedrisko attiecību sektors. Daļas darbojas saskaņā ar nolikumiem, kurus apstiprinājis VDI direktors.

2.3. Personāls

2005. gadā VDI tika piešķirtas papildus 9 štata vietas nelegālās nodarbinātības samazināšanai (atbilstoši MK 2004. gada 2. novembra rīkojumam Nr. 836 “Pasākumu plāns 2005. – 2009. gadam VDI administratīvās spējas paaugstināšanai saistībā ar nelegālās nodarbinātības samazināšanu”), tādējādi VDI kopā bija 195 štata vietas. No tām 116 - līnijas inspektori, bet faktiski atskaites periodā strādāja vidēji 104 līnijas inspektori. Uz 2005. gada 31. decembri VDI brīvas bija 12,3% jeb 24 štata vietas, savukārt gada garumā – brīvas vidēji 22 – 26 štata vietas.

2005. gadā VDI piecas reizes laikrakstā “Latvijas Vēstnesis” izsludināja konkursu uz vakantajām civildienesta ierēdņu darba vietām, uz kurām kopā pieteicās 64 pretendenti, konkursu izturēja 30, bet darbā tika pieņemti 25 ierēdņi, no kuriem 7 darbu sāks tikai 2006. gada janvārī.

VDI kopā 2005. gadā darbu uzsākuši 24 ierēdņi un 3 darbinieki, bet no darba aizgājuši 18 ierēdņi un 3 darbinieki. Galvenais iemesls personāla lielajai un straujajai mainībai ir darba pienākumu apjomam, nepieciešamajām zināšanām un iemaņām, kā arī psihoemocionālajai slodzei neatbilstoši zemais atalgojums. Darba attiecības ar VDI, galvenokārt, pārtrauca augsti kvalificēti valsts darba inspektori ar lielu inspicēšanas un konsultatīvā darba pieredzi, jo viņiem tika piedāvāts labāk atalgots darbs privātajos uzņēmumos.

Jaunākie valsts darba inspektori pilnvērtīgi un patstāvīgi var sākt strādāt tikai pēc VDI iekšējā apmācību kursa apgūšanas, veiksmīgi nokārtojot eksāmenu, un praktiskā inspicēšanas darba iemaņu apgūšanas, kam nepieciešams vismaz gads. Tādēļ VDI 2005. gadā, tāpat kā iepriekšējos trīs gados, strādāja personāldaļi, kas būtiski ietekmēja VDI darba kvalitāti un samazināja preventīvajam darbam veltīto laiku. Diemžēl arī 2006. gadā tiek prognozēta līdzīga situācija, jo, neraugoties uz algu palielināšanu VDI, tās vēl joprojām nav konkurētspējīgas. Lai beidzot apturētu un novērstu straujo kadru mainību VDI, ir jāveido stabila, ilgtermiņa personāla politika, kas paredzētu VDI darbinieku un inspektoru prestiža celšanu sabiedrības apziņā, materiālo stimulēšanu, veselības apdrošināšanu, karjeras izaugsmes iespējas utt. (VDI personāla izglītošana un kvalifikācijas celšana skat. nodaļā 5.1.).

2.4. Materiālais nodrošinājums

Visas VDI struktūrvienības principā ir nodrošinātas ar visu nepieciešamo biroja tehniku, mēbelēm un telpām. Bet, tā kā VDI savas darbības realizēšanai biroja telpas ir, nepieciešamās platības paplašināšana ir ierobežota. 2005. gadā, palielinoties VDI štata vietu skaitam, atbilstošu darba vietu iekārtošana jaunpieņemtajiem darbiniekiem un biroja tehnikas izvietošana ir kļuvusi par nopietnu problēmu, tāpēc 2006. gadā VDI, sastādot budžeta pieprasījumu, būtu jāparedz līdzekļi papildus darba vietu iekārtošanai.

Lielākā daļa VDI biroja tehnikas ir tehniski un morāli novecojusi. VDI inspektoru un darbinieku rīcībā ir 14 serveri, 10 piezīmjdatori, 165 darbstacijas un perifērijas iekārtas – printeri, skeneri, tīkla koncentratori, modemi u.c.. 2005. gadā garantijas termiņš beidzās 75% datoru, 80% serveru, 100% skeneru un tīkla koncentratoru. Jāuzsver, ka arī liela daļa darbstaciju ir nokomplektētas, izmantojot labāko no ļoti nolietotās datortehnikas, lai vispār varētu strādāt. Neraugoties uz kritisko situāciju šajā jomā, 2005. gadā, tāpat kā 2004. gadā, VDI Informatīvās sistēmas datortehnikas atjaunošanai un jaunāku versiju programmatūras iegādei līdzekļi no Valsts budžeta netika piešķirti. 2005. gadā VDI Informatīvo sistēmu attīstībai tika izmantoti ERAF piešķirtie līdzekļi un MK 2004. gada 2. novembra rīkojuma Nr. 836 “Pasākumu plāns 2005. – 2009. gadam VDI administratīvās spējas paaugstināšanai saistībā ar nelegālās nodarbinātības samazināšanu” piešķirtie finansiālie līdzekļi, uz kuriem balstoties jaunajiem inspektoriem tika nodrošināta darba vietas iekārtošana.

2005. gadā RVDI rīcībā bija tikai 9 automašīnas, kas tika izmantotas neparedzētu, ārkārtas pasākumu veikšanai (nelaimes gadījumu izmeklēšanai, iesniegumu izskatīšanai utt.) un

plānveida uzņēmumu apsekošanai. Ņemot vērā, ka Latvijā ir 26 rajoni, inspektoru mobilitātes un darba operativitātes nodrošināšanai ir nepieciešamas vēl papildus automašīnas. Pašlaik, lai tiktu nodrošināts normāls darba process, VDI inspektori izmanto savu personīgo transportu. Diemžēl nav atrisināts jautājums par personīgo automašīnu ekspluatācijas izdevumu adekvātu kompensēšanu.

Līdzīga situācija VDI izveidojusies ar telefona sakariem. Fiksētie telefona sakari ir pilnīgi visos VDI birojos. Taču, lai VDI inspektori varētu kvalitatīvi un operatīvi veikt savus pienākumus, ir nepieciešams nodrošinājums arī ar dienesta mobilajiem sakariem, kas ir ļoti trūcīgs. Pašlaik RVDI dienesta mobilie telefoni ir tikai vadītājiem un inspektoriem, kuri nodarbojas ar nelegālās nodarbinātības apkarošanu, pārējie inspektori izmanto savus personīgos mobilos telefonus arī dienesta vajadzībām.

VDI ir nepieciešamas arī indikatīvās mēriekārtas – galveno darba vides parametru (mikroklimats, apgaismojums, troksnis) noteikšanai, lai varētu precīzi kontrolēt darba vietas un likt darba devējiem veikt nepieciešamos mērījumus akreditētās laboratorijās, un, ja vajadzīgs, uzlabot darba vidi uzņēmumā.

Nepieciešams atzīmēt, ka 2005. gadā tika veikts Starptautiskās darba organizācijas (SDO) trīspusējs Latvijas Valsts darba inspekcijas sistēmas audīts, kura ieteikumi palīdzēs izveidot optimālu VDI struktūru un uzlabos darbības kvalitāti.

3. Valsts darba inspekcijas aktivitātes likumdošanas pilnveidošanā

Realizējot 2005. gada darbības programmu, VDI pārstāvji no Darba tiesību, Normatīvu tehniskās, Stratēģijas un analīzes daļas piedalījās LM Darba departamenta, Tieslietu, Ekonomikas, Bērnu un ģimenes lietu ministrijas organizētajās darba grupās, lai pilnveidotu darba likumdošanu un darba aizsardzības normatīvo aktu bāzi, tādējādi uzlabojot darba vidi Latvijas tautsaimniecībā.

2005. gadā ar VDI pārstāvju piedalīšanos tika izstrādāti:

- MK noteikumi Nr.431 “Informācijas operatīvas apmaiņas kārtība”, kas tika izdoti saskaņā ar VDI 10. panta 3. daļu un nosaka kārtību, kādā notiek VDI funkciju un uzdevumu veikšanai nepieciešamās informācijas operatīvā apmaiņa ar citām valsts institūcijām; noteikumu mērķis ir veicināt operatīvu sadarbību starp dažādām institūcijām nelegālās nodarbinātības apkarošanas jomā; noteikumi MK tika pieņemti 2005. gada 21. jūnijā, bet stājās spēkā 2005. gada 30. jūnijā;
- MK noteikumi Nr.484 “Administratīvā pārkāpuma protokola veidlapu un naudas soda kvīts veidlapu izgatavošanas un izmantošanas kārtība”, kas tika izdoti saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 248. panta 6. daļu un nosaka administratīvā pārkāpuma protokola veidlapu un naudas soda kvīts veidlapu paraugus, kā arī šo veidlapu izgatavošanas un izmantošanas kārtību; noteikumi MK tika pieņemti 2005. gada 28. jūnijā, bet stājās spēkā 2005. gada 5. jūlijā;
- MK noteikumi Nr.585 “Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība”, kas tika pieņemti 2005. gada 9. augustā, bet stājās spēkā 2005. gada 12. augustā;
- MK noteikumu projekts “Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret elektromagnētisko lauku radīto risku”;
- MK noteikumu projekts “Noteikumi par rotaļu istabu darbības kārtību”. VDI pārstāvji piedalījās pieņemto MK noteikumu veiksmīgas ieviešanas sagatavošanā;
- izstrādājot informatīvu skaidrojošo materiālu MK 2005. gada 8. februāra noteikumiem Nr.99 “Noteikumi par komercdarbības veidiem, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju”, kuru ieviešana jāuzsāk ar 2006. gada 1. janvāri;
- aktīvi darbojoties LM Darba departamenta izveidotajā pretendentu izvērtēšanas komisijā, lai nodrošinātu MK 2005. gada 8. februāra noteikumu Nr.101 “Noteikumi par prasībām kompetentām institūcijām un kompetentiem speciālistiem darba aizsardzības jautājumos un kompetences novērtēšanas kārtība” ieviešanu. Jāpiebilst, ka 2005. gadā par kompetentām ir atzītas 8 institūcijas. Darbs turpināsies arī 2006. gadā.

VDI speciālisti sniedza arī pieprasītos priekšlikumus un atzinumus par konkrētiem MK noteikumu projektiem un likumu grozījumiem:

- Darba tiesību daļas pārstāvji starpīnstitūciju sanāksmē par grozījumiem likuma “Par nodokļiem un nodevām” 22. panta 2. daļā izteica priekšlikumus jaunajai redakcijai, kas tika ņemti vērā. Minētie grozījumi saistīti ar VDI tiesībām saņemt informāciju no Valsts ieņēmumu dienesta (VID) jautājumos par nodokļu maksātājiem un maksājumiem, kas nepieciešama VDI funkciju un uzdevumu veikšanai;
- Normatīvu tehniskās daļas darbinieki sagatavoja 34 slēdzienus par iesniegtajiem normatīvo aktu projektiem, tajā skaitā, par ķīmiskām vielām un produktiem, higiēnas prasībām dažādās jomās, atkritumu poligoniem, būvniecības normatīviem.

VDI pārstāvji piedalījās Darba lietu trīspusējās sadarbības apakšpadomes (DLTSA) darbā. 2005. gadā notika DLTSA sanāksmes, kurās tika apspriesti jautājumi par:

- Latvijā nodarbināto ārzemnieku uzskaites sistēmas izveidošanu;
- MK noteikumu “Par higiēnas prasībām paaugstināta riska objektiem – publisko pakalpojumu sniedzējiem” projektu;

- Latvijas Darba devēju konfederācijas (LDDK) izvirzītajiem prioritārajiem jautājumiem;
- par Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības (LBAS) piedāvātajiem prioritārajiem jautājumiem;
- LBAS piedāvātajiem grozījumiem Darba likumā;
- grozījumiem likumā “Par valsts sociālo apdrošināšanu”;
- grozījumiem Darba likumā.

2005. gadā atbilstoši LM norādēm tika sagatavots LR valdības atskaišu projekts par SDO 81. konvencijas “Par darba inspekciju rūpniecībā un tirdzniecībā” un 129. konvencijas “Par darba inspekciju lauksaimniecībā” izpildi.

4. Valsts darba inspekcijas 2005. gada darbības analīze

4.1. Kvantitatīvie un kvalitatīvie rādītāji

Viens no kritērijiem, kas ir pamatā VDI darbības novērtēšanai un analīzei atskaites periodā, ir MK noteikto un VDI 2005. gada darbības programmā iekļauto kvalitatīvo un kvantitatīvo rādītāju izpilde. Saskaņā ar VDI 2005. gada darbības programmu atskaites periodā bija paredzēts veikt 10 000 uzņēmumu apsekojumus, no tiem 2 200 apsekojumus sakarā ar nelegālā darba apkarošanu. Apkopojot VDI inspektoru 2005. gada darba rezultātus, jāsecina, ka iecerētais paveikts ar uzviju – veikti **12 095 apsekojumi 8111 uzņēmumos**. Bieži vien viens un tas pats uzņēmums tiek apsekots vairāku iemeslu dēļ – iesniegumu izskatīšana, nelaimes gadījumu darbā izmeklēšana, higiēnisko raksturojumu sastādīšana, bīstamo iekārtu ekspluatācijas atļaujas izsniegšana u.t.t. Līdz ar to atskaites periodā vairāk kā vienu reizi tika apsekoti 2042 uzņēmumi.

Sakarā ar nelegālo nodarbinātību veikti 1994 apsekojumi, nedaudz mazāk kā iecerēts, taču šie apsekojumi bija rezultatīvi – atklāti 936 darbinieki, ar kuriem nebija noslēgts darba līgums, kas arī ir viens no galvenajiem kritērijiem, novērtējot nelegālās nodarbinātības apkarošanas darbu.

Salīdzinot ar 2004. gadu (9759 apsekojumi) kopējais VDI uzņēmumu apsekojumu skaits, 2005. gadā pieaudzis par 19,3%. Šie dati var liecināt, ka inspekcijas veiktais darbs ir atrisinājis uzņēmumos daudzas problēmas darba likumdošanas un darba aizsardzības jomā.

Darba likums un darba aizsardzības normatīvo aktu bāze ir pietiekoši sarežģīta. Un, lai to veiksmīgi ieviestu un piemērotu praksē, VDI inspektori un darbinieki veic plašu izskaidrošanas darbu, rīko konsultācijas. 2005. gadā bija paredzēts sarīkot 200 konsultatīvos pasākumus. Atskaites periodā, ievērojot praktisko nepieciešamību un pieprasījumu, tika noorganizēts gandrīz 2,5 reizes vairāk - **465 konsultatīvie pasākumi darba devējiem un darbiniekiem**. Tas liecina gan par darba devēju pieaugošo vēlmi sakārtot darba attiecības un vidi savos uzņēmumos, gan par darbinieku interesi par savām tiesībām un pienākumiem. Konsultatīvo pasākumu mērķis ir celt darba devēju un darbinieku zināšanu līmeni par darba un, jo īpaši, darba aizsardzības likumdošanu, kā arī sekmēt darba devēju un darbinieku savstarpēju uzticību un taisnīgu sadarbību. VDI inspektori inspicēšanas procesā, kā arī, analizējot pārkāpumus un kopējo situāciju uzņēmumos, konstatē konkrētas tēmas un normatīvos aktus, par kuriem ir nepieciešams sniegt plašāku informāciju un skaidrojumu, un kas būtu svarīgi un aktuāli plašākai uzņēmumu vadītāju un darbinieku auditorijai, un par tiem tad arī tiek organizēti semināri, sniegtas plašākas konsultācijas. 2005. gadā semināri tika organizēti par arodveselības jautājumiem, nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanu, nelegālo nodarbinātību, darba vides risku izvērtēšanu, darba aizsardzības prasībām būvniecībā, individuālajiem darba aizsardzības līdzekļiem, obligātajām veselības pārbaudēm u.c. tēmām (detalizētāka informācija par semināriem, kas tika rīkoti EN un SLIC kampaņas ietvaros, aprakstīts 4.daļas 2.nodaļā „Prioritātes”). Semināru mērķauditorija bija būvniecības, lauksaimniecības, tirdzniecības, kokapstrādes u.c. nozaru darba devēji, speciālisti un darbinieki, kā arī izglītības un pašvaldību darbinieki. VDI inspektori un darbinieki semināros piedalījušies arī kopā ar Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA), VID, Latvijas lauksaimniecības konsultāciju centra, Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras, skolu valžu, pašvaldību u.c. organizāciju pārstāvjiem.

Konsultatīvais darbs tiek veikts arī uzņēmumu inspicēšanas procesā. Ikvienu uzņēmuma apsekošanu var uzskatīt par nosacītu konsultatīvo pasākumu, jo arī tad VDI inspektors ar uzņēmuma vadītāju vai darba aizsardzības speciālistu pārrunā un izskaidro viena vai otra normatīvā dokumenta prasību izpildes nepieciešamību, jaunākās izmaiņas likumdošanā un citus interesējošos jautājumus. Daudz konsultāciju darba devējiem un darbiniekiem tiek sniegts pa telefonu un birojos VDI inspektoru pieņemšanas dienās. Jāpiebilst, ka konsultatīvajam darbam tiek veltīts aizvien vairāk laika, Ziemeļvidzemes RVDI 2005. gadā tas bija viens no prioritātēm.

2005. gadā VDI tika ierīkots bezmaksas konsultatīvais tālrunis. Analizējot šī pakalpojuma lietderīgumu, konstatējām, ka VDI spēj nosegt tikai 10% – 15% no ienākušajiem zvaniem. Sakarā ar augstāk minēto, 2007. gadā paredzēts pieprasīt papildus finansiālos līdzekļus daudzkanālu telefonu līnijas ierīkošanai.

Atskaites periodā 2007 VDI, sadarbojoties ar masu informācijas līdzekļiem, sniedz sabiedrībai aktuālo un svarīgo informāciju par savā kompetencē esošajiem, aktuālajiem jautājumiem. Atskaites periodā VDI inspektori un darbinieki sagatavoja **474 materiālus masu informācijas līdzekļiem**, 2005. gada programmā bija paredzēts sagatavot 400 materiālus. Sagatavotā informācija tika izplatīta ar Latvijas preses, radio un televīzijas starpniecību visos Latvijas reģionos. Līdz ar to, publikāciju skaits ir lielāks par plānoto. No iepriekšminētā var secināt, ka VDI kompetencē esošie jautājumi pietiekoši plaši tiek atspoguļoti visos masu medijos (sīkāku analīzi skat. 7. nodaļā)

Viens no rādītājiem VDI inspektoru darba efektivitātei un kvalitātei ir procentuālā attiecība starp uzņēmumos konstatēto, novērstā un reāli novērsto pārkāpumu skaitu, kura VDI 2005. gada darbības programmā tika noteikta 97% līmenī. Atskaites periodā **uzņēmumos novērsto pārkāpumu skaits attiecībā pret novēršamajiem pārkāpumiem procentos** visām RVDI ir **98,6%**.

Pēc VDI darba laika sadalījuma, 2005. gadā reāli **preventīvajam darbam** tika veltīti **19,8 %** no kopējā darba laika fonda, kas ir 1,3 reizes mazāks par plānoto. Savukārt pēc reģionu sadalījumā situācija ir atšķirīga - visvairāk laika preventīvajam darbam tiek veltīts Ziemeļvidzemes RVDI (28%), bet vismazāk - Rīgas RVDI (4,5%). **Ārkārtējām aktivitātēm** (nelaimes gadījumu izmeklēšana, iesniegumu izskatīšana, higiēnisko raksturojumu sastādīšana, u.c.) tika veltīti kopumā **32,9%** no darba laika fonda. Tajā pašā laikā ārkārtējās aktivitātēs Ziemeļvidzemes RVDI tika izmantoti 18%, bet Rīgas RVDI - 55% no darba laika.

Analizējot rezultātus, var secināt, ka vissmagākā situācija darba aizsardzības jautājumu risināšanā ir Rīgas RVDI, kur ārkārtējām aktivitātēm veltītais darba laiks 12 reizes pārsniedz preventīvajam darbam veltīto laiku.

Lai preventīvajam darbam tiktu veltīta lielāka uzmanība, VDI jāizstrādā priekšlikumi, ar kuru palīdzību uzlabotu radušos situāciju – inspektoru specializācija pa noteiktām jomām, RVDI strukturālās izmaiņas, sociālā dialoga veicināšana uzņēmumos. Šī jautājuma risināšanu atvieglos VDI plānoto projektu īstenošana.

10,7% no darba laika tika veltīts inspektoru apmācībai un kvalitātes paaugstināšanai, bet 22,56% darbam birojā – jaunu darba metožu pielietošanas apgūšana, gatavošanās dažādu veidu kampaņām, atskaišu sagatavošana, dokumentācijas sagatavošana ES projektiem, informācijas ievadīšana IS u.c.

Kopumā jāsecina, ka darbības programmā noteiktais darba laika sadalījums un tā faktiskā izpilde svārstās dažu procentu robežās, kas liecina par precizitāti darba laika plānošanā. Lielākā atšķirība attiecas uz preventīvo darbu, kam veltīts par 7,2% darba laika mazāk nekā iecerēts.

4.2. Prioritātes

4.2.1. Nelegālās nodarbinātības samazināšana

Atbilstoši MK 2004. gada 2. novembra rīkojumam Nr. 836 "Pasākumu plāns 2005. - 2009. gadam Valsts darba inspekcijas administratīvās spējas paaugstināšanai saistībā ar nelegālās nodarbinātības samazināšanu" un VDI 2005. gada darbības programmai, 2005. gadā kā VDI darbības galvenā prioritāte tika noteikta nelegālās nodarbinātības samazināšanas politikas īstenošana. Prioritātes darbības mērķis bija samazināt nelegālo nodarbinātību valstī, bet pamatuzdevumi šī mērķa sasniegšanai bija VDI administratīvās spējas paaugstināšana un uzņēmumu kontroles pilnveidošana, kā arī sabiedrības informēšana un tiesiskās kultūras veicināšana. 2005. gadā šim nolūkam bija piešķirtas 9 štata vietas, bet sakarā ar to, ka jauno darbinieku sagatavošana šī sarežģītā darba veikšanai prasa laiku, VDI tika pieņemts lēmums nozīmēt esošos darbiniekus, kuri darbojas kā koordinatori. Pamatuzdevuma izpildē tika iesaistīti visi līnijas inspektori.

Lai izpildītu noteiktos pamatuzdevumus, bija jāpalielina apsekojumu skaits tajās nozarēs, kurās ir aktīvāka saimnieciskā darbība un paaugstināts nelegālās nodarbinātības risks (būvniecība, mazumtirdzniecība un vairumtirdzniecība, lauksaimniecība); jāpaaugstina VDI darbinieku profesionālā kvalifikācija; jāveido atbilstoša darba vide un jānodrošina nepieciešamais tehniskais aprīkojums; jāievieš valsts darba inspektoru materiālās stimulēšanas sistēma; jāorganizē informatīvās kampaņas un preventīvie pasākumi darba tiesību jautājumos.

Plānotais uzņēmumu apsekojumu skaits sakarā ar nelegālo nodarbinātību 2005. gadā bija 2200, no tiem apsekoti - 90,6%. Nepilnīgo plāna izpildi apsekojumu skaita ziņā var izskaidrot ar nenokomplektēto darbinieku skaitu un lielo neplānoto darba apjomu RVDI. 2005. gadā bija plānots atklāt 750 nelegāli nodarbinātos, bet ir atklāti 936, kas veido 125%. Ar 658 darbiniekiem, kuri bija strādājuši nelegāli, darba devēji noslēdza darba līgumus, bet 278 darbinieki uzņēmumos vairs nestrādā dažādu iemeslu dēļ, piemēram būvdarbu pabeigšana. Nelegālās nodarbinātības apkarošana pašlaik veiksmīgi norit, pateicoties inspektoru pašizliedzīgajam darbam, jāuzsver, ka VDI inspektori izmanto arī savus personīgos transporta līdzekļus un mobilos sakarus, jo citādi šo darbu nevar veikt vispār. VDI uzskata, ka kopējais apsekojumu skaits nebija pietiekošs. VDI nevarēja veltīt šim darbam vairāk laika, jo vienlaicīgi bija jāveic VDI likumā noteiktie uzdevumi.

Visvairāk nelegāli nodarbināto atklāts Rīgā – 204, Jelgavā – 101, Valmierā – 82, Daugavpilī – 70, kas norāda, ka lielākajās pilsētās norit aktīvāka saimnieciskā darbība un tajā iesaistīts arī lielāks skaits darbinieku, kas darba devējiem rada vēlmi daļu darbinieku nodarbināt nelegāli.

Analizējot atklāto nelegāli nodarbināto skaitu pa nozarēm, jākonstatē, ka vislielākais nelegāli nodarbināto skaits ir būvniecības nozarē – 254, koksnes un koka izstrādājumu ražošanā – 199, mazumtirdzniecībā – 109, lauksaimniecībā – 73, mežsaimniecībā, kokmateriālu sagatavošanā – 39. Šo risku nozares VDI grūti pamatot, tāpēc valstī radušos problēmu ļaus identificēt 2005. – 2006. gadā ESF struktūrfondu ietvaros veiktie LM organizētie pētījumi par nereģistrētās nodarbinātības samazināšanas jautājumiem.

Jāatzīmē, ka no visiem apsekotajiem uzņēmumiem sakarā ar nelegālo nodarbinātību, 20% uzņēmumu tika atklātas nelegāli nodarbinātas personas. Tas norāda, ka VDI inspektoram ir jāapseko liels skaits uzņēmumu, lai konstatētu nelegāli nodarbinātos. Lielais darba apjoms prasa ievērojamu laika patēriņu, transporta un sakaru izdevumus. Sagaidāmais valsts budžeta pieaugums sakarā ar atklāto nelegālo nodarbinātību un pēc tam juridiski noformētām darba attiecībām 658 personām 2005. gadā ir 243 316 Ls. VDI galvenos rādītājus nelegālās nodarbinātības samazināšanā skat.1. tabulā 17.lpp..

Atbilstoši 2005. gada VDI darbības programmas kalendārajam plānam, veikti šādi pasākumi:

- izstrādāta un apstiprināta uzņēmumu **apsekojumu metodoloģija**, kuras pamatā ir VDI nelielā pieredze nelegālās nodarbinātības jautājuma risināšanā un informācijas apmaiņas organizēšanā ar iesaistītajām institūcijām, un kura, protams, darba procesā tiks

pilnveidota. Apsekojumu metodoloģija tiks papildināta līdz ar Starpresoru vienošanos par VID un VDI savstarpējo sadarbību un Starpresoru vienošanos par VID datu bāzes lietošanu spēkā stāšanos. VID datu bāzes izmantošana būtiski atvieglās darbu, nosakot riska uzņēmumus, plānojot operatīvo darbu nelegālās nodarbinātības atklāšanai, kā arī informācijas apmaiņa starp VID un VDI kļūs operatīvāka;

- **VDI inspektoru skaits palielināts** par 9 darbiniekiem, kuri koordinēs darbu nelegālās nodarbinātības samazināšanas jautājumā. Katrā RVDI norīkots viens pieredzējis inspektors, Rīgas RVDI norīkoti divi inspektori nelegālā darba koordinēšanai. VDI šo darbu koordinē un rezultātus apkopo viena amatpersona no Stratēģijas un analīzes daļas. Atskaites periodā paredzētā inspektoru skaita palielināšana nelegālās nodarbinātības jautājumu risināšanai ir nepietiekama, tādēļ šajā darbā tika iekļauti visi VDI līnijas inspektori. Turpinoties šāda veida praksei nelegālās nodarbinātības darba organizēšanā, var rasties situācija, ka VDI vairs nevarēs izpildīt savu tiešo un galveno uzdevumu – nodrošināt valsts uzraudzību un kontroli darba aizsardzības jomā, kā tas noteikts Darba aizsardzības likumā un Valsts darba inspekcijas likumā;
- ievērojot nelielo pieredzi nelegālās nodarbinātības samazināšanas jautājumu risināšanā un darba organizēšanā, **materiālās stimulēšanas sistēmu** amatpersonām, kuras ar to nodarbojas, paredzēts izstrādāt 2006. gadā, pēc VDI 2005. gada nelegālās nodarbinātības samazināšanas darba rezultātu analīzes. 2005. gadā pēc RVDI vadītāju ieteikuma tika prēmētas tās amatpersonas, kuras aktīvi nodarbojušās ar nelegālās nodarbinātības samazināšanu;
- 2005. gadā **VDI jauno inspektoru mācību programmu** sekmīgi apguva 19 inspektori un 2 darbinieki, tajā skaitā 9 inspektori, kuri nodarbojas ar nelegālās nodarbinātības samazināšanas jautājumiem RVDI;
- lai apspriestu uzdevumus sakarā ar nelegālās nodarbinātības samazināšanu valstī un tālākās sadarbības iespējas, ar VDI sadarbības partneriem notika vairāki **semināri**:
 - 13.-14.12.2004. VDI nelegālās nodarbinātības darba koordinatoriem un RVDI vadītājiem;
 - 09.02.2005. seminārs ar VID;
 - 30.03.2005. seminārs ar Valsts robežsardzi;
 - 16.08.2005. seminārs ar VID Informācijas nodaļas darbiniekiem.

Lai iepazītos un iegūtu pieredzi nelegālās nodarbinātības jautājumu risināšanā, VDI vadība, RVDI vadītāji un nelegālās nodarbinātības darba grupas pārstāvji no 29.08.2005. – 30.08.2005. piedalījās **starptautiskā konferencē** “Nelegālās nodarbinātības samazināšana” (Rīga) Eiropas sociālā fonda (ESF) projekta “Darba drošības sistēmas un darba attiecību uzraudzības pilnveidošana” aktivitātes 3.4. “VDI darbinieku profesionālās kvalifikācijas celšana nelegālās nodarbinātības samazināšanas plāna 2005. - 2009. gadam” ietvaros. Konferences dalībnieki tika iepazīstināti ar Ķelnes Galvenās finanšu direkcijas “melnā darba” finanšu kontroles nodaļas (Vācija) darba pieredzi, kā arī VDI sniedza ziņojumu par sava darba rezultātiem un sadarbību ar citām institūcijām nelegālās nodarbinātības samazināšanas jautājumos. VID informēja par paveikto “aplokšņu algu” ierobežošanā, Valsts robežsardze ziņoja par veikto darbu ārzemnieku nelegālās nodarbinātības konstatēšanā. Nelegālās nodarbinātības samazināšanas jautājumā konferencē savas atziņas izteica LDDK, Latvijas celtnieku arodbiedrības un Latvijas Ģenerālprokuratūras pārstāvji.

Daļa no konferencē un debatēs izteiktajiem priekšlikumiem nelegālās nodarbinātības samazināšanas darba veikšanai ir iekļauti VDI 2006. gada darbības programmā.

VDI nelegālās nodarbinātības darba grupas pārstāvji 2005. gada novembrī un decembrī devās **pieredzes apmaiņas** braucienos uz Vāciju, Zviedriju un Maltu, kur praktiski iepazīs ar šo valstu pieredzi cīņā ar “melno darbu”. Jāuzsver, ka minētajās valstīs institūcijām, kas nodarbojas ar nelegālā darba apkarošanu, ir lielas pilnvaras,

tehniskais nodrošinājums, transports un pat bruņojums, operatīva pieeja vajadzīgajām datu bāzēm. Tāpat pastāv noteikumi, ka darba vietās katram darbiniekam jābūt identifikācijas dokumentam, kas būtiski atvieglo nelegālā darba fakta konstatēšanu un pierādīšanu. 2006. gadā ir paredzēts apkopot ārzemju braucienos gūto pieredzi, pēc kuras plānots izstrādāt pasākumu plānu par tās izmantošanu inspektora ikdienas darbā.

- 2005. gadā nelegālās nodarbinātības koordinātoru darba vietu izveidošanai izlietoti finanšu līdzekļi esošā budžeta ietvaros;
- visi 9 darbinieki, kuri nodarbojas ar nelegālās nodarbinātības samazināšanas jautājumu koordināciju VDI, 2005. gadā tika **nodrošināti ar individuālajiem aizsardzības līdzekļiem (IAL) un mobilajiem sakariem**, kas veicina šī darba organizēšanu un vadīšanu RVDI;
- paredzētajai datoru un citas biroja tehnikas iegādei 2005. gadā finanšu līdzekļi tika izmantoti kopējā budžeta ietvaros;
- saskaņā ar VDI Sabiedrisko attiecību stratēģiju (2005. – 2007.) 2005.gadā ar masu informācijas līdzekļiem tika veidotas īpašas sadarbības saiknes. ESF projekta "Darba drošības sistēmas un darba attiecību pilnveidošana" ietvaros organizētajā mediju kampaņā aktuāli darba aizsardzības, bīstamo iekārtu uzraudzības un darba tiesisko attiecību, kā arī nelegālās nodarbinātības jautājumi, tika atspoguļoti televīzijas raidījumu ciklā "Manas tiesības", radio raidījumu ciklā "Manas darba tiesības", sociālajās reklāmās radio un televīzijā, kā arī 4 tēmu plakātos, kas izvietoti daudzās Latvijas pilsētās. 2005. gadā masu saziņas līdzekļos publicēti 32 VDI sagatavoti materiāli par nelegālās nodarbinātības jautājumiem.
- lai informētu darba devējus un darbiniekus VDI organizēja **seminārus un konsultācijas darba devējiem un darbiniekiem** – 2005. gadā notikuši 6 semināri darba devējiem un darbiniekiem:
 - "Nelegālās nodarbinātības problēmas Latvijā" (Jūrmala);
 - "Nelegālās nodarbinātības samazināšanas politikas īstenošana" (Valmiera, Gulbene);
 - "Legāls darbs – labklājības pamats" (Valmiera);
 - "Nelegālās nodarbinātības samazināšanas politikas īstenošana" (Daugavpils);
 - "Drošs darbs darba vietā" (Aizkraukle).

VDI semināros, kuru pamattēma bija darba drošība, tika arī akcentēti jautājumi, kas skar nelegālās nodarbinātības samazināšanu valstī.

Lai iegūtu informāciju par nelegālo nodarbinātību un citiem pārkāpumiem darba likumdošanas un darba drošības jautājumos, VDI no 2005. gada aprīļa darbojas **uzticības (anonīmais) telefons**. Par tā esamību tika sniegta informācija VDI mājaslapā, radio un laikrakstos. 2005. gadā esam saņēmuši 170 informācijas pa anonīmo telefonu, no tām par nodarbināšanu bez darba līguma – 53.

- RVDI amatpersonas 2005. gadā piedalījušās rajonu informatīvajās dienās un rajonos organizētās sanāsmēs, kurās sniegtas 292 **konsultācijas darba devējiem un darbiniekiem**. Konsultācijās īpaši tika izskaidrota nelegālās nodarbinātības samazināšanas nozīme un tās ietekme uz valsts labklājību; ieteikts darbiniekiem nepiekrīst strādāt bez darba līguma noformēšanas vai gadījumos, kad darba devējs darba līgumā norādījis tikai daļu no faktiski nolīgtās darba algas.
- 2005.gadā pa **VDI bezmaksas konsultatīvo telefonu** tika sniegtas atbildes uz 19 932 jautājumiem, no kuriem 2320 jautājumi jeb 12% bija par darba līgumiem.
- 2005.gadā beigās saskaņā ar VDI direktora rīkojumu notika **pieredzes apmaiņa starp RVDI** par apstiprinātās VDI darbības prioritātes "Nelegālās nodarbinātības samazināšanas politikas īstenošana" izpildes gaitu (plašāk par to skat. 5. daļas 1.nodaļas 2.punktu "Pieredzes apmaiņa nelegālās nodarbinātības samazināšanas darbā").

Ņemot vērā augstāk minēto, lai būtiski samazinātu nelegālo nodarbinātību turpmākajos gados nepieciešams:

1.) ievērojot vairāku Eiropas valstu pieredzi un VDI pirmā gada pieredzi, apkarojot nelegālo nodarbinātību, kā arī Darba aizsardzības likumu, kurā VDI ir deleģēts pavisam cits uzdevums, nelegālās nodarbinātības jautājuma risināšana un attiecīgi valsts noteikto nodokļu iekasēšana nododama tai valsts institūcijai, kurai ir reālas pilnvaras, materiālais un tehniskais nodrošinājums, lai pierādītu nelegālās nodarbinātības un nodokļu nemaksāšanas faktu. Protams, šajā darbā līdzdalību savas kompetences robežās ņems arī VDI;

2.) ja nelegālās nodarbinātības samazināšana valstij ir prioritāra un tā tiks atstāta VDI pārziņā, tad ir jāatrisina vairāki būtiski jautājumi:

- jāpārskata Darba aizsardzības likums, jo valsts uzraudzību un kontroli darba aizsardzībā, kas vienmēr ir bijis VDI galvenais uzdevums, būs problemātiski veikt, kas, savukārt, varētu negatīvi ietekmēt vispārējo darba aizsardzības stāvokli valstī. Iespējams, ka arī 2005. gadā konstatēto nelaimes gadījumu skaita būtisko pieaugumu daļēji var izskaidrot ar to, ka VDI inspektoru darbs tika vairāk virzīts, lai risinātu nelegālās nodarbinātības samazināšanas jautājumus;
- vēlams regulāri aktualizēt pasākumu plānu 2005. - 2009. gadam Valsts darba inspekcijas administratīvās spējas paaugstināšanai saistībā ar nelegālās nodarbinātības samazināšanu, ņemot vērā iepriekšējā periodā sasniegtos rezultātus;
- noteikt kārtību un kritērijus, uz kuriem balstoties, atklātos nelegālās nodarbinātības faktus var uzskatīt par juridiski pierādītiem;
- obligāta darba apliecību vai sociālās apdrošināšanas identifikācijas karšu piešķiršana katram darbiniekam, kam jābūt līdzī darba vietā;
- atrisināt jautājumu par VDI amatpersonu pilnvarām, dodot tiesības aizturēt un noskaidrot darbinieka personību, jo ne vienmēr VDI inspektoram blakus ir policijas vai robežsardzes darbinieks;
- piešķirt VDI inspektoriem tiesības veikt pārbaudes privātīpašumā, kur nelegāli nodarbināto skaits ir ievērojams;
- jāatrisina VDI amatpersonu veselības un dzīvības apdrošināšanas jautājums, lai iespējamo traumu gadījumos, saņemtu paredzēto kompensāciju, jo ir bijuši mēģinājumi fiziski iespaidot VDI inspektoros;
- jārisina jautājums par tiesu praksi, izskatot jautājumus par administratīvajiem sodiem sakarā ar nelegālās nodarbinātības pieļaušanu, lai VDI inspektoru uzliktie sodi netiktu samazināti, ja jau valstī šis jautājums ir būtisks;

3.) jānostiprina VDI kapacitāte:

- ievērojami jāpalielina inspektoru skaits, nodrošinot tos ar konkurētspējīgu atalgojumu, izveidojot atsevišķas inspektoru grupas, kuras nodarbošies tikai ar nelegālās nodarbinātības jautājumu risināšanu;
- jānodrošina darbinieki ar transporta līdzekļiem;
- pilnībā jāapgādā ar nepieciešamo datortehniku, sakariem, audio, video un foto līdzekļiem;
- jāatrisina jautājums par individuālajiem aizsardzības līdzekļiem;
- uzticības (anonīmais) telefons jāierīko katrā RVDI, tas veicinātu informācijas iegūšanu par konkrētiem nelegālās nodarbinātības gadījumiem, kā var secināt no ziņām, kas tiek saņemtas pa anonīmo telefonu, kas pašlaik darbojas VDI pārvaldē.

VDI galvenie rādītāji nelegālās nodarbinātības samazināšanā

Nr. p. k.	Reģioni	Uzņēmumu apsekojumu skaits	Nodarbinātie bez darba attiecībām	Administr. sodi		Noslēgto darba līgumu skaits	Atbrīvoto darbinieku skaits	Konsultatīvo pasākumu skaits
				skaits	Ls			
1.	Austrumvidzemes RVDI	285	72	28	1615	35	37	26
2.	Dienvidu RVDI	327	110	33	1160	70	40	83
3.	Kurzemes RVDI	262	102	25	2480	63	39	3
4.	Latgales RVDI	302	122	63	2610	109	13	3
5.	Rīgas RVDI	281	236	111	10090	153	83	9
6.	Zemgales RVDI	306	146	31	2695	113	33	58
7.	Ziemeļvidzemes RVDI	231	148	39	2395	115	33	110
KOPĀ 2005. gadā		1994	936	330	23045	658	278	292

4.2.2. Eiropas Savienības Vecāko darba inspektoru komitejas informatīvās un inspicēšanas kampaņas organizēšana Latvijas būvlaukumos

Kā otrā VDI prioritāte 2005. gadā tika noteikta Eiropas Savienības (ES) Vecāko darba inspektoru komitejas (SLIC) informatīvās un inspicēšanas kampaņas organizēšana būvniecības nozarē Latvijā. Kampaņa vienlaicīgi norisinājās visās jaunajās ES dalībvalstīs – Kiprā, Čehijā, Igaunijā, Ungārijā, Lietuvā, Maltā, Polijā, Slovākijā, Slovēnijā, kā arī Latvijā.

Pēc ES SLIC būvniecības darba grupā saņemtās informācijas daudzās valstīs, sākoties gada siltajai sezonai, būvniecības apjomi pieaug, savukārt, rudenī tie samazinās. Tāpēc, lai iegūtu optimālus rezultātus, kampaņa tika sadalīta divos posmos. Pirmais posms notika no 2005. gada 6. jūnija līdz 19. jūnijam, bet otrais - no 2005. gada 26. septembra līdz 9. oktobrim.

Kampaņas pamatojums – būvniecība ir viena no nozarēm, kurā visās ES valstīs ir liels notikušo nelaimes gadījumu skaits. Latvijā 2005. gadā būvniecības nozarē tika reģistrēti 172 nelaimes gadījumi, no tiem 67 - ar smagiem veselības traucējumiem, bet 15 – letāli. Salīdzinot ar 2004. gada statistikas datiem, 2005.gadā ir palielinājies smago un letālo nelaimes gadījumu skaits (2004. gadā - smagie nelaimes gadījumi – 58, letālie – 11).

Kampaņas mērķis - pārbaudīt, kā ES valstīs tiek ieviesta ES Direktīva par pagaidu un pārvietojamajiem būvlaukumiem (92/57/EEC), kā arī izpētīt, kāds ir darba vides drošības līmenis būvniecības nozarē ES valstīs.

Kampaņas pamatjautājumi:

- drošība saistībā ar darbiem augstumā;
- drošas transporta kustības organizēšana būvlaukumā;
- krītoši priekšmeti, to uzglabāšana un celšana.

Lai veidotu vienotu pieeju, ES SLIC būvniecības darba grupa izstrādāja ieteikumus par kampaņas tēmām, informācijas materiāliem, kā arī apmeklējumu un ziņojumu shēmām. Pēc šiem materiāliem tika apmācīti VDI būvniecības darba grupas locekļi, kuri, savukārt, informāciju, aptaujas anketas un būvniecības kampaņas dalībniekiem paredzētos bukletus nodeva tālāk inspektoriem reģionos.

Būvlaukumu inspicēšana. Būvniecības kampaņas norisē tika iesaistītas visas RVDI. Pirmajā posmā piedalījās 51 inspektors, bet otrajā – 66 inspektori. Abos posmos tika apsekoti 284 būvlaukumi. 7 būvlaukumu pārbaudē kopā ar Rīgas RVDI piedalījās arī Celtnieku arodbiedrības pārstāvji.

Apsekojumu laikā inspektori novērtēja būvlaukumu atbilstību ES SLIC noteiktajiem kritērijiem. Katra vērtējuma kritēriju pamatā noteikti četri aspekti:

- pareizi sadalīti pienākumi;
- profilakse (preventīvie pasākumi);
- iekārtu un aprīkojuma pareiza izvēle, lietošana un apkope;
- darba drošības un veselības apstākļu uzraudzība un koordinēšana.

Būvlaukumi pēc lieluma tika sadalīti četrās grupās, pamatojoties uz darbinieku skaitu tajos: 1 - 5, 6 - 20, 21 - 50 un vairāk kā 50 darbinieku. Tā kā Latvijā būvē pārsvarā nelielus objektus, visvairāk tika apsekoti pirmās un otrās grupas būvlaukumi (skat. 2.tabulu).

Būvlaukumu novērtēšanā inspektori izmantoja ES SLIC izstrādātās shēmas un metodiskos ieteikumus.

Būvlaukumu sadalījums pēc darbinieku skaita

Darbinieku skaits uzņēmumā	Reģionālā inspekcija				Kopā
	1-5	6-20	21-50	>50	
Austrumvidzemes	16	15	1	0	32
Dienvidu	5	20	9	2	36
Kurzemes	22	25	6	2	55
Latgales	5	15	2	1	23
Rīgas	0	13	16	29	58
Zemgales	5	15	8	3	31
Ziemeļvidzemes	13	31	5	0	49
Kopā	66	134	47	37	284

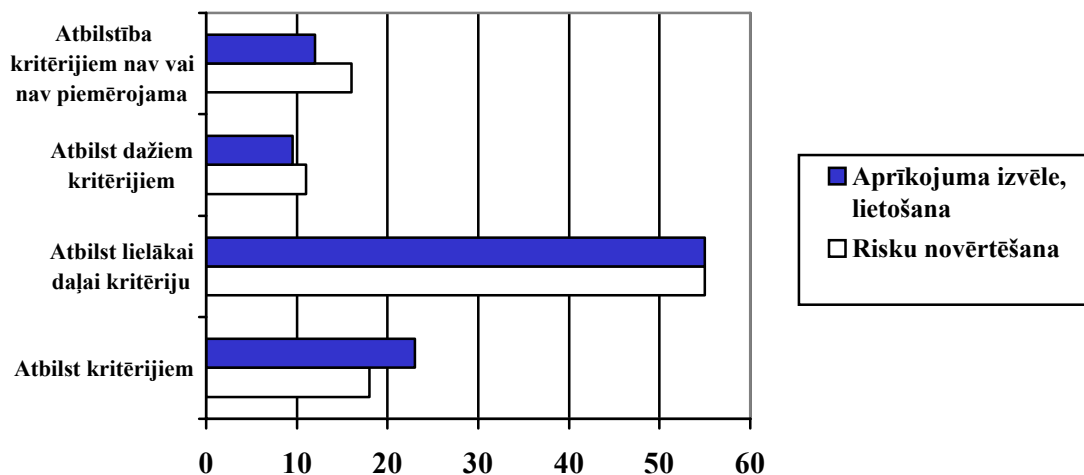
Drošība saistībā ar darbiem augstumā. Apsekojot būvlaukumus, inspektoriem bija jānovērtē, kā darbiniekiem tiek iekārtotas darba vietas, strādājot augstumā:

- vai atbildīgās personas veic risku novērtēšanu darbiem augstumā, nosaka hierarhiju risku novēršanai, kā arī kontroles pasākumus;
- vai izvēlētas atbilstošas iekārtas (aprīkojums) no darba aizsardzības viedokļa (inspektori novērtēja iekārtas, kas nodrošina piekļūšanu darba vietām, ieskaitot mobilās pacelšanas iekārtas, kāpnes, kā arī pretkritiena aprīkojumu – tīklus, margas, nožogojumus u.c.);
- vai darbinieki ir nodrošināti ar individuālajiem aizsardzības līdzekļiem un vai tie tiek pielietoti.

Iegūtie rezultāti parāda, ka risku novērtēšanā ES noteiktajiem kritērijiem pilnīgi atbilst 18% būvlaukumu, lielākai daļai kritēriju atbilst 55% būvlaukumu, savukārt, iekārtu izvēlē un lietošanā pilnīgi atbilst 23%, lielākai daļai kritēriju atbilst 55% būvlaukumu no kopējā apseko to būvlaukumu skaita (skat. 1. grafiku).

1. grafiks

Vērtējums drošam darbam augstumā
(būvlaukumu skaits procentos no kopējā apseko to būvlaukuma skaita)

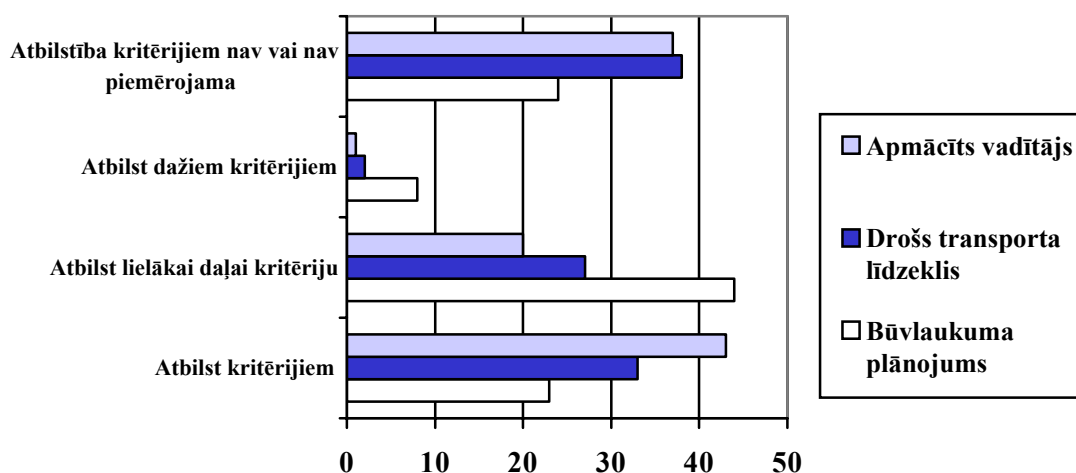
Drošs transports būvlaukumā. Apsēkojot būvlaukumus saistībā ar drošas iekšējā transporta kustības organizēšanu, un, analizējot iegūtos rezultātus, var secināt, ka Latvijā būvlaukumos esošais transports un tā izmantošana atbilst lielākai daļai ES noteikto kritēriju. Pastiprināta uzmanība tika pievērsta tādiem jautājumiem:

- būvlaukuma plānojuma un izveides piemērotība iekšējam transportam, t.i., transporta ceļos nedrīkst būt bedres, slidenas nogāzes, nenorobežotas malas (līdz minimumam jāsamazina transporta virziena maiņa un pārsvarā jāparedz vienvirziena kustība);
- transporta līdzekļa atbilstība veicamā darba prasībām (pareiza izmēra transportlīdzekļu izvēle, lai novērstu to apgāšanos; mašīnas, kas nodrošina 360 grādu pagriezienu u.c.);
- transporta līdzekļu vadītāju apmācība drošam darbam.

Transporta izvēlē un lietošanā ES kritērijiem atbilst 33% , bet lielākai daļai kritēriju atbilst 27% būvlaukumu. 23% būvlaukumu pilnīgi atbilst kritērijiem, kuri nosaka būvlaukuma plānojuma piemērotību iekšējam transportam, bet lielākai daļai kritēriju atbilst 44% būvlaukumu no apsekoto būvlaukuma skaita. Uz trešo daļu no apsekotajiem būvlaukumiem attiecināts vērtējums “Atbilstība kritērijiem nav vai nav piemērojama”, jo nelielajos būvlaukumos, kādi pārsvarā ir Latvijā, iekšējā transporta problēmas nav aktuālas (skat. 2. grafiku).

2. grafiks

Vērtējums drošam transportam būvlaukumā
(būvlaukumu skaits % no kopējā apsekoto būvlaukuma skaita)

Krītoši priekšmeti, to uzglabāšana un celšana. Pārbaudot, kā tiek uzglabāti, celti un pārvietoti krītoši priekšmeti, inspektori vērtēja pēc sekojošiem kritērijiem:

- drošas kravu pacelšanas plānošana izkraušanas un iekraušanas darbu veikšanai attiecīgajā būvniecības posmā, t.i., ar šīm darbībām saistīto risku noteikšana un to iekļaušana Darba aizsardzības pasākumu plānā, atbildīgo personu norīkošana, paredzamās darbības zonas pārredzamība u.c.;
- drošas un piemērotas celšanas iekārtas attiecīgo darbu izpildei (vai izvēlētas vispiemērotākās celšanas iekārtas, vai celšanas iekārtas un to aprīkojums (stropes, traverses u.c.) ir darba kārtībā);
- celšanas iekārtu operatoru kvalifikācija, informētība par kārtību būvlaukumā no darba aizsardzības viedokļa un atbilstoša apmācība;

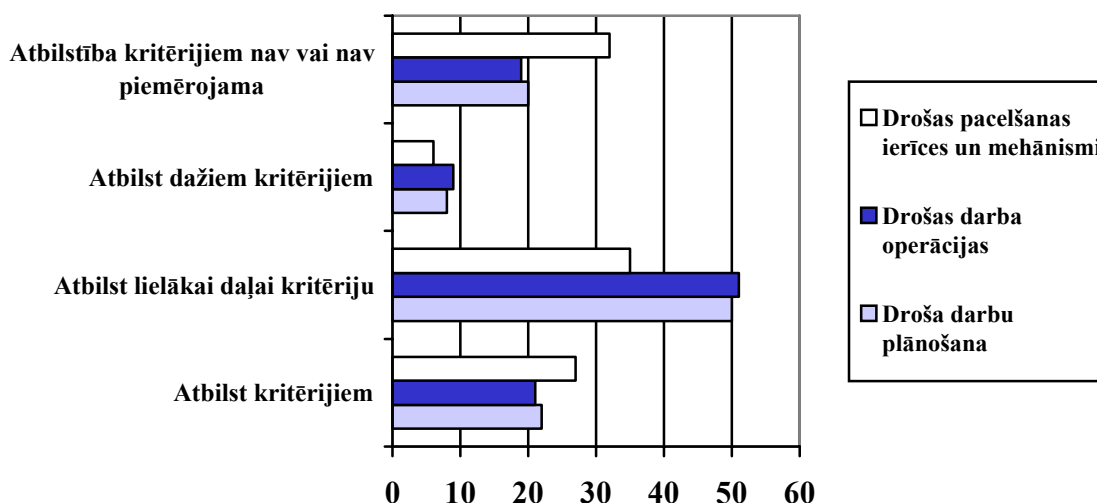
- aizsardzība pret krītošiem priekšmetiem - vai visas darba platformas aprīkotas ar atbilstošu apmales nožogojumu, vai materiāli un instrumenti ir novietoti droši, lai neapdraudētu darbiniekus.

Rezultātā droša darba plānošanas kritērijiem pilnīgi atbilst 22% būvlaukumu, bet lielākai daļai kritēriju atbilst 50% būvlaukumu no visu apsekoto būvlaukumu skaita. Drošu darba operāciju pielietošanā kritērijiem pilnīgi atbilst 21% būvlaukumu un lielākai daļai kritēriju atbilst 51% būvlaukumu, bet drošu pacelšanas ierīču un mehānismu pielietošanā kritērijiem pilnīgi atbilst 27%, lielākajai daļai kritēriju atbilst 35% būvlaukumu. Ir daudz būvlaukumu, uz kuriem attiecas vērtējums "Atbilstība kritērijiem nav vai nav piemērojama", jo šīs problēmas nav aktuālas (skat. 3. grafiku).

3. grafiks

Vērtējums aizsardzībai no riskiem, kas saistīti ar krītošiem priekšmetiem un kravu pacelšanu

(būvlaukumu skaits % no kopējā apsekoto būvlaukuma skaita)

Pamatojoties uz **ES direktīvu 92/57/EEC**, Latvijā pieņemti un ir spēkā MK noteikumi Nr.92 (25.02.2003) "Darba aizsardzības prasības, veicot būvdarbus". VDI inspektori pārbaudīja šo noteikumu prasību izpildi attiecībā uz koordinatoru norīkošanu, Darba aizsardzības plāna izveidošanu un iepriekšējo paziņojumu iesniegšanu VDI par būvdarbu uzsākšanu. Darba aizsardzības koordinatori nebija norīkoti 13% būvlaukumu, kur tas bija nepieciešams. Darba aizsardzības plāns nebija izveidots 21% būvlaukumu, kur tas bija nepieciešams, bet iepriekšējais paziņojums VDI nebija iesniegts 35% gadījumos.

Būvlaukumu apsekojumu laikā tika izsniegti 60 rīkojumi, 2 gadījumos apturēti būvniecības darbi, 9 gadījumos uzlikti naudas sodi (skat. 3. tabulu). Biežāk pārkāpumi tika atklāti mazajos būvlaukumos - no 200 pārbaudītajiem būvlaukumiem 28% tika konstatēti pārkāpumi. Lielajos būvlaukumos soda sankcijas tika piemērotas mazāk - no 84 būvlaukumiem pārkāpumi konstatēti 20%. Kopumā situācija darba drošībā lielākajos būvlaukumos bija labāka nekā mazajos būvlaukumos. To var izskaidrot ar Latvijas likumdošanā noteikto prasību, būvlaukumos, kuros ir vairāki apakšuzņēmumi, darbi ir savstarpēji jāsavstarpēji jāsaskaņo, jābūt koordinatoriem, kuri būvlaukumā organizē vienotu darba aizsardzības sistēmu, un līdz ar to palielinās arī darba devēju atbildība par darbiniekiem.

Piemērotās sankcijas SLIC būvniecības kampaņas laikā

Būvlaukumu lielums pēc darbinieku skaita	Būvlaukumu skaits	Rakstiskais brīdinājums	Darbu pārtraukšana	Sodi	Sankcijas nav piemērotas
1-5	66	17	1	2	46
6-20	134	29	1	2	102
21-50	47	10	0	2	35
>50	37	4	0	3	30
Kopā	284	60	2	9	213

Par ES SLIC būvniecības kampaņas norisi sabiedrība tika informēta ar masu informācijas līdzekļu starpniecību. VDI darbinieki sniedza 39 publikācijas reģionālajā un centrālajā presē, notika 4 uzstāšanās nacionālajā televīzijā un 3 – nacionālajā radio. Informācija par kampaņu tika ievietota VDI mājaslapā www.vdi.gov.lv, kā arī Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras mājaslapā www.osha.lv. Kurzemes RVDI organizēja semināru “Darba drošība būvniecībā” darba devējiem un darbiniekiem ESF projekta “Darba drošības sistēmas un darba attiecību uzraudzības pilnveidošana” ietvaros, kurā piedalījās 16 uzņēmumu pārstāvji.

Noslēdzot kampaņu, 2005.gada novembrī Latvijā tika organizēts pieredzes apmaiņas seminārs par ES SLIC būvniecības kampaņas norisi Baltijas valstīs. Seminārā piedalījās Lietuvas, Igaunijas un Latvijas VDI pārstāvji. Tajā tika apspriesta kampaņas norise Baltijas valstīs, rezultāti un visas sabiedrības ieguvumi no šāda veida kampaņu organizēšanas. Semināra noslēgumā tika apkopoti dalībnieku viedokļi par būvniecības kampaņas pozitīvajiem rezultātiem:

- tika pastiprināti pievērsta darba devēju un darbinieku uzmanība darba aizsardzībai darba vietā;
- VDI bija iespēja sabiedrību vairāk informēt par likumdošanas prasībām, kā arī par VDI darbību un tās sniegtajiem pakalpojumiem;
- inspektoriem bija iespēja izvērtēt darba drošības situāciju un ar to saistītās problēmas darba vietās; šo informāciju var lietderīgi izmantot darbā ar darba devējiem, masu informācijas līdzekļiem, organizējot seminārus un apmācības;
- kopīgie semināri un sadarbība deva iespēju apmainīties ar pieredzi Baltijas valstu VDI darba organizācijā.

Analizējot ES SLIC būvniecības kampaņas norisi Latvijā, VDI uzskata, ka, lai panāktu radikālus uzlabojumus darba drošībā būvlaukumos ir nepieciešams:

- VDI plānojot darbu regulāri paredzēt būvniecības kampaņas ne tikai valsts teritorijā, bet arī atsevišķos reģionos;
- veicināt aktīvāku sociālo partneru iesaistīšanu ar būvniecības nozari radušos problēmu risināšanā;
- vairāk izmantot masu informācijas līdzekļus atspoguļojot paveikto būvniecības nozarē.

4.2.3. Eiropas nedēļas informatīvās kampaņas organizēšana

2005. gadā VDI trešā prioritāte bija Eiropas nedēļas informatīvās kampaņas organizēšana. 2005. gadā jau trešo reizi Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras (Aģentūra) nacionālā kontaktpunkta (Kontaktpunkts) darbības vēsturē Latvijā, līdzīgi kā pārējās ES dalībvalstīs, tika organizēta informatīvā kampaņa – “Eiropas nedēļa drošībai un veselībai darbā” (EN). 2003. un 2004. gadā EN tēmas bija veltītas darbam ar bīstamajām vielām un darba drošībai būvniecības sektorā. 2005. gada EN informatīvā kampaņa tika organizēta par troksni darbavietās, un tā nav nejaušība, jo darba vides trokšņa radītās problēmas visā Eiropā ir vienas no aktuālākajām, no kurām cieš ļoti ievērojams skaits darbinieku. Turklāt tēmas aktualizēšana tieši gadu pirms jaunās ES direktīvas par troksni spēkā stāšanās (2006.gadā) ir lieliska iespēja visiem atgādināt jaunās likumdošanas prasības par darbinieku aizsardzību pret trokšņa radīto risku. Jaunā ES trokšņa direktīva (2003/10/EK) krietni atšķiras no iepriekšējās (86/188/EEK) un būtiski maina trokšņa jautājumu risināšanas pieeju, īpaši uzsverot trokšņa radītā riska novērtēšanu un trokšņa samazināšanu vispirms jau ar kolektīvajiem aizsardzības līdzekļiem. Tāpat, salīdzinot ar iepriekšējo direktīvu, tiek samazināts maksimāli pieļaujama trokšņa līmenis, kādam darbinieks drīkst tikt pakļauts darbā (no 90 dB uz 87 dB). Latvijā noteikumi par darba vides troksni tika izstrādāti vienlaicīgi ar jauno direktīvu, tādēļ jau šobrīd Latvijas likumdošana ir saskaņota ar jauno ES trokšņa direktīvu. Pieņemot noteikumus par troksni (MK noteikumi Nr.66 (04.02.2003.) „Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret trokšņa radīto risku”), ir radīts tiesiskais pamats cīņai ar troksni darba vietās un tā ierobežošanai līdz līmenim, kas neapdraud darbinieku veselību, bet tas ir tikai pirmais solis. Skaidrs, ka ar likumdošanu vien darba vide uzņēmumos neuzlabosies un trokšņa radītās problēmas nepazudīs, tādēļ ir jāspēr nākamais solis, kas noteikti ir grūtāks par pirmo, proti, ir jāpanāk, ka troksnis tiešām darba vietās praktiski tiek ierobežots.

Kampaņa visā Eiropā tika atklāta vienlaicīgi - 30. aprīlī ar apvienojošo saukli ”Ierobežo troksni!”. Latvijā kampaņa tika atklāta ar preses konferenci, kurā piedalījās visi Informācijas padomes (IP) locekļi (Informācijas padomi veido pārstāvji no LM, LDDK, LBAS un DVVI). Tās laikā klātesošie tika informēti par plānotajiem pasākumiem, bet noslēgumā tika izsludināts 2005. gada Labas prakses balvas konkurss. Saskaņā ar 2005. gada nolikumu Labas prakses balvu paredzēts piešķirt uzņēmumiem un organizācijām, kas devušas izcilu un radošu ieguldījumu trokšņa radīto riska faktoru novēršanā. Balvas piešķiršanas mērķis ir parādīt ar piemēriem visiem Latvijas un Eiropas darba devējiem un darbiniekiem, kādu labumu dod labas darba drošības un veselības aizsardzības prakses ievērošana.

Latvijā Labas prakses balva darba drošības un veselības aizsardzības jomā tika pasniegta trešo reizi, Eiropā balva tiek pasniegta nu jau sesto reizi. Jāatgādina, ka pirmais Labas prakses balvas darba aizsardzībā ieguvējs Latvijā (2003. gadā) bija PAS “Grindeks” ar labās prakses piemēru “*Kaitīgas ķīmiskās vielas nomaiņa pret mazāk kaitīgu*”. Uzņēmums, ieviešot minēto labās prakses piemēru, uzlaboja darba apstākļus, novērsa hloroforma ietekmi uz telpā esošajiem darbiniekiem un tā kaitējumu videi. 2004. gadā Labas prakses balva tika pasniegta būvniecības nozarē un balvu saņēma SIA “Arčers” par labās prakses piemēru “*Drošības līmeņa paaugstināšana darbiem augstumā*”. Uzņēmums bija novērtējis riskus, kas pastāv, strādājot augstumā, apmācījis darbiniekus un veicis darbinieku obligātās veselības pārbaudes. Nedrošais aprīkojums tika nomainīts pret drošu un sertificētu un darbinieki pilnībā nodrošināti ar individuālajiem aizsardzības līdzekļiem.

2005. gadā Labas prakses balvas konkursā piedalījās tikai divi uzņēmumi: SIA "Laiko" ar piemēru *"Troksņa līmeņa pazemināšana līmētāju darba vietās"* un SIA "Simeks" ar piemēru *"Troksņainās telpas atdalīšana ar starpsienu no telpas ar zemāku troksņu līmeni"*. Par Labas prakses balvas ieguvēju 2005. gadā tika nominēts SIA "Simeks".

VDI direktors ar Labās Prakses Balvas ieguvējiem.

Jāuzsver, ka darbs, lai radītu drošu un veselībai nekaitīgu darba vidi, abos uzņēmumos nebija viegls un izšķiroša nozīme bija uzņēmuma vadības pārliecībai par nepieciešamību ieguldīt līdzekļus darba aizsardzības sistēmas sakārtošanā. Piedaloties konkursā, uzņēmums demonstrē savu gatavību un vēlmi strādāt saskaņā ar visaugstākajiem darba aizsardzības standartiem, spēju uzņemties atbildību par saviem darbiniekiem un apkārtējo sabiedrību, kā arī vēlēšanos dalīties ar savu pieredzi, veicinot drošas, darbinieku dzīvībai un veselībai nekaitīgas darba vides radīšanu. Jebkura uzņēmuma, kas piedalās konkursā, galvenais ieguvums ir pozitīva publicitāte, kas parāda uzņēmumu kā drošu, progresīvu un saistošu darbiniekiem, sadarbības partneriem, klientiem un sabiedrībai kopumā.

No 2005. gada maija līdz jūlijam EN ietvaros RVDI tika organizētas "Atvērto durvju dienas", ko kopā apmeklēja apmēram 100 interesenti. "Atvērto durvju dienu" laikā ikviens Latvijas iedzīvotājs tika aicināts ierasties kādā no RVDI un saņemt informāciju par troksņa un vibrācijas bīstamību, to izraisītajiem veselības traucējumiem, aizsardzību pret troksni, kā arī informāciju par normatīvajiem aktiem, kas regulē jautājumus par troksni un vibrāciju darba vietās. Interesentiem tika sniegta informācija arī par citiem jautājumiem, kas skar VDI kompetences sfēru. Saistībā ar EN tēmu interese tika izrādīta par gadījumiem, kad paaugstināts troksņa līmenis uzņēmumos traucē citu uzņēmumu darbiniekiem un privātpersonām savās mājās. Uzņēmumu pārstāvji, galvenokārt, darba aizsardzības speciālisti, gribēja uzzināt vairāk par troksņa riska noteikšanas metodiku, par iespēju iegādāties mērinstrumentus vienkāršai troksņa līmeņa noteikšanai darba vietās. "Atvērto durvju dienu" laikā tika saņemts arī daudz zvanu no iedzīvotājiem, kuri interesējās par troksņa ietekmi uz veselību un veidiem, kā pasargāt sevi no troksņa ietekmes.

Uzsākot EN kampaņu, VDI identificēja 865 Latvijas uzņēmumus, kuros troksnis ir nopietns riska faktors. Identificētajiem uzņēmumiem tika aizsūtītas informatīvās vēstules, kurās tika uzsvērtā troksņa ietekmes nozīmība, informēts par EN norisēm, kā arī aicināts piedalīties Labas prakses balvas konkursā. Vēstulēm bija pievienotas VDI un LM kopīgi sagatavotas, anonīmas aptaujas anketas, lai noskaidrotu, vai uzņēmumos tiek novērtēts troksnis kā darba vides riska faktors, un, kā tiek ievērotas normatīvajos aktos noteiktās prasības darbinieku aizsardzībai pret darba vides troksņa radīto risku. Pavisam kopā uzņēmumiem tika aizsūtītas 730 vēstules ar divām anketām: darba devējiem un darbiniekiem. Atpakaļ tika saņemts 10% aizpildītu anketu: 50 no darba devējiem un 21 no darbiniekiem. Otru aptauju organizēja VDI Arodveselības speciālistu atbalsta grupa. VDI amatpersonas apsekoja 166 uzņēmumus un aizpildīja anketas -

apsekotajos uzņēmumos kopā tika nodarbināti 13 504 darbinieki, no tiem 9029 jeb 67% darbinieku bija pakļauti trokšņa kaitīgajai iedarbībai.

Abās aptaujās bija iesaistīti 22 dažādu nozaru uzņēmumi (koksnes un koka izstrādājumu ražošanas, celtniecības, lauksaimniecības, pārtikas un dzērienu ražošanas, tekstilizstrādājumu ražošanas, apģērbu ražošanas, mežsaimniecības, metālu ražošanas, ķīmisko vielu un to izstrādājumu ražošanas, sauszemes transporta uzņēmumi). Analizējot kampaņas rezultātus, VDI secināja, ka:

- daudzos uzņēmumos nav veikti trokšņa mērījumi, kā rezultātā darbinieki netiek nosūtīti uz obligātajām veselības pārbaudēm;
- darbinieku pavisām attieksme pret savu veselību;
- novecojošu tehnoloģiju izmantošana uzņēmumos;
- individuālo aizsardzības līdzekļu nelietošana vai to neatbilstīga veicamajam darbam;
- nepietiekošs informācijas daudzums par trokšņa ietekmi uz cilvēka veselību.

Detalizētus anketēšanas rezultātus var aplūkot Aģentūras interneta mājaslapā <http://osha.lv/ew2005/>.

EN ietvaros sadarbībā ar sociālajiem partneriem un citiem sadarbības partneriem tika organizēti dažādi semināri un konferences.

2005. gada EN pasākumos aktīvi tika iesaistīta arī jaunatne. Lai pievērstu jauniešu uzmanību trokšņa iedarbībai un tam, kā pasargāt savas un apkārtējo ausis no trokšņa, sadarbībā ar jauniešu organizāciju "Avantis" tika organizēts plakātu konkurss jauniešiem (skat. attēlus 26.lpp.). Konkursā tika aicināti piedalīties visi 5. – 9. klašu skolēni, viņu uzdevums bija uzzīmēt, kā ikdienā sevi un apkārtējos pasargāt no trokšņa. Skola ir viena no vietām, kurās pastāv īpašs risks gan audzēkņiem, gan pedagogiem tikt pakļautiem ilgstoša un skaļa trokšņa iedarbībai. Plakātu konkursam tika iesniegti apmēram 300 dažādās tehnikās izstrādāti darbi. Trīs labāko plakātu autori kā balvu saņēma velosipēdus. Apbalvošana notika 2005.gada 21. oktobrī Labas prakses balvas pasniegšanas pasākuma ietvaros, kas tika rīkots starptautiskās izstādes "Drošam darbam 2005" norises laikā. Pasākuma dienā 30 labākos darbus varēja aplūkot visi interesenti.

Labākie darbi un to autori ir:

- **Karīna Sokolova** no BJC „Zolitūde” (15 gadi);
- **Madara Žvagiņa** no Aizkraukles mākslas skolas (15 gadi);
- **Oskars Bistrakovs** no Rīgas Hanzas vsk. (7.d klase).

Viena no nozīmīgām aktivitātēm EN ietvaros bija 2005. gada septembrī un oktobrī organizētā informatīvā kampaņa par trokšņa izraisītiem veselības traucējumiem kokapstrādes, metālapstrādes un celtniecības nozaru profesionālo skolu audzēkņiem. Kopā tika nolasītas 15 lekcijas Aizkraukles, Dagdas, Laidzes, Jelgavas un vairākās Rīgas profesionālajās skolās gan audzēkņiem, gan, atsevišķi, arī pasniedzējiem (kopā 886). Informatīvās kampaņas mērķauditorija bija minēto nozaru studējošie, jo saskaņā ar statistikas datiem tieši uz šo nozaru darbinieku veselību trokšņa nelabvēlīgā ietekme tiek novērota visbiežāk. Kampaņas mērķi bija informēt studējošos un pasniedzējus par darba vides trokšņa nelabvēlīgo ietekmi uz dzirdi un iespējamajām veselības problēmām (aroda vājdzirdību u.c.); par darba vides trokšņa izplatību darba vidē (skaļākajām iekārtām, trokšņa mērīšanu u.c.); par pasākumiem, kurus iespējams veikt,

lai mazinātu trokšņa ietekmi uz dzirdi (t.sk. trokšņa ierobežošana, pareiza individuālo aizsardzības līdzekļu izvēle u.c).

Plašāka informācija par 2005. gada EN aktivitātēm Latvijā atrodama interneta mājaslapā www.osha.lv/ew2005.

2005. gada decembrī Bilbao (Spānija) notika EN noslēguma pasākums: trokšņa sammits un Eiropas Labas prakses balvas pasniegšanas ceremonija. Noslēguma pasākumu organizēja Aģentūra un ES Lielbritānijas prezidentūra. Darbs notika 3 darba grupās, kurās tika apspriestas sekojošas tēmas: troksnis izklaides sektorā, trokšņa tendences, klusākā varianta izvēle. Noslēguma pasākumā piedalījās 4 Latvijas VDI pārstāvji. Ar visiem Eiropas līmenī apbalvotajiem labās prakses piemēriem var iepazīties Aģentūras izdotajā bukletā un interneta mājaslapā www.osha.eu.int.

4.3. Preventīvais darbs

VDI inspektoru **preventīvā darba** galvenais uzdevums ir uzraudzīt un kontrolēt darba, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības likumdošanas aktu ievērošanu visos privātajos, pašvaldību, valsts uzņēmumos, iestādēs un citās darba vietās, izņemot pašnodarbinātās personas. Preventīvās apsekošanas mērķis ir panākt, lai darba devēji atbilstoši Darba likumam un darba aizsardzības normatīvajiem aktiem korekti noformētu darba tiesiskās attiecības ar darbiniekiem un abpusēji pildītu noslēgtos līgumus, kā arī lai uzņēmumos tiktu izveidota darbiniekiem droša un veselībai nekaitīga darba vide, kā rezultātā tiktu novērsti nelaimes gadījumi darbā un arodslimības. VDI inspektori preventīvajos apsekojumos novērtē uzņēmumā veiktos pasākumus darba vides iekšējās uzraudzības sistēmas ieviešanā un uzlabošanā, jo darba aizsardzības pasākumu izvēlei jābalstās uz precīzu darba vides risku novērtējumu, kas ļauj identificēt ne tikai lielākas problēmas, bet arī izvēlēties atbilstošākos, efektīvākos veicamos pasākumus un noteikt šo pasākumu savstarpējo prioritāti. Veidojot preventīvo apsekojumu plānu, tajā, pirmkārt, tiek iekļauti uzņēmumi, kuros iepriekšējās pārbaudēs atklāts daudz būtisku pārkāpumu, ir notikuši nelaimes gadījumi, konstatētas arodslimšanas vai tiek ekspluatētas bīstamās iekārtas.

VDI inspektori preventīvajam darbam 2005. gadā varēja veltīt 19,8% no sava darba laika, kas ir par 7,2% mazāk nekā bija paredzēts. Tas izskaidrojams gan ar VDI inspektoru nepietiekošo skaitu, gan ārkārtas aktivitātēm un apsekojumiem, jo tie ir saistīti ar noteiktu termiņu ievērošanu un tādēļ ir veicami primāri.

2005. gadā preventīvi tika pārbaudīti tirdzniecības, būvniecības, kokapstrādes, pārtikas pārstrādes, metālapstrādes uzņēmumi, siltumražošanas objekti, sabiedrisko pakalpojumu uzņēmumi u.c., kā arī izglītības iestādes, galvenokārt, lai novērtētu to atbilstību ekspluatācijas drošības prasībām darba aizsardzībā, sākoties jaunam mācību gadam.

Izglītības iestādēs visbiežāk nav veikti pasākumi darba vides iekšējās uzraudzības organizēšanā; pasākumi darba aizsardzībā netiek iekļauti saimnieciskās darbības ikgadējā plānā; prasībām neatbilstošas ir ēku konstrukcijas (nelīdzenas grīdas, kāpnes utt.) u.c..

Siltumražošanas objektos kā raksturīgākos pārkāpumus var minēt nepareizu darba vietas organizāciju, instrukciju un cauruļvadu shēmu trūkumu, elektroinstalāciju bojājumus, nepārbaudītus mērinstrumentus, obligāto veselības pārbaūžu neveikšanu u.c..

Preventīvo apsekojumu rezultāti parāda, ka tirdzniecības uzņēmumos visvairāk tiek pārkāptas Darba likuma normas (netiek korekti uzskaitīts darba laiks, nav darbinieku parakstu darba algu izmaksu tabelēs u.c.). Jāuzsver, ka nozares uzņēmumos tiek atklāts arī salīdzinoši daudz nelegāli nodarbināto.

Būvniecības uzņēmumos 2005. gadā bija vislielākais atklāto nelegāli nodarbināto skaits. Ievērojams daudzums būvlaukumu un būvobjektu tika apsekti ES SLIC informatīvās un inspicēšanas kampaņas laikā (skat. 4. daļas 2.nodaļas 2.punktu "Eiropas Savienības Vecāko

darba inspektoru komitejas informatīvās un inspicēšanas kampaņas organizēšana Latvijas būvlaukumos”).

2005. gadā turpinājās aktīva kokapstrādes uzņēmumu preventīvā apsekošana. Balstoties uz apsekojumu rezultātiem, var secināt, ka darba aizsardzības problēmu risināšanai nozares uzņēmumos tiek pievērsta aizvien lielāka uzmanība, jo darba devēju izpratne par tām ir padziļinājusies – tiek pirktas jaunas iekārtas un darbgaldi, kvalitatīvi individuālās aizsardzības līdzekļi utt.. Jāpiebilst, ka arī kokapstrādes uzņēmumu klienti un sadarbības partneri novērtē darba aizsardzības līmeni. Kā raksturīgākie pārkāpumi jāmin neprecīzi un nepilnīgi izvērtēti darba vides riska faktori, darbinieku nenosūtīšana uz obligātajām veselības pārbaudēm, nepietiekoši apmācītas atbildīgās personas darba aizsardzībā u.c.. Diemžēl kokapstrādes nozarē ir otrs lielākais atklāto nelegāli nodarbināto skaits valstī.

Atskaites periodā preventīvi apsekoti arī pārtikas pārstrādes uzņēmumi, jo tajos notiek salīdzinoši daudz nelaimes gadījumu. Nozarē norisinās enerģiska attīstība, uzņēmumus no tehniskā un pārtikas aprites viedokļa pielāgojot ES prasībām, bet visi uzņēmēji pareizi neizprot situāciju un neatvēr pietiekoši daudz līdzekļu arī darba aizsardzības jautājumu sakārtošanai, darba vides risku izvērtēšanai un iekšējās uzraudzības sistēmas izveidošanai.

Atskaites periodā, pēc Valsts nodarbinātības aģentūras pieprasījuma, VDI daudz laika veltīja darba vietu apsekošanai, kurās tiks nodarbināti jaunieši skolu vasaras brīvdienās.

Kopumā jāsecina, ka situācija uzņēmumos darba aizsardzības jomā uzlabojas, jo darba devēji saprot, ka šiem jautājumiem jāpievērš liela uzmanība, lai novērstu nelaimes gadījumus, nodrošinātu komfortablus darba apstākļus darbiniekiem, piedalītos ES projektos utt., jo tas nodrošina uzņēmumam arī labu reputāciju, kam sakārtotā uzņēmējdarbības vidē ir liela nozīme.

Tomēr jāatzīst, ka vēl joprojām ir gadījumi, kad darba aizsardzības normatīvo aktu pārkāpumu pamatā ir darba devēju neinformētība un dažreiz arī nevēlēšanās zināt. Daudzu uzņēmumu vadītāji tikai no VDI inspektoriem uzzina, kādiem jautājumiem ir jāpievērš uzmanība.

4.4. Inspicēšanas darba analīze

2005. gadā VDI inspektori veikuši **12 095 apsekojumus 8111 uzņēmumos**. Ņemot vērā VDI rīcībā esošos materiālos un cilvēkresursus, kā arī ievērojamo darba apjomu, tas ir optimālais uzņēmumu skaits, ko pašlaik VDI inspektoriem praktiski ir iespējams vienā gadā apsekot. VDI Informatīvās sistēmas datu bāzē ir informācija par **41 495 apzinātajiem uzņēmumiem**. Jāpiebilst, ka VDI Informatīvās sistēmas datu bāze tiek rediģēta, izslēdzot no apzināto uzņēmumu datu bāzes uzņēmumus, kas savu darbību ir beiguši. Pēc VDI izstrādātās un apstiprinātās reitingu sistēmas kritērijiem 2005. gadā turpinājās arī apzināto uzņēmumu novērtēšana, kas būs pamatā, plānojot uzņēmumu preventīvos apsekojumus.

VDI inspektoram, apsekojot uzņēmumu, galvenais mērķis ir iegūt informāciju par faktisko situāciju darba aizsardzībā un darba organizācijā konkrētajā uzņēmumā, to novērtēt un izanalizēt, lai nepieciešamības gadījumā varētu plānot un organizēt pasākumus, kā arī dot rekomendējošus norādījumus darba devējiem darba vides apstākļu uzlabošanai, tādējādi nodrošinot darbinieku veselībai un dzīvībai nekaitīgus darba apstākļus. Lai panāktu darbinieku darba vides sakārtošanu un darba, darba aizsardzības, bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības un tirgus uzraudzības normatīvo aktu prasību ievērošanu, VDI inspektori 2005. gadā darba devējiem izsnieguši **3313 rīkojumus**, kuros konstatēti **25 754 pārkāpumi** (vidēji 7,8 pārkāpumi vienā rīkojumā), kas jānovērš līdz noteiktam termiņam. Atskaites periodā pavisam bija jānovērš 26 048, bet novērsti tika 25 696 pārkāpumi jeb **98,6%**. Pilnīgi visu pārkāpumu novēršanu kavē dažādi apstākļi, piemēram, uzņēmums, kam izsniegts rīkojums, vispār pārtrauc savu darbību; darba devēji visbiežāk finansējuma trūkuma dēļ lūdz pagarināt pārkāpuma novēršanas termiņu. VDI par rīkojumu izpildi darba devējs paziņo rakstiski. Lielā darba apjoma dēļ, pēc darba devēja

paziņojuma saņemšanas, VDI amatpersonas nespēj pārbaudīt visas informācijas atbilstību reālajai situācijai.

Salīdzinot ar 2004. gadu, rīkojumu skaits ir samazinājies par 20,5%, bet pārkāpumu skaits – par 28%. Rīkojumu un konstatēto pārkāpumu skaits 2005. gadā ir samazinājies, jo VDI inspektoriem bijis liels neplānotā darba apjoms, ievērojams daudzums mērķpārbaužu sakarā ar informatīvo un inspicēšanas kampaņu būvniecībā, nelegālā darba apkarošanu u.c..

VDI inspektoru darba rezultātā darba devēji ir kļuvuši informētāki, viņu tiesiskuma un pienākuma apziņa attiecībā uz savu darbinieku drošību, veselību un labklājību ir pieaugusi, līdz ar to darba attiecību un vides sakārtošanai uzņēmumos tiek pievērsta arvien lielāka uzmanība.

Rīkojumos uzrādīto, konstatēto pārkāpumu analīze ļauj secināt, ka:

- **17,5%** pārkāpumu ir **darba tiesisko attiecību jomā**. Darba likuma pārkāpumu procentuālā attiecība pret darba aizsardzības normatīvo aktu pārkāpumiem vairāku gadu periodā nav būtiski mainījusies (salīdzinājumam: 2004. gadā bija 18,5% Darba likuma pārkāpumu, 2003. gadā – 18,4%, 2002. gadā – 16,4%). Galvenie darba likumdošanas pārkāpumi ir:
 - **34,3%** no pārkāpumiem darba likumdošanas jomā ir **par darba līgumiem** – darba līgumu nenoslēgšana ar darbiniekiem, nepilnīga vai neprecīza to noformēšana; netiek veikta darba līgumu uzskaitē u.c.. Jāpiebilst, ka diemžēl sabiedrības domāšanas veids un apziņa mainās ļoti lēnām, un joprojām daudzi cilvēki labprātīgi piekrīt strādāt bez darba līguma, un, VDI inspektoriem uzņēmumā veicot pārbaudi, to slēpj, atnākot uz VDI pēc palīdzības tikai tad, kad jau izraisījies konflikts ar darba devēju vai nav saņemta darba samaksa.
 - **19% ir par darba samaksu** – netiek apmaksāts virsstundu vai nakts darbs; netiek izmaksātas kompensācijas par neizmantoto atvaļinājumu, ja darbinieks no darba tiek atbrīvots; netiek savlaicīgi izmaksāta darba alga u.c..

Atšķirīga samaksa par vienādu darbu vīriešiem un sievietēm apsekotajos uzņēmumos nav konstatēta. Pārējos **46%** ir ietverti jautājumi par atvaļinājumiem, atlaišanu no darba, neievērotu atpūtas un darba laiku, par koplīgumu sastādīšanu, u.c..

- **82,5%** pārkāpumu ir **darba aizsardzības jomā**. Salīdzinot ar 2004. gadu, minēto pārkāpumu skaits absolūtajos skaitļos ir samazinājies par 7965 pārkāpumiem, taču procentuālais īpatsvars nav būtiski mainījies.

No visiem darba aizsardzības pārkāpumiem:

- **81% ir organizatoriska rakstura** – uzņēmumā nav izveidota vai nedarbojas darba aizsardzības sistēma; netiek veikta darba vides uzraudzība noteiktajā kārtībā; nav veikta darba vides risku izvērtēšana un analīze; nav veikta instruktāža vai tā nav atbilstoša veicamajam darbam u.c.;
- **19% ir tehniska rakstura** – darbgaldu ekspluatācija bez aizsargnožogojumiem; ventilācijas sistēmas neatbilst noteiktajām tehniskajām prasībām, elektroinstalāciju bojājumi u.c..

Pēc darba aizsardzības normatīvu organizatoriskā un tehniskā rakstura pārkāpumu savstarpējās attiecības var secināt, ka darba devēji daudz lielāku uzmanību pievērš ražošanas iekārtu, darbgaldu, aparātu u.c. tehnisko iekārtu iegādei, apkopei un uzturēšanai, kas nozīmē ievērojamas

investīcijas, bet vairāk novārtā atstāj darba aizsardzības sistēmas izveidošanu un ieviešanu uzņēmumā, darbinieku drošības, veselības un labklājības nodrošināšanu darba vietās. Tādēļ īsti pamatota nav bieži dzirdētā darba devēju atruna, ka darba aizsardzības sistēmas sakārtošanai uzņēmumā pietrūkst finanšu līdzekļu.

Analizējot radušos situāciju, VDI būtu jāpanāk pārkāpumu samazināšana kā darba tiesisko attiecību, tā arī darba aizsardzības jautājumos. Jāpiemin, ka darba aizsardzības jautājumu risināšana ir daudz sarežģītāka un laikietilpīgāka nekā darba tiesisko jautājumu sakārtošana, kura pārsvarā prasa tikai darba devēja vēlmi. Veicot dialogu ar darba devēju iepriekšminētos jautājumos, VDI būtu jāpielieto dažādas metodes.

VDI kontrolē un pārrauga arī **ar arodveselības jomu** saistīto jautājumu risināšanu uzņēmumos. Darba higiēnas pārkāpumu analīze rīkojumos parāda, ka visbiežāk uzņēmumos netiek veiktas darbinieku obligātās veselības pārbaudes; netiek izsniegti nepieciešamie individuālie aizsardzības līdzekļi; nav veikti darba vides mērījumi kaitīgo faktoru noteikšanai u.c.. Analizējot arodspeciālistu darbu, jākonstatē, ka ļoti maz laika var tikt veltīts preventīvajam darbam, apsekojot uzņēmumus. Gandrīz 100% darba laika aizņem arodsaslimšanu izmeklēšana jeb, citiem vārdiem sakot, sekas. Lai kardināli mainītu situāciju šajā jomā, VDI nepieciešams palielināt arodveselības speciālistu skaitu. Priekšlikumi tam tiks sagatavoti, strādājot pie 2007. gada VDI budžeta.

Lai panāktu darbiniekiem drošu un veselībai nekaitīgu darba vidi, kas atbilstu Darba aizsardzības likumam un saistošo MK noteikumu prasībām, 2005. gadā VDI arodveselības speciālisti veica ievērojamu konsultatīvo darbu ar darba devējiem, darbiniekiem un darba aizsardzības speciālistiem uzņēmumos. Bez tam atskaites periodā, lai sekmētu darba devēju, arodslimībās sertificēto un ģimenes ārstu, sadarbības partneru, higiēnisko laboratoriju darbu un informācijas apmaiņu arodveselības jomā, VDI arodveselības speciālisti apmeklēja 87 veselības aprūpes iestādes, pašvaldības, sadarbības partnerus, laboratorijas un citas organizācijas, kā rezultātā tika veicināta vienotas pieejas izstrādāšana arodslimību izmeklēšanā.

VDI inspektori, apsekojot uzņēmumus, un, veicot preventīvo darbu, uzmanību pievērta arī **ārvalstnieku likumīgai nodarbināšanai**. Kopā ar Valsts robežsardzi veicot pārbaudi vienā no Jelgavas uzņēmumiem, tika atklāts, ka viens Krievijas pilsonis bez uzturēšanās atļaujas tajā strādā jau vairākus gadus. Rīgas RVDI inspektori pēc Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lūguma pārbaudīja atsevišķus uzņēmumus par darba likumdošanas prasību ievērošanu attiecībā uz ārzemnieku nodarbināšanu, taču nekādi pārkāpumi netika konstatēti, par ko tika informēta arī Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde.

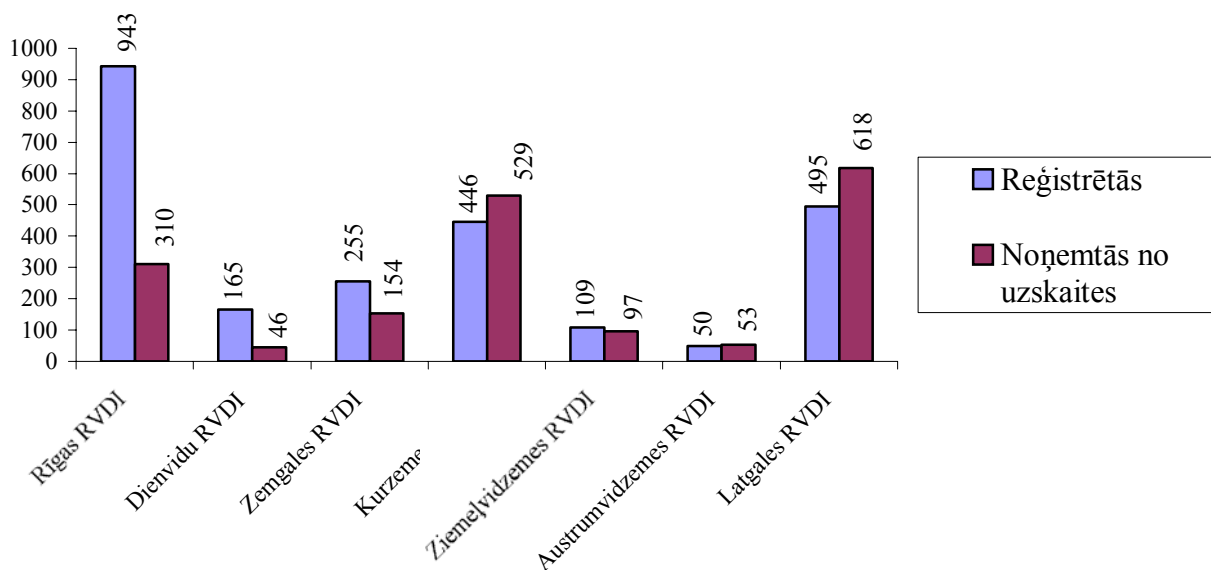
4.5. Bīstamo iekārtu uzraudzība

4.5.1. Bīstamo iekārtu reģistrācija un pārbaudes

2005. gadā VDI saskaņā ar likumu "Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību" un MK noteikumiem Nr.129 "Bīstamo iekārtu reģistrācijas kārtība", kā arī, pildot Valsts darba inspekcijas likumu, turpināja veikt bīstamo iekārtu reģistrāciju, pārreģistrāciju un bīstamo iekārtu ekspluatācijas uzraudzību uzņēmumos, organizācijās un iestādēs.

VDI uzskaitē uz 2006. gada 1. janvārī bija **25 143 bīstamās iekārtas**. 2005. gadā VDI **reģistrētas 2463 bīstamās iekārtas**, noņemtas no uzskaites 1807 (skat. 4.grafiku). 2005. gadā VDI uzraudzībā esošo bīstamo iekārtu skaits palielinājies par 656 iekārtām. Minētā tendence skaidrojama ar to, ka, risinot akcizētās degvielas iegādes jautājumus, rezervuāru īpašniekiem nākas legalizēt un reģistrēt VDI viņu valdījumā esošos degvielas rezervuārus. Tāpat izmaiņas notikušas celšanas iekārtu uzraudzībā, galvenokārt, tas attiecas uz viensijas tilta celtniem, kas arī ir iekļauti reģistrējamo iekārtu sarakstā. Bez tam uzņēmumos aktīvi tiek modernizēts spiedieniekārtu kompleksu parks, tiek iegādātas jaunas spiedieniekārtas un to kompleksi, kas nepieciešami ražošanas tehnoloģiju modernizācijai.

2005. gadā reģistrēto bīstamo iekārtu skaits.

Problemātiska situācija ir izveidojusies sakarā ar jauna objekta ekspluatācijas atļaujas izsniegšanu, jo bīstamās iekārtas valdītājs ne vienmēr pēc reģistrācijas vēlas saprast, ka ir nepieciešama arī ekspluatācijas atļauja. Lai cīnītos ar šādiem pārkāpējiem, RVDI ir ieteikts ieviest kontroles sistēmu - inspektoriem vienu mēnesi pēc bīstamās iekārtas reģistrācijas būtu jāveic pārbaude konkrētajā uzņēmumā, ja valdītājs pats nav ieradies RVDI pēc atļaujas. Ja iekārta ir darbināta bez ekspluatācijas atļaujas, tās valdītājs tiek saukts pie administratīvās atbildības.

Ļoti lēni tiek risināts jautājums par spiedieniekārtu kompleksu pasu sagatavošanu valsts valodā. Visvairāk minēto iekārtu ir SIA "Latvijas propāna gāze". 2006. gadā VDI inspektoriem būs vairāk jāpievērš uzmanība šīs problēmas atrisināšanai.

Galvenie cēloņi problēmām bīstamo iekārtu uzraudzības jomā ir iekārtu valdītāju zināšanu trūkums par speciālajām prasībām attiecībā uz bīstamajām iekārtām, kā arī finansiālā nespēja atbilstošā tehniskā līmenī uzturēt tās un apmaksāt ekspertu pakalpojumus, kas, savukārt, ir pamatā pārkāpumiem, kurus atklāj VDI inspektori, apsekojot uzņēmumus.

2005. gadā VDI inspektori ir pārbaudījuši 3471 bīstamo iekārtu (skat. 4.tabulu). Visvairāk apsekoti kravas celtni, spiedieniekārtas un katlu iekārtas. Tika atklāti 579 pārkāpumi bīstamo iekārtu lietošanā un uzturēšanā, 77 gadījumos bīstamo iekārtu darbība apturēta, bet 34 gadījumos uzņēmumu amatpersonas administratīvi sodītas par rupjiem pārkāpumiem bīstamo iekārtu ekspluatācijā.

Informācija par bīstamo iekārtu pārbaudēm 2005. gadā

Nr. p.k.	Bīstamo iekārtu nosaukums	Uzraudzībā esošo reģistrēto bīstamo iekārtu skaits	Apskoto bīstamo iekārtu skaits	Konstatēto pārkāpumu skaits bīstamo iekārtu ekspluatācijā	Novērsto pārkāpumu skaits bīstamo iekārtu ekspluatācijā
1.	CL - lifti	5428	464	37	28
2.	CK - kravas celtņi	6628	859	224	183
3.	CP - pacēlāji cilvēku ceļšanai	1141	325	37	36
4.	CT - trošu gaisa piekarceļi ar kabīni (vagonu) pasažieriem;	1			
5.	CE - eskalatori un konveijeri	125	17	3	3
6.	K - katliekārtas	1902	316	117	117
7.	S - spiedieniekārtas	6248	867	63	41
8.	V - cauruļvadi	94	13	-	-
9.	RD - tehnoloģiskās iekārtas degvielas uzpildes stacijās	931	145	50	49
10.	RS - stacionāri rezervuāri un to grupas	2465	346	42	42
11.	L - metalurģijas tehnoloģiskās iekārtas	20	3	-	-
12.	T - autotransporta līdzekļu iekārtas bīstamo kravu pārvadāšanai	126	93	3	3
13.	A - publiskās atrakciju iekārtas	34	23	3	3
	Kopā:	25143	3471	579	505

Veicot bīstamo iekārtu ekspluatācijas uzraudzību, konstatēts, ka ne vienmēr celtniecības objektos uz vietas ir pieejami apkalpojošā personāla kvalifikāciju apliecinājoši dokumenti, ne vienmēr apkalpojošais personāls ir atbilstoši apmācīts.

Galvenie iemesli iekārtu darbības pārtraukšanai ir:

- nav veiktas iekārtu tehniskās pārbaudes;
- iekārtas nav reģistrētas VDI ;
- iekārtas ekspluatē neapmācīts personāls;
- iekārtām nav ekspluatācijas atļaujas;
- iekārta tiek darbināta pēc lietošanas resursu laika izbeigšanās un no ekspertu organizācijas nav saņemts šī resursa pagarinājums.

Pašlaik bīstamo iekārtu uzraudzībā pastāv būtiskas problēmas sakarā ar bīstamo iekārtu (liftu, autoceltņu) lietošanas resursu pagarināšanu. Tuvākajā laikā var izveidoties situācija, ka minētajām iekārtām netiks pagarināts lietošanas resursu laiks, un VDI inspektori nevarēs dot atļaujas to darbināšanai.

Lai pilnveidotu darbu bīstamo iekārtu uzraudzības jomā, VDI:

- jāspēj motivēt tehniski izglītotus speciālistus ar pieredzi ražošanā nākt strādāt uz VDI;
- pilnībā jānokomplektē VDI inspektoru štata darba vietas, jo patlaban RVDI strādā personāldeficīta apstākļos, visi inspektori ir noslogoti ar prioritāro un ārkārtējo darbu veikšanu, tādēļ nepietiek laika, lai veiktu tehniski sarežģītu objektu pārbaudes;
- sadarbībā ar ekspertu organizācijām jābrīdina bīstamo iekārtu valdītāji par lietošanas resursu laika pagarināšanas pēdējo termiņu.

4.5.2. Bīstamo iekārtu avārijas

2005. gadā VDI reģistrēja 6 bīstamo iekārtu avārijas (skat. 5.tabulu). Avārijās bojā gāja 1 darbinieks. Salīdzinājumam - 2004. gadā notika 2 bīstamo iekārtu avārijas.

5.tabula

Reģistrētās bīstamo iekārtu avārijas

Nr. p.k	Avārijas datums	Rajons, uzņēmuma nosaukums	Avarējusī bīstamā iekārta	Avārijas cēlonis	Avārijas sekas
1.	09.03.2005	Rīga, SIA "Valiants"	torņa celtnis	- tehniskais stāvoklis neatbilda drošības tehnikas noteikumiem	cietušo nav
2.	09.03.2005	Rīga, SIA "Valiants"	autoceltnis	- drošības noteikumiem neatbilstoša autoceltna ekspluatācija; - nepietiekoši instruētu un apmācītu darbinieku pielaišana pie darba ar autoceltni	cietušo nav
3.	12.04.2005	Kuldīga, SIA "SPMK"	autoceltnis	- drošības noteikumiem neatbilstoša autoceltna ekspluatācija; - neinstruēta autoceltna vadītāja norīkošana darbā	1 darbinieks gāja bojā
4.	16.04.2005	Rīga, AS "Latvijas gāze"	maģistrālais gāzes vads	- iebūvētā cauruļvada savienojuma vieta neatbilda noteiktajai tehnoloģijai	cietušo nav
5.	17.06.2005	Daugavpils, SIA "LatRosTrans"	naftas maģistrālais cauruļvads	- nekvalitatīvi izbūvēts maģistrālais cauruļvads	cietušo nav
6.	11.06.2005	Rīga, SIA "NIRA FONDS"	pasāžieru lifts	- tehniskais stāvoklis neatbilda drošības tehnikas noteikumiem	avārijā cieta nepilngadīga meitene

4.6. Piemērotās sankcijas

VDI inspektoriem, apsekojot uzņēmumus, ir tiesības un pienākums **apturēt uzņēmumus, to struktūrvienības un iekārtas**, ja to turpmāka ekspluatācija apdraud darbinieku vai apkārtējo cilvēku veselību un dzīvību, kā arī **izteikt brīdinājumu**, ka darbība tiks apturēta, ja nekavējoties netiks novērstas konstatētās neatbilstības, lai uzņēmuma, tā struktūrvienības un iekārtas darbināšana atbilstu visām drošības prasībām. 2005.gadā tika apturēti 8 ražošanas iecirkņi un cehi, 114 mašīnas un iekārtas, no tām 77 bīstamās iekārtas, un izsniegti 76 brīdinājumi par darbības apturēšanu. Atskaites periodā netika apturēts neviens uzņēmums. Salīdzinot ar 2004.gadu, šie rādītāji ir krietni samazinājušies. Apturēto bīstamo iekārtu skaits sarucis gandrīz divas reizes (2004. gadā tika apturētas 132 bīstamās iekārtas). Tas ļauj secināt, ka darba devēji kļūst arvien informētāki un veic atbilstošus pasākumus, lai uzņēmumi, to struktūrvienības un iekārtas strādātu atbilstoši darba aizsardzības normatīvo aktu prasībām un to darbība būtu droša.

Kā būtiska problēma, apturot iekārtas, jāmin tas, ka pašlaik apturēšana notiek tikai VDI inspektoram izsniedzot attiecīgu dokumentu, bet nevis faktiski, piemēram, noplombējot iekārtas vadības pultis, slēdzus utt., līdz ar to negodīgām darba devējam pastāv iespēja iekārtas ekspluatāciju tomēr turpināt, tādējādi radot bīstamu darba vidi, kur strādājot var gūt veselībai un dzīvībai bīstamas traumas. VDI inspektoriem lielā darba apjoma dēļ arī nav iespējams to pilnīgi kontrolēt. Tādēļ VDI būtu jāiegādājas plombas vai metāla spiedogi utt., lai reāli varētu apturēt iekārtas, ja tas ir nepieciešams.

Ievērojot samērības principu starp administratīvo nodarījumu, tā sekām un piemērotā soda lielumu, VDI inspektori 2005. gadā par darba, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības normatīvo aktu pārkāpumiem darba devējiem uzlikuši **681 naudas sodu**:

- **496 darba tiesisko attiecību jomā** – par nodarbināšanu bez darba līgumiem, algas vai galīgā aprēķina neizmaksu, virsstundu darba neapmaksāšanu, darba laika neievērošanu u.c.;
- **185 darba aizsardzībā** - par pārkāpumiem bīstamo iekārtu uzraudzībā; par darba vides iekšējās uzraudzība neveikšanu; neziņošanu VDI par nelaimes gadījumu un tā neizmeklēšanu u.c..

2005. gadā VDI inspektoru kopējā uzlikto naudas sodu summa ir **59 369 Ls**, bet iekasēto naudas sodu summa - 49 680 Ls.

4.7. Tirgus uzraudzība

VDI, atbilstoši vairāku atbilstības novērtēšanas normatīvo aktu prasībām (MK noteikumi Nr.186 “Noteikumi par mašīnu drošību”; MK noteikumi Nr.165 “Noteikumi par spiedieniekārtām un to kompleksiem”; MK noteikumi Nr.242 “Noteikumi par vienkāršajām spiedvertņēm”; MK noteikumi Nr.74 “Prasības individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, to atbilstības novērtēšanas kārtība un tirgus uzraudzība” u.c.), ir jāveic tirgus uzraudzība. 2005.gadā VDI inspektori tirgus uzraudzības jomā veica kontroles un konsultatīvo darbu.

Atskaites periodā tika apsekoti 20 uzņēmumi, kas nodarbojas ar mašīnīkārtu ražošanu un izplatīšanu, tai skaitā 7 uzņēmumi, kas nodarbojas ar liftu uzstādīšanu. Liftu uzstādītāji savā darbībā ievēro MK noteikumus noteiktās prasības (visi uzstādītie lifti tika sertificēti), tomēr dažos gadījumos tika atklāti pārkāpumi (deklarācijas sagatavotas pavirši, tehniskā dokumentācija netiek glabāta pie lifta uzstādītāja u.c.). Mašīnīkārtu ražotāji un importētāji prasības parasti ievēro un iekārtām ir attiecīgie atbilstības apliecinājumi, tomēr tika konstatēti arī dažāda veida pārkāpumi - importētājām precēm deklarācijas un instrukcijas nav pārtulkotas valsts valodā, iekārtu uzstādītāji pēc montāžas nesagatavo deklarāciju par produkta atbilstību u.c.. Mašīnīkārtu kontroli apgrūtina tas, ka izplatītāji strādā, izmantojot katalogus, un pats produkts pārstāvniecībās nav apskatāms. VDI savā darbā izmantoja arī informāciju, kas tika saņemta no uzņēmumiem un citām institūcijām. Sadarbībā ar Patērētāju tiesību aizsardzības centru (PTAC)

tika veiktas individuālo aizsardzības līdzekļu tirdzniecības uzņēmumu pārbaudes. Pavisam konstatēti 27 pārkāpumi, aizliegta 3 dažāda veida individuālo aizsardzības līdzekļu tirdzniecība.

VDI darbinieki apmeklēja izstādes, kurās tika eksponēti izstrādājumi (mašīniekārtas, vienkāršās spiedvertnes, spiedieniekārtu kompleksi, individuālie aizsardzības līdzekļi), ar mērķi informēt un brīdināt izstādes dalībniekus par sekām, kas radīsies, ja Latvijas iekšējā tirgu un ES valstīs tiks piedāvāti izstrādājumi, kas neatbilst Latvijas normatīvajos aktos un ES direktīvās izvirzītajām obligātajām atbilstības prasībām. Izstādēs iegūtā informācija tika izmantota apsekojumu plānu sagatavošanai, lai pašos uzņēmumos pārbaudītu piedāvātās produkcijas atbilstību normatīvo aktu prasībām. Izstādē “Drošam darbam” kopā ar LM Darba departamentu tika izveidots stands ar informāciju par iekārtu atbilstības prasībām.

Liels darbs tika paveikts, organizējot semināru par individuālo aizsardzības līdzekļu pielietošanu darba vietās un tirgus uzraudzību. Pasākumu finansēja Eiropas Komisijas (EK) Paplašināšanās ģenerāldirektorāta Tehniskās palīdzības un informācijas apmaiņas birojs “TAIEX” (*Technical Assistance and Information Exchange unit*), kura darbības mērķis ir palīdzēt jaunajām ES dalībvalstīm un kandidātvalstīm likumdošanas saskaņošanas, piemērošanas un ieviešanas jautājumos. Seminārs notika Rīgā no 2005. gada 27. līdz 28. janvārim, tajā piedalījās Labklājības un Ekonomikas ministrijas darbinieki, VDI inspektori un uzņēmumu pārstāvji. Informāciju sniedza ES valstu eksperti. Minētais pasākums ir to 9 semināru skaitā, kas notika ar ES institūciju atbalstu, un kuros varēja iegūt ārvalstu speciālistu sniegtu, vērtīgu informāciju par atbilstības kontroles un tirgus uzraudzības labo praksi citās ES valstīs.

ESF projekta ietvaros 2005. gada novembrī tika organizēti divi semināri VDI inspektoriem par ES direktīvām un Latvijas normatīvajiem aktiem iekārtu atbilstības vērtēšanas jomā. Saskaņā ar darbības programmu notika divas VDI Tirgus uzraudzības atbalsta grupas sanāksmes. Abās sanāksmēs dalībnieki tika informēti par normatīvo aktu piemērošanas aktualitātēm un bīstamo iekārtu reģistrācijas prasībām, kā arī tika sniegtas atbildes uz RVDI darbinieku uzdotajiem jautājumiem - galvenokārt, par spiedieniekārtu kompleksiem un mobilajām iekārtām. Jāuzsver, ka spēkā esošajos iekārtu tehniskās uzraudzības normatīvajos aktos nav precizēts, kā rīkoties gadījumos, kad Latvijas teritorijā tiek lietotas iznomātas iekārtas, kas pieder ārvalstu uzņēmumiem. Šos jautājumus nepieciešams risināt 2006. gadā sadarbībā ar Ekonomikas ministriju.

Atskaites periodā tika sagatavota “Informācija valsts darba inspektoriem par gāzes balonu marķējumu, par drošības etiķetēm un balonu pārbaužu periodiskumu”, kā arī izstrādāts palīgmateriāls VDI inspektoriem darbam ar MK noteikumiem Nr. 300 “Darba aizsardzības prasības darbā sprādzienbīstamā vidē”.

VDI pārstāvji darbojas divās standartizācijas tehniskajās komitejās. Standartizācijas tehniskajā komitejā “Mašīnu drošība” 2005. gadā tika apstiprināti 96 standarti un standartu labojumi, bet komitejā “Spiedieniekārtas un to aprīkojums” - 77 standarti. Viens no tiem ir vietējas nozīmes standarts par amonjaka rezervuāru tehnisko pārbaudi uzņēmumā “Ventamonjaks”, pārējie ir ES valstu Latvijā adaptētie standarti.

Sadarbībā ar Ekonomikas ministriju tika akceptēts piemērojamo standartu saraksts (18 standarti) MK noteikumu Nr.95 “Tehniskās uzraudzības noteikumi trošu gaisa piekarceļiem ar kabīni (vagonu) pasažieriem” izpildei.

Par VDI galvenajiem darbības virzieniem iekārtu atbilstības un tirgus uzraudzības jomā tika akceptēts ziņojums Tirgus uzraudzības padomes sēdē, kas notika 2005. gada 20. jūnijā. MK izveidotajā Tirgus uzraudzības padomē ietilpst jomu vadošās Ekonomikas ministrijas un valsts kontroles institūciju pārstāvji.

Par spiedieniekārtu tehniskās uzraudzības problēmām AS “Latvijas gāze” 2005. gada 12. oktobrī tika sniegts ziņojums Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas sanāksmē. Bīstamo iekārtu reģistrācija un atbilstības pārbaude lietošanas atļauju izsniegšanas procesā ir ne tikai drošības kontrole, bet arī viens no efektīvākajiem tirgus uzraudzības elementiem. Pavisam reģistrētas 668 tādas bīstamās iekārtas. Pozitīvi, ka Latvijā ir stabilizējusies situācija iekārtu atbilstības novērtēšanas institūciju akreditācijā un pilnvarošanā. Svarīgākajās jomās ir iespējams

izmantojot vietējo institūciju pakalpojumus, kuru kvalitāte konkurences rezultātā palielinās. VDI 2005.gada aktivitātes tirgus uzraudzības jomā atspoguļotas 6., 7. un 8. tabulā.

6.tabula

Informācija par tirgus uzraudzību reglamentētajā sfērā 2005.gadā

1. Apsekotās iestādes, uzņēmumi tirgus uzraudzības jomā	kopā: 935
2. Darba vietās pārbaudīto iekārtu un IAL veidu skaits	kopā: 2725
3. Konstatēti pārkāpumi tirgus uzraudzības jomā	kopā: 314
4. Aizliegumi lietot neatbilstošos iekārtas un IAL veidus	kopā: 3
5. Tirgus uzraudzības daļā iesniegtā informācija par būtiskiem pārkāpumiem iekārtu un IAL izplatīšanā un lietošanā izskatīto gadījumu skaits)	kopā: 17

Jaunu sertificējamo iekārtu, uz kurām attiecas likums “Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību”, reģistrācijas dati

Nr. p.k.	Reģistrētas jaunas bīstamās iekārtas	ar ES valstīs izdotiem sertifikātiem	ar Latvijas sertifikācijas institūciju sertifikātiem	Reģistrācijas atteikumi
1.	Spiedieniekārtas, tajā skaitā ar liesmu vai citādi karsējamās iekārtas (katli, ja $t > 110\text{ }^{\circ}\text{C}$)	99 t.sk. 8	172 t.sk. 13	-
2.	Cilvēku pacelāji	165	4	-
3.	Lifti	5	185	-
4.	Rezervuāri uzliesmojošu, sprādzienbīstamu un indīgu vielu uzglabāšanai	(ES valstīs nesertificē)	11	-
5.	Transportējamās cisternas	15	11	-
6.	Maģistrālie cauruļvadi	(ES valstīs nesertificē)	1	-
Kopā:		284	384	-

7. tabula

Dati par atklātajiem atbilstības prasību pārkāpumiem (jaunas iekārtas un IAL saskaņā ar normatīviem, kas izdoti saistībā ar likumu “Par atbilstības novērtēšanu” un ES direktīvām)

Nr. p.k.	Piedāvāšana tirgū vai lietošana bez atbilstības apliecinājumiem (CE un citi marķējumi, instrukcijas, datu plāksnes, atbilstības deklarācijas, sertifikāti)	Pārkāpumu skaits	
		2005.	2004.
1.	IAL darba vietās*	321	810
2.	IAL piedāvāšana tirdzniecībā (tajā skaitā VDI TUD darbinieku un PTAC kopējo pārbaužu rezultātā atklātie pārkāpumi)*	27	50
3.	Darba mašīnas	45	109
4.	Spiedieniekārtas un to kompleksi	2	18
5.	Vienkāršās spiedvertnes	1	9
6.	Transportējamās spiedieniekārtas	-	4

7.	Sprādzienbīstamā vidē lietojamās iekārtas un aizsardzības sistēmas	1	3
8.	Iekārtas, kas emitē troksni vidē ārpus telpām	1	2

* viena veida IAL (neatkarīgi no to skaita) neatbilstība uzskatāma par vienu pārkāpumu

8. tabula

VDI organizētie pasākumi tirgus uzraudzības jomā 2005.gadā

Nr.p.k.	Pasākumi	2005.	2004.
1.	Apsēkoti vai konsultēti uzņēmumi, kas piedāvā Latvijas iekšējā tirgū, izgatavo, montē, uzstāda IAL vai iekārtas, kuru atbilstībai jābūt apliecinātai ar sertifikātiem, atbilstības deklarācijām un CE marķējumu	120	152
2.	Sniegtas konsultācijas uzņēmējiem vai iekārtu valdītājiem par iekārtu un IAL atbilstības prasībām	640	703
3.	Informatīvi un izglītojoši pasākumi (dalība semināros, lekcijas, publikācijas) kopā	64	47

4.8. Iesniegumu izskatīšana

Pildot Valsts darba inspekcijas likuma 3.panta 1.daļā noteikto VDI funkciju - valsts uzraudzības un kontroles īstenošana darba tiesisko attiecību, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības jomā, sniedzot konsultācijas par normatīvo aktu prasībām, kā arī veicot pasākumus, lai sekmētu domstarpību novēršanu starp darba devēju un darbinieku, VDI amatpersonas likumā "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās" noteiktajā kārtībā izskatīja fizisko un juridisko personu iesniegumus un sniedza rakstiskas atbildes.

2005. gadā VDI amatpersonas izskatīja **2629 iesniegumus** vai par 18% mazāk nekā pagājušajā gadā (2004. gadā izskatīti 3219 iesniegumi) (skat. 9.tabulu). Iesniegumu skaita samazināšanos varēja ietekmēt informatīvo un konsultatīvo pasākumu skaita pieaugums un to kvalitātes līmenis.

52% no visiem iesniegumiem bija par darba samaksas jautājumiem. Tas liecina, ka darbinieki par savām tiesībām sāk cīnīties tikai tad, kad konflikts ar darba devēju skar viņu personīgās materiālās intereses. VDI praksē joprojām ir daudz gadījumu, kad cilvēki konsultējas par likuma normām vai ziņo par pārkāpumiem, bet rakstisku iesniegumu atsakās rakstīt vai atsakās pat nosaukt uzņēmumu, kur pārkāpumi tiek pieļauti. Cēlonis šādām problēmām ir darba strīdu nerisināšana pirmajā līmenī – darba strīdu komisijā darba kolektīvā, un darbinieku neziņa, kā rīkoties tālāk, lai aizstāvētu savas tiesības.

Dažkārt izdodas atrisināt radušos konfliktu arī bez iesnieguma izskatīšanas - VDI amatpersonas telefoniski izskaidro darba devējam likumdošanas prasības un darba devējs novērš pārkāpumu. Tas liecina par darba devēju labvēlīgu attieksmi un uzticēšanos VDI.

VDI izskatītie iesniegumi (2002. – 2005. gads)

Nr. p.k.	Izskatītie rakstiskie iesniegumi	Gadi			
		2005.	2004.	2003.	2002.
1.	Darba likumdošanā kopā :	2240	2805	2604	2227
	t.sk:				
	- par nodarbināšanu bez darba līguma	166	90	90	113
	- par darba līgumiem	233	223	163	142
	- par darba samaksu	1375	1900	1754	1262
2.	Darba aizsardzības likumdošanā kopā :	208	247	246	205
3.	Par bīstamām iekārtām kopā :	14	11	8	28
4.	Pārējie kopā :	167	156	184	138
5.	Iesniegumi kopā:	2629	3219	3042	2598

Veicot analīzi, konstatēts, ka 0,5% no iesniegumiem bija nepamatoti. Īpaši, tas sakāms par informāciju, kas tiek saņemta pa VDI anonīmo telefonu. Pārbaudot sūdzības, kas izrādās nepamatotas, tiek nelietderīgi izmantoti arī VDI resursi.

Izskatot iesniegumus par atbrīvošanu no darba, VDI rīcība ir stipri ierobežota. Konstatējot atbrīvošanas procedūras pārkāpumus vai nepilnības, VDI nav pilnvaru uzlikt par pienākumu darba devējam atjaunot darbā nepamatoti vai nepareizi atbrīvotu darbinieku. Tādās situācijās VDI inspektori izskaidro darba devējam, kādas sekas var iestāties, ja nav ievērota Darba likumā noteiktā atbrīvošanas no darba kārtība, un iesaka novērst pieļautās kļūdas. Atsevišķos gadījumos darba devējs VDI inspektora ieteikumu ņem vērā un anulē nepamatoti izsniegto atbrīvošanas no darba rīkojumu.

Izskatot iesniegumus, 667 gadījumos izsniegti rīkojumi, bet 291 gadījumā par pieļautajiem darba devēja pārkāpumiem piemērots administratīvais sods.

Salīdzinot ar 2004. gadu, VDI direktoram pārsūdzēto administratīvo aktu un faktisko rīcību skaits ir palielinājies par 13 gadījumiem (2004. gadā – 64, 2005. gadā – 77) (skat.10.tabulu).

10. tabula

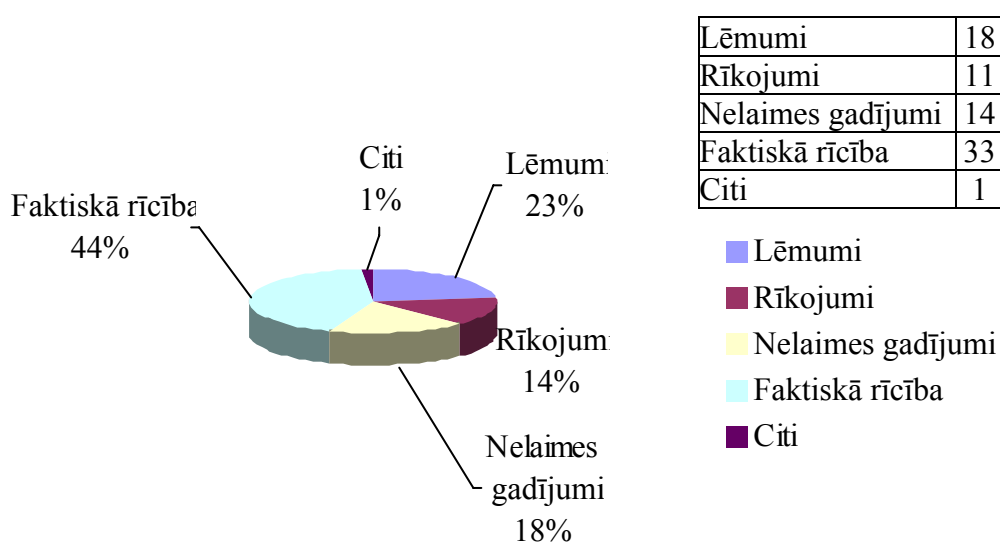
VDI direktoram pārsūdzēto administratīvo aktu analīze

	Skaitis kopā	Lēmumi par soda uzlikšanu	Rīkojumi	Akti par nelaimes gadījumu darbā	Faktiskā rīcība (t.sk. atbildes uz iesniegumiem)	Citi
VDI direktoram iesniegtās sūdzības	77	18	11	14	33	1
<i>no tām:</i>						-
Atstāti spēkā	47	11	7	2	26	1
Pilnībā atcelti	6	4	2	0	0	-
Atcelti daļā	1	0	1	0	0	-
Grozīti, izdoti satura ziņā citādi adm. akti.	7	3	1	3	0	-
Nodoti atkārtotai izskatīšanai	12	0	0	5	7	-
Lietvedībā	4			4		

Kā redzams, 2005. gadā VDI visvairāk iesniegumus saņēma par faktiskās rīcības apstrīdēšanu, un, galvenokārt, tās bija atbildes uz iesniegumiem. Kopumā saņemti 33 iesniegumi par faktiskās rīcības apstrīdēšanu, kas veido 44% no kopējā pārsūdzību skaita. 7 gadījumos pēc iesnieguma par faktiskās rīcības apstrīdēšanu izskatīšanas VDI direktors ir nolēmis lietu nodot atkārtotai izskatīšanai. 23% no kopējā pārsūdzību skaita veido apstrīdēti lēmumi par administratīvā soda uzlikšanu, bet rīkojumu un nelaimes gadījuma aktu pārsūdzību skaits veido attiecīgi 14% un 18% (skat. 5.grafīku).

5. grafīks

Pārsūdzēto administratīvo aktu īpatsvars

Lēmumi	18
Rīkojumi	11
Nelaiemes gadījumi	14
Faktiskā rīcība	33
Citi	1

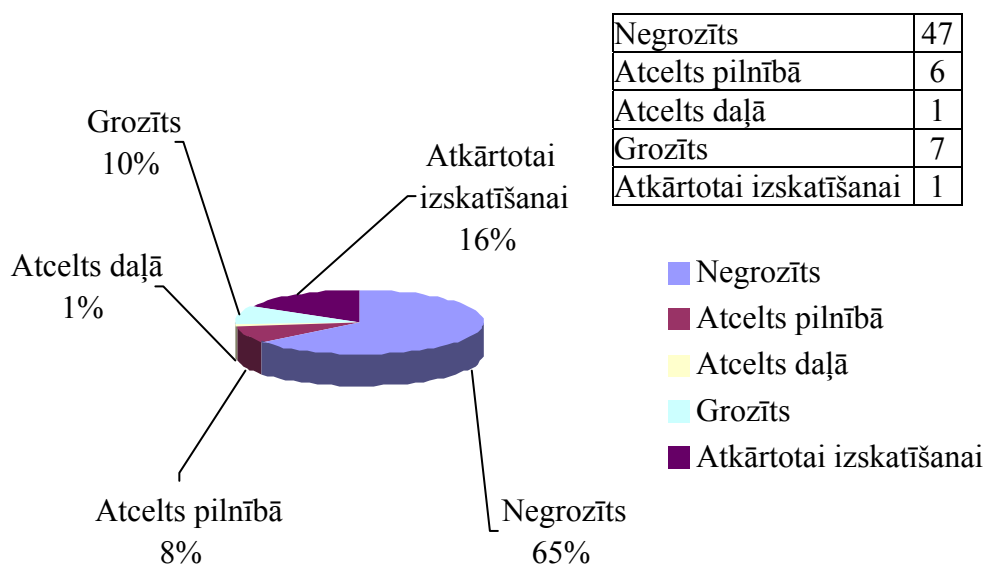
- Lēmumi
- Rīkojumi
- Nelaiemes gadījumi
- Faktiskā rīcība
- Citi

Kopumā jāsecina, ka pieaug pārsūdzību skaits ne tikai par administratīvajiem aktiem, bet arī par VDI faktisko rīcību (Administratīvā procesa likuma 89.pants), respektīvi, personas, kuras vērsušās VDI, nav apmierinātas ar iestādes veiktajām darbībām un sniegtajām atbildēm par pārbaudes rezultātiem. Liela daļa no sūdzībām par faktisko rīcību ir nepamatotas, jo privātpersonas bieži vien no VDI sagaida rīcību, kas ir ārpus VDI likumā noteiktās kompetences. Privātpersonas bieži vien cer atrisināt dziļus un ieilgušus konfliktus ar VDI starpniecību, aizmirstot, ka tie pārsvarā ir izskatāmi civiltiesiskā kārtībā, jo VDI nav tiesību izšķirt darba strīdus, kas ir tikai un vienīgi tiesas kompetencē.

2005. gadā VDI saņēma arī vienu pārsūdzību par VDI Iepirkumu komisijas lēmumu par konkursa uzvarētāju. Sūdzība tika noraidīta un Iepirkumu komisijas lēmums tika atstāts negrozīts.

No saņemtajām 77 pārsūdzībām VDI direktors negrozītas ir atstājis 47 lietas, kas kopā veido 65% no visām pārsūdzībām. Atkārtotai izskatīšanai nodotas 12 lietas, grozīti 7 administratīvie akti, pilnībā ir atcelti 6 administratīvie akti jeb 8% no visām lietām (skat.6. grafīku).

Pieņemtie lēmumi par izskatītajām pārsūdzībām

Jāpiemin, ka no 18 lēmumiem par administratīvā soda uzlikšanu, 8 pārsūdzības ir bijušas sakarā ar soda uzlikšanu par personas nodarbināšanu bez rakstveida darba līguma. No šīm 8 pārsūdzībām 5 lēmumi ir atstāti spēkā, 2 atcelti, bet 1 grozīts un soda apmērs samazināts. Abos gadījumos, kad lēmums tika atcelts, atcelšanas pamatā bija pierādījumu trūkums, kā arī pieļautās procesuālās kļūdas. Turklāt vienā no gadījumiem, kura pamatā bija VID sastādītais protokols, tika konstatēts, ka protokols ir sastādīts attiecībā uz nepareizo personu. Gadījumā, kad soda apmērs tika grozīts, tam pamatā bija lietderības apsvērumu izvērtējuma trūkums.

Jāatzīmē, ka no 77 pārsūdzībām 46 (no tām – 31 negrozītas, 7 – grozītas, satura ziņā citādas, 4 – atceltas, 4 – iesniegtas atkārtotai izskatīšanai), ir bijušas par Rīgas RVDI izdotajiem administratīvajiem aktiem un faktisko rīcību. Tam cēlonis ir nevis Rīgas RVDI inspektoru nekvalitatīvais darbs, bet gan lielā uzņēmumu koncentrācija galvaspilsētā, tiesiskās apziņas pieaugums un lielais Rīgas RVDI darba apjoms.

11. tabula

Informācija par 2005. gadā Administratīvajā tiesā iesniegtajiem pieteikumiem par VDI amatpersonu izdotajiem administratīvajiem aktiem un faktisko rīcību

	Skaits kopā	Lēmumi par soda uzlikšanu	Rīkojumi	Akti par nelaimes gadījumu darbā	Faktiskā rīcība (t.sk. atbildes uz iesniegumiem)	Citi
Administratīvajā tiesā iesniegtie pieteikumi	16	5	4	3	4	-
<i>no tiem:</i>	-	-	-	-	-	-
Atstāti spēkā	-	-	-	-	-	-
Pilnībā atcelti	2	1	1	-	-	-

Atcelti daļā						-
Grozīti	-	-	-	-	-	-
Uzlikts par pienākumu veikt atkārtotu lietas izskatīšanu, izdot administratīvo aktu	-	-	-	-	-	-
Atstāts bez izskatīšanas	1	-	-	-	1	-
Atrodas lietvedībā	13	4	3	3	3	-

11. tabulā minētie skaitļi atspoguļo atskaites periodā Administratīvajā tiesā iesniegtos pieteikumus par VDI direktora pieņemtajiem lēmumiem par 2005. gadā apstrīdētajiem administratīvajiem aktiem un faktisko rīcību. Tātad no 76 pārsūdzībām, ko VDI saņēma un izskatīja 2005. gadā, 16 gadījumos tika iesniegti pieteikumi Administratīvajā rajona tiesā. No šiem 16 pieteikumiem pēc būtības tiesā tika pabeigti skatīt 3 pieteikumi, no kuriem 2 tika apmierināti, un VDI administratīvie akti atcelti pilnībā, bet viens pieteikums tika atstāts bez izskatīšanas. Par pārējiem 13 pieteikumiem tiesvedība turpinās, un dažās no lietām pirmā tiesas sēde ir paredzēta tikai 2007. gadā.

12. tabula

2005. gadā Administratīvajā tiesā vesto lietu, kurās atbildētājs ir VDI, sadalījums pa tiesu instancēm (t.sk. lietās, kas ierosinātas pirms 2005.gada)

	Skaitis kopā	Administratīvā rajona tiesa	Administratīvā apgabaltiesa	Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments
Vestās lietas	29	26	2	1
<i>no tām:</i>				
Spēkā stājies tiesas spriedums	15	12	2	1
Atrodas lietvedībā	14	14	0	0

12. tabulā minētie skaitļi atspoguļo lietu skaitu, kas 2005. gadā ir atradušās Administratīvās tiesas instanču lietvedībā, un kurās atbildētāja statusā ir bijusi VDI. Lietas tiesā tika ierosinātas gan pirms 2005. gada, gan 2005.gadā. No 29 lietām 2 ir atradušās Administratīvās apgabaltiesas tiesvedībā, bet 1 Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta tiesvedībā. No kopējā 2005. gadā Administratīvajā tiesā vesto lietu skaita 14 lietas vēl joprojām atrodas lietvedībā, bet 15 lietās 2005. gadā stājās spēkā tiesas spriedums. 2005. gadā spēkā stājušos tiesas spriedumu analīze atspoguļota 13. tabulā.

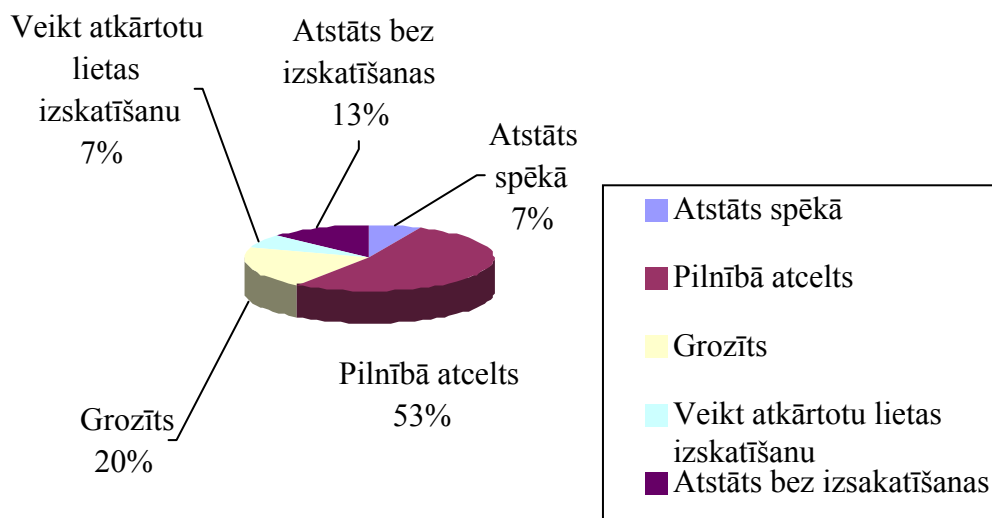
2005. gadā spēkā stājušies tiesas spriedumi lietās, kurās atbildētājs ir VDI
(t.sk. lietās, kas ierosinātas pirms 2005.gada)

	Skaits kopā	Lēmumi par soda uzlikšanu	Rīkojumi	Akti par nelaimes gadījumu darbā	Faktiskā rīcība (t.sk. atbildes uz iesniegumiem)
Spēkā stājies tiesas spriedums	15	6	6	1	2
<i>t.sk.:</i>					
Administratīvā rajona tiesa	12	4	5	1	2
Administratīvā apgabaltiesa	2	1	1	-	-
Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments	1	1	-	-	-
<i>no tiem:</i>					
Atstāti spēkā	1	-	1	-	-
Pilnībā atcelti	8	2	5	1	-
Atcelti daļā	-	-	-	-	-
Grozīti	3	3	-	-	-
Uzlikts par pienākumu veikt atkārtotu lietas izskatīšanu, izdot administratīvo aktu	1	-	-	-	1
Atstāts bez izskatīšanas	2	1	-	-	1

No 15 spriedumiem, kas 2005. gadā stājušies spēkā, 8 lietās VDI izdotie administratīvie akti ir atcelti, kas veido 53% no kopējā lietu skaita, kurās spēkā stājies tiesas spriedums. Pilnībā pozitīvs iznākums, respektīvi, VDI izdotais administratīvais akts ir atstāts negrozīts, ir tikai vienā lietā. Pārējo spēkā stājušos tiesas spriedumu procentuālais sadalījums redzams 7. grafikā.

No 8 atceltajiem administratīvajiem aktiem 5 ir VDI izdotie rīkojumi, 2 - lēmumi par administratīvā soda uzlikšanu un 1 - akts par nelaimes gadījumu darbā. Lai gan spēkā stājušos spriedumu skaits ir vienāds lietās, kurās tika lemts par administratīvā soda atcelšanu un VDI izdotā rīkojuma atcelšanu, tomēr administratīvie sodi ar tiesas spriedumu ir atcelti mazāk nekā rīkojumi. Taču administratīvā naudas soda apmērs ir samazināts 3 spriedumos no 6.

Tiesas spriedumi par VDI administratīvajiem aktiem

Kā liecina tiesu spriedumu analīze, galvenais iemesls, kādēļ administratīvie akti tiek atcelti vai grozīti, nav pierādījumu trūkums, bet gan vienas no galvenajām administratīvā akta sastāvdaļām – lietderības apsvērumu - trūkums. Pierādījumu trūkuma dēļ 2005.gadā administratīvajā tiesā tika atcelta tikai viena lieta. Tas liecina, ka VDI inspektori, veicot administratīvās lietas izmeklēšanu, un, virzot administratīvo procesu, spēj savākt pietiekošā daudzumā pierādījumus, lai izdotu adresātam nelabvēlīgu administratīvo aktu, taču vēl joprojām VDI inspektoriem problēmas sagādā lietderības apsvērumu izvērtēšana, izdodot administratīvos aktus. Tas, protams, lielā mērā ir saistīts ar to, ka Administratīvā procesa likums praksē vēl nav pilnībā aprobēts un amatpersonām trūkst vispusīgas prakses Administratīvā procesa likuma normu piemērošanā. Arī VDI inspektoriem nepieciešama papildu apmācība par atsevišķu Administratīvā procesa likuma normu piemērošanu.

Jāsecina, ka šobrīd pastāv arī nepilnības Latvijas likumdošanā. Tā, piemēram, Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 2. panta otrā daļa nosaka, ka kārtību, kādā izskata administratīvā pārkāpuma lietas un izpilda lēmumus administratīvo pārkāpumu lietās, regulē īpašs likums. Šāds likums līdz pat šim brīdim nav pieņemts, un tas apgrūtina lietvedību administratīvo pārkāpumu lietās. Administratīvo pārkāpumu lietvedība šobrīd notiek saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu, kas ir pieņemts 1984. gadā un ir novecojis, tāpēc to ir ļoti grūti piemērot. Pašlaik Administratīvās tiesas vadās pēc Administratīvā procesa likumā noteiktā regulējuma, kas attiecas uz visiem administratīvajiem aktiem, taču jāatceras, ka lēmums par administratīvā soda uzlikšanu ir specifisks administratīvais akts, kas prasa īpašu, speciālu regulējumu, ko nepieciešams noteikt īpašā normatīvajā aktā, kas atbilst mūsdienu demokrātiskās valsts kritērijiem.

4.9. Darbā notikušo nelaimes gadījumu izmeklēšanas analīze

Atbilstoši Valsts darba inspekcijas likuma 3. pantam un MK noteikumiem Nr. 585 "Nelaiemes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība", VDI veic vienotu reģistrāciju par nelaimes gadījumiem darbā, kuros cietušie guvuši miesas bojājumus. Nelaimes gadījumus, kuros cietušie ieguva smagus miesas bojājumus vai gāja bojā izmeklē VDI amatpersonas. Nelaimes gadījumu izmeklēšana notiek ar mērķi:

- noskaidrot nelaimes gadījuma cēloņus, lai turpmāk tos novērstu;
- veicināt darba aizsardzības pasākumu realizēšanu;
- noteikt personas, kuras pieļāvušas darba aizsardzību reglamentējošo normatīvo aktu pārkāpumus;
- noformēt nepieciešamos dokumentus, lai nodrošinātu darbiniekam normatīvajos aktos paredzētās sociālās garantijas.

VDI inspektori atskaites periodā veica **396 nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanu**, sastādīja 331 aktus un 65 atzinumus. 17% nelaimes gadījumu, par ko tika sastādīts atzinums, cieta darbinieki, kuriem nebija noformēts darba līgums.

Saņemot no uzņēmumiem aktus par darbā notikušajiem nelaimes gadījumiem, VDI inspektoru uzdevums ir pārbaudīt izmeklēšanas materiālu kvalitāti, analizējot noteiktos nelaimes gadījuma cēloņus un pasākumus to novēršanai. Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 585 "Nelaiemes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība" 36. punktu, ja RVDI amatpersona, saņemot nelaimes gadījuma aktu vai atzinumu, konstatē, ka nelaimes gadījums ir izmeklēts un attiecīgie dokumenti sagatavoti, neievērojot minētos noteikumus, tā ir tiesīga neregistrēt aktu vai atzinumu un atdot to atpakaļ darba devējam atkārtotai nelaimes gadījuma izmeklēšanai. RVDI vadītājs minēto darbību noformē rakstiskā rīkojumā. 2005. gadā RVDI amatpersonas, izmantojot savas tiesības, no 1237 darba devēju iesniegtajiem nelaimes gadījumu darbā aktiem, apmēram 400 gadījumos ir atdevušas atpakaļ, atkārtotai izmeklēšanai.

Tādā veidā, kontrolējot nelaimes gadījuma izmeklēšanas un aktu noformēšanas kvalitāti, VDI nodrošina cietušajiem darbiniekiem iespēju savlaicīgi saņemt normatīvajos aktos paredzētās sociālās garantijas.

2005. gadā VDI saņēma 62 sūdzības par nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanu, no kurām 61 gadījumā tika sniegta nepieciešamā palīdzība. Jāatzīmē, ka VDI direktoram tika pārsūdzēti 14 VDI inspektoru sastādītie akti par darbā notikušajiem nelaimes gadījumiem, no tiem 2 akti tika atstāti spēkā, 3 – grozīti (izdoti satura ziņā citādi administratīvie akti), 5 – nodoti atkārtotai izskatīšanai, bet 4 pārsūdzības vēl atrodas lietvedībā.

Analizējot nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas procesu un izdotos aktus, jāsecina, ka VDI inspektoriem nereti trūkst pietiekamu zināšanu un pieredzes, lai kvalitatīvi veiktu šo sarežģīto darbu, jo, sakarā ar lielo kadru mainību, vidējais VDI inspektoru kvalifikācijas līmenis ir samazinājies. Lai risinātu minēto problēmu un VDI inspektori precīzi un kvalitatīvi spētu izmeklēt darbā notikušos nelaimes gadījumus, 2005. gadā tika izstrādāta VDI Kvalitātes sistēmas procedūra par darbā notikušu nelaimes gadījumu izmeklēšanu un uzskaiti. Arī 2006. gadā liela uzmanība tiks veltīta VDI inspektoru kvalifikācijas celšanai, organizējot papildu seminārus un apmācības par nelaimes gadījumu izmeklēšanu un raksturīgākajiem gadījumiem.

Analizējot VDI reģistrētos, darba devēju izdotos aktus par nelaimes gadījumiem darbā, VDI inspektori konstatējuši būtiskas nepilnības dokumentu aizpildīšanā:

- neizprotami, pavirši nelaimes gadījumu apraksti, kas neatspoguļo notikumu secību un būtību;
- bieži trūkst pamatojuma uzrādītajiem nelaimes gadījuma cēloņiem vai tie nav konstatēti vispār;
- nav noteiktas vai nepareizi norādītas atbildīgās personas, kuras pieļāvušas normatīvo aktu pārkāpumus, kā rezultātā nelaimes gadījums noticis;
- nav norādīti nelaimes gadījuma cēloņu novēršanas pasākumi;

- nav norādīti darba vides bīstamie vai kaitīgie faktori;
- nav loģiskas sakarības starp darba vides riska faktoriem, kas izraisījuši nelaimes gadījumu, cēloņiem un veiktajiem novēršanas pasākumiem;
- nav aizpildītas atsevišķas „Akta par nelaimes gadījumu darbā” iedaļas, kā nosaka MK noteikumi Nr. 585 “Nelaiimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība” (NACE kods, ķermeņa daļas un veselības traucējuma kodi, profesiju kodi u.c.);
- nereti, izmeklējot nelaimes gadījumu darbā, darba devēji izmantojuši 2005. gadā spēku zaudējušo MK noteikumu Nr. 293 “Nelaiimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība” veidlapu “Akts par nelaimes gadījumu darbā”.

Cēlonis minētajām nepilnībām ir darba aizsardzības speciālista trūkums uzņēmumā vai viņa nepietiekošais zināšanu līmenis darba aizsardzībā. Tādēļ VDI organizēja īpašus konsultatīvos seminārus darba devējiem un darbiniekiem, kuros informēja par situāciju, kāda izveidojusies valstī sakarā ar notikušajiem nelaimes gadījumiem darbā un to izmeklēšanu. Konsultatīvais un analītiskais darbs palīdz RVDI arī kvalitatīvāk plānot preventīvo darbu uzņēmumos.

VDI 2005. gadā turpināja sadarbīties ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru (VSAA), policiju un medicīnas iestādēm, kas palīdzēja atklāt slēptos nelaimes gadījumus darbā. Tas motivēja arī darba devējus nopietnāk un aktīvāk iesaistīties preventīvo pasākumu veikšanā darba aizsardzības jomā un darba aizsardzības sistēmas izveidē uzņēmumos, lai mazinātu riska faktoru iedarbību darba vietās.

Atskaites periodā, pateicoties VDI inspektoru aktīvai darbībai un augstāk minētajai sadarbībai, atklāti 15 slēptie nelaimes gadījumi. VDI uzskata, ka šie skaitļi neatspoguļo reālo situāciju valstī. Tāpēc ir cerība, ka atbilstoši augstākminētajiem MK noteikumiem Nr. 585 “Nelaiimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība”, saņemot informāciju no ārstniecības iestādēm un Valsts obligātās apdrošināšanas veselības aģentūras būtiski palielināsies informācija par slēpto nelaimes gadījumu skaitu.

2005. gadā VDI Nelaiimes gadījumu izmeklēšanas darba grupai tika organizēts seminārs “Nelaiimes gadījumu reģistra pilnveidošana”. Seminārā VDI inspektori tika iepazīstināti un apmācīti analizēt darbā notikušos nelaimes gadījumus atbilstoši ESAW (Eiropas statistika par nelaimes gadījumiem darbā) metodoloģijas 3. kārtas prasībām un iegūto informāciju ievadīt VDI Informatīvajā sistēmā, jo, sākot ar 2006. gada 1. janvāri, VDI tiks uzsākta datu vākšana un apkopošana par darbā notikušajiem nelaimes gadījumiem atbilstoši visām ESAW metodoloģijas prasībām. Ik gadu VDI sagatavo datus par darbā notikušajiem nelaimes gadījumiem atbilstoši ESAW metodoloģijas prasībām, kas sadarbībā ar LR Centrālo statistikas pārvaldi tiek nosūtīti *Eurostat*.

Lai paaugstinātu nelaimes gadījumu izmeklēšanas kvalitāti un sagatavotu dokumentus atbilstoši ES prasībām, VDI 2006. gadā plāno:

- turpināt darbu pie ESAW metodoloģijas ieviešanas pilnā apjomā, organizējot seminārus RVDI inspektoriem, lai viņus mācītu analizēt darbā notikušos nelaimes gadījumus atbilstoši visām ESAW metodoloģijas prasībām;
- vēl aktīvāk turpināt konsultatīvo darbu ar darba devējiem, informējot par nelaimes gadījumu izmeklēšanas kārtības prasībām un metodēm;
- sadarbīties ar masu informācijas līdzekļiem, informējot par nelaimes gadījumiem darbā, to cēloņiem, analīzes rezultātiem, kā arī par darba devēju un darbinieku pienākumiem un tiesībām attiecībā uz nelaimes gadījumu izmeklēšanu un preventīvo darbu šajā jomā.

5. Valsts darba inspekcijas darba kvalitātes pilnveidošana

5.1. Personāla izglītošana un kvalifikācijas celšana

5.1.1. Inspektoru apmācība

VDI inspektoriem un darbiniekiem ir nepieciešama augsta kvalifikācija un ļoti plašas zināšanas gan darba tiesiskajās attiecībās un darba aizsardzībā, gan tajās jomās, kas ar iepriekšminētajām ir cieši saistītas, lai kvalitatīvi un vispusīgi realizētu Valsts darba inspekcijas likumā deleģētās funkcijas un uzdevumus. Tādēļ VDI personāla politikas viens no pamatuzdevumiem ir regulāra VDI inspektoru un darbinieku apmācība, lai uzlabotu savu darbību darba tiesisko attiecību, darba drošības, veselības aizsardzības, bīstamo iekārtu un tirgus uzraudzības jomā, pastiprināti pievēršoties ES likumdošanas aktu izpratnei un ieviešanai praksē Latvijā. Lielās kadru mainības dēļ VDI inspektoru apmācībai tiek pievērsta īpaša uzmanība.

2005. gadā VDI turpināja ESF Nacionālās programmas “Atbalsts kapacitātes stiprināšanai par darba tirgus un dzimumu līdztiesības politikas ieviešanu atbildīgajās institūcijās, informācijas izplatīšanai un izpratnes paaugstināšanai” projekta “Darba drošības sistēmas un darba attiecību uzraudzības pilnveidošana” realizāciju. **Projekta 2. komponentes “Vispārīgās apmācības VDI”** ietvaros tika veikts VDI darbinieku mācību vajadzību novērtējums un organizētas darbinieku vispārīgās apmācības, kā arī jauno VDI inspektoru mācības.

2005. gadā VDI jaunpieņemto amatpersonu un darbinieku pamatapmācības kursu apmeklēja 21 dalībnieks (19 inspektori, 2 darbinieki). Mācības notika piecās kārtās par galvenajām VDI kontroles un uzraudzības jomām un darba virzieniem:

- “Vispārējie jautājumi”;
- “Darba vides iekšējā uzraudzība”;
- “Darba tiesiskās attiecība”;
- “Tirgus uzraudzība un bīstamo iekārtu tehniskā uzraudzība”;
- “Uzņēmuma apsekošanas un inspicēšanas metodes”.

Mācību procesā tika veidotas iemaņas jauno normatīvo aktu analizē, kā arī, saskaņā ar ierēdņu vērtēšanā iegūto informāciju, iekļauts lekciju kurss “Klientorientēta saskarsme” un “Psihosociālais klimats darba vietā un tā veidošanās pamatprincipi”. Visi 19 inspektori mācību noslēgumā sekmīgi nokārtoja zināšanu pārbaudi.

Tā kā VDI jaunpieņemtajiem inspektoriem, galvenokārt, ir humanitārā izglītība un neliela darba pieredze, pēc pamatapmācības kursa noslēguma tika veikta aptauja par to, kādās jomās būtu nepieciešama papildus apmācība. Jauno inspektoru aptaujas rezultāti saskanēja ar ESF projekta ietvaros veiktās “VDI mācību vajadzību izpēti” ieteikumiem, tādēļ tika organizētas kopīgas mācības jaunajiem un pieredzējušajiem VDI inspektoriem:

- desmit VDI darbinieki 2005. gadā beiguši 144 stundu apmācību kursu “Praktiskā projektu vadīšana” Projektu vadīšanas un komercizglītības centrā;
- piecpadsmit VDI darbinieki “Komunikāciju akadēmijā” apguvuši 96 stundu mācību programmu “Tālākizglītāju apmācība”;
- trīs VDI darbinieki apmeklējuši dažādus kursus par efektīvu finanšu vadību un grāmatvedības jautājumiem;
- 2005. gadā divas reizes notika mācību seminārs “Telefoniskās un tiešas komunikācijas un klientu apkalpošanas prasmju pilnveidošana”, kurā kopā piedalījās 30 VDI amatpersonas;
- 2005. gadā notika divi semināri “Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību un iekārtu atbilstības prasībām”, kuros piedalījās 30 VDI amatpersonas;

- 40 VDI amatpersonas piedalījās mācību seminārā “Administratīvā procesa likums un tā pielietošana”;
- 2005. gadā notika pusgadu ilgi kursi angļu valodā dažādās zināšanu līmeņa grupās.

Mācību seminārus VDI vadīja pieaicināti lektori ar atbilstošu kompetences līmeni savā jomā. VDI darbinieki mācības novērtēja atzinīgi.

Atskaites periodā 41 VDI darbinieks studēja profesionālās augstākās izglītības maģistra studiju programmā “Darba aizsardzība” Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Inženierekonomikas fakultātē. Sadarbībā ar RTU tika izstrādāts profesionālās augstākās izglītības maģistra studiju programmas “Darba aizsardzība” tālmācības studiju metodiskais nodrošinājums. Latvijas Universitātes Ķīmijas fakultātes otrā līmeņa profesionālās izglītības studiju programmu “Vides aizsardzība un ekspertīze” 2005. gadā absolvēja divas VDI amatpersonas, bet mācības tajā uzsāka trīs VDI amatpersonas.

Iepriekš minētā projekta ietvaros notika arī vairākas ar nelegālās nodarbinātības samazināšanas jautājumiem saistītas aktivitātes: tika organizēti semināri reģionos, notika seminārs sadarbībā ar Valsts robežsardzes teritoriālo pārvalžu imigrācijas struktūrvienību amatpersonām, starptautisks seminārs ar Ķelnes Galvenās finanšu direkcijas “melnā darba” finanšu kontroles nodaļas pārstāvju dalību. 2005.gada pēdējā ceturksnī tika organizēti trīs pieredzes apmaiņas braucieni uz Zviedriju, Maltu un Vāciju, lai iepazītos ar šo valstu praksi un pieredzi nelegālās nodarbinātības apkarošanas jomā (detalizētāk par to skat. 4.daļas 2.nodaļas 1. punktu “Nelegālās nodarbinātības samazināšana”).

Bez tam VDI darbinieki piedalījās starptautisko organizāciju rīkotajos apmācībuursos:

- NIVA (Ziemeļvalstu arodveselības kvalifikācijas paaugstināšanas institūts) organizētajā kursā “Darba vide veselības aprūpes sektorā” Dānijā, piedalījās divi VDI speciālisti, bet viens VDI speciālists piedalījās mācību kursā “Nodarbināto veselības riska novērtēšana un vadīšana”, kas notika Krievijā;
- SDO organizētajā kursā “Darba drošības un veselība inspicēšanas sistēmas” Itālijā.

Atskaites periodā tika organizēti pieredzes apmaiņas semināri:

- Latgales RVDI un Lietuvas Utenas darba inspekcijas darbiniekiem;
- Zemgales RVDI un Šauļu RVDI darbiniekiem;
- Kurzemes RVDI un Klaipēdas RVDI darbiniekiem;
- seminārs “Valsts darba inspekcijas un arodbiedrību loma darbinieku informēšanā darba tiesību un darba aizsardzības jomā”;
- pēc Lietuvas VDI Iekšējā audita daļas uzaicinājuma - seminārā tika gūts ieskats Lietuvas iekšējo auditu reglamentējošajās likumdošanas normās un to pielietošanā praksē, kā arī pārrunātas potenciālās sadarbības iespējas;
- pēc Latvijas VDI ierosinājuma - seminārs par ES SLIC organizētās būvniecības kampaņas norisi un tās rezultātiem Baltijas valstīs, kurā piedalījās pārstāvji arī no Lietuvas un Igaunijas Valsts darba inspekcijām;
- Baltijas valstu darba inspekciju vadītāju un vadības komitejas apspriede, kurai tika sagatavota prezentācija par ESF un Eiropas reģionālās attīstības fonda (ERAF) projektu realizāciju Latvijas VDI.

2005. gadā VDI darbiniekiem, speciālistiem un inspektoriem tika organizēti semināri:

- “Dzimumu līdztiesība”;
- par VDI 2006. gada darbības programmu;
- VDI Arodveselības speciālistu atbalsta grupas seminārs Jēkabpilī.

2005. gadā VDI pārstāvji piedalījās starptautiskajos semināros, konferencēs un izstādēs:

- Darba inspekciju asociācijas kongresā un asamblejā Ženēvā (Šveice);

- konferencē “Sievietes, vīrieši un demokrātija” Sankt-Pēterburgā (Krievija);
- Vācijas Ekonomikas un darba ministrijas organizētajā seminārā “Eiropas likumdošanas novērtēšana darba drošības un veselības aizsardzības jomā” Berlīnē (Vācija);
- Aģentūras organizētajā konferencē “Ierobežo troksni!” Bilbao (Spānija);
- SDO rīkotajā konferencē “Godīga globalizācija – droša darbavieta”, kas notika starptautiskās darba drošībai un veselības aizsardzībai veltītās izstādes “A + A” ietvaros Diseldorfā (Vācija).

Atskaites periodā 89 VDI inspektori, lai paaugstinātu savu kvalifikāciju un papildinātu zināšanas konkrētās jomās, apmeklēja **Valsts administrācijas skolas (VAS) rīkotos kursus:**

- “Darba tiesības, to saikne ar civildienestu”;
- “Sieviešu un vīriešu tiesības un iespējas”;
- “Valsts pārvaldes iekārtas likums”;
- “Interesu konflikts”;
- “Klientorientēta saskarsme”;
- “Administratīvais process iestādē”;
- “Personālvadība”;
- “ES pamatnostādnes”;
- “Korupcijas novēršana” u.c..

Viens no pieprasītākajiem VAS lekciju kursiem ir “Publiskā runa, sarunu un sapulču vadīšana”, diemžēl 2005. gadā VDI darbiniekiem netika dota iespēja to noklausīties.

5.1.2. Pieredzes apmaiņa nelegālās nodarbinātības samazināšanas darbā

Saskaņā ar VDI direktora rīkojumu, 2005. gada beigās notika RVDI savstarpējā pārbaude par apstiprinātās VDI darbības prioritātes “Nelegālās nodarbinātības samazināšanas politikas īstenošana” izpildes gaitu. Minētās pārbaudes veica RVDI vadītāji, pārbaudot VDI direktora rīkojumā norādīto RVDI. Tādējādi starp RVDI notika arī pieredzes apmaiņa nelegālās nodarbinātības samazināšanas darbā.

Kurzemes RVDI pārbaudīja Austrumvidzemes RVDI vadītājs VDI direktora rīkojumā noteiktā laika periodā. Pārbaudes gaitā tika apsekoti visi Kurzemes RVDI biroji, notika individuālās pārrunas ar Kurzemes RVDI darbiniekiem un vadītāju, kā arī notika iepazīšanās ar attiecīgo dokumentāciju. Apkopojot pārbaudē iegūto informāciju, var secināt, ka Kurzemes RVDI inspektori ir sagatavoti darbam prioritārajā jomā, veic atbilstošas darbības, apkopo un izvērtē iegūto informāciju. Kā pozitīvi darba aspekti jāuzsver Kurzemes RVDI regulāri veiktā darbības izvērtēšana un efektīvā esošo resursu izmantošana.

Pārbaudot Austrumvidzemes RVDI, Dienvidu RVDI vadītājs kā labu darba metodi uzsvēris ikmēneša Austrumvidzemes RVDI inspektoru sanāksmes, kuru datumi noteikti ar vadītāja rīkojumu, un kurās notiek informācijas apmaiņa par prioritāro uzņēmumu apsekošanu, problēmām un priekšlikumiem to risināšanai. Sanāksmes diena tiek veltīta arī RVDI inspektoru apmācībai un diskusijām. Austrumvidzemes RVDI inspektoru darbs tiek organizēts un vadīts, lai sasniegtu gada plānotos kvantitatīvos rādītājus.

Rīgas RVDI pārbaudi veica Kurzemes RVDI vadītājs. Pārbaudē konstatēts, ka prioritārā uzdevuma veikšanā Rīgas RVDI iesaistīti praktiski visi inspektori, bet reģionā šo darbu koordinē divi inspektori. Lielākā problēma ir rajonu inspektoru nodrošināšana ar transportu. Uzņēmumu apsekošanā tiek pielietotas dažādas metodes – gan iepriekš brīdinot, gan nebrīdinot uzņēmumu

vadību. Apsekošanā parasti tiek iesaistīta policija, kā arī VID un Valsts robežsardze. Plāna izpildes kontrole notiek katru mēnesi kopējās sapulcēs. Plānotie uzdevumi ir paveikti.

Nelegālās nodarbinātības samazināšanas jautājumu risināšanu Dienvidu RVDI pārbaudīja Latgales RVDI vadītājs, secinot, ka apsekojumi tiek veikti atbilstoši darba plānam. Jāuzsver, ka, lai Dienvidu RVDI varētu pilnvērtīgi strādāt, nepieciešams atrast un pieņemt darbā speciālistus vakantajās darba vietās.

Veicot pārbaudi Zemgales RVDI, Rīgas RVDI vadītāja uzsvērusi, ka Zemgales RVDI tiek izvērtēta nelegālās nodarbinātības iespējamība uzņēmumos, par riska uzņēmumiem atzīstot, un, pastiprinātu uzmanību veltot celtniecības uzņēmumiem un objektiem. Kā informācijas avots nelegālās nodarbinātības atklāšanai tiek izmantotas pa VDI anonīmo telefonu saņemtās ziņas, kuras 50% gadījumu atbilda īstenībai, tāpat tiek izmantota esošās VDI datu bāzes analīze un saņemta informācija no citiem avotiem. Plānotie uzdevumi ir izpildīti.

Zemgales RVDI vadītājs, pārbaudot Ziemeļvidzemes RVDI, konstatēja, ka Ziemeļvidzemes RVDI ir izpildījusi 2005. gadā paredzētos rādītājus, tomēr nav spējīga, tāpat kā VDI kopumā, pietiekošā apjomā realizēt nelegālās nodarbinātības samazināšanu. Ziemeļvidzemes RVDI esošo un pieejamo resursu robežās tiek darīts viss, lai darbs pie VDI noteiktās prioritātes notiktu.

Latgales RVDI pārbaudi veica Ziemeļvidzemes RVDI vadītājs. Latgales RVDI darbība nelegālās nodarbinātības samazināšanā liecina, ka dotais uzdevums - atklāt nelegāli nodarbinātos - tiek izpildīts ar minimāliem resursiem. Latgales RVDI inspektori ir labi sagatavoti darbam prioritārajā jomā, kam pamatā ir RVDI vadītāja izvēlētā taktika konkrētā uzdevuma risināšanā, kā arī veiksmīga darba koordinatora izvēle.

Veicot savstarpējās RVDI pārbaudes prioritārajā jomā, katram RVDI vadītājam bija iespēja iepazīties ar citas RVDI darba metodēm un izvērtēt nepieciešamību to pielietošanai savā RVDI.

5.2. Valsts darba inspekcijas atbalsta grupas

2005.gadā aktīvi darbojās VDI Atbalsta grupa juridiskajos jautājumos, VDI Arodveselības speciālistu atbalsta grupa un Būvniecības darba grupa.

2005.gadā notika divas **VDI Atbalsta grupas juridiskajos jautājumos (VDI AGJJ)** sanāksmes.

2005. gadā vienā no VDI AGJJ sanāksmi tika uzaicināta Tieslietu ministrijas valsts sekretāra pārstāve, kura sniedza atbildes uz VDI inspektoru jautājumiem par Administratīvā procesa likuma normu piemērošanu. Jautājumu loks par administratīvo procesu bija visai plašs - sākot no administratīvās lietas ierosināšanas, faktu noskaidrošanas, informācijas ieguves, faktiskās rīcības un beidzot ar administratīvā akta izdošanu, tā sastāvdaļām un apstrīdēšanas kārtību.

Otrajā sanāksmē tika uzaicināts Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta pārstāvis, kurš sniedza atbildes par darba likumdošanas aktuālajiem jautājumiem.

Sakarā ar to, ka MK noteikumi Nr.484 "Administratīvā pārkāpuma protokola veidlapu un naudas soda kvīts veidlapu izgatavošanas un izmantošanas kārtība" no 2006.gada 1.janvāra paredz uzsākt lietot jaunā parauga administratīvā pārkāpuma protokola veidlapas, sanāksmē tika apspriests jautājums par šo veidlapu ieviešanas kārtību VDI.

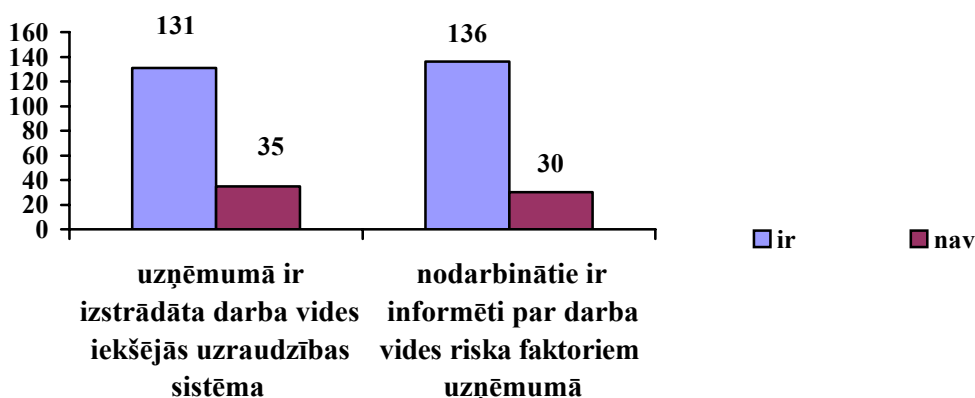
Atskaites periodā tika apspriesti jautājumi arī par MK noteikumu Nr.520 "Transportlīdzekļu apkalpes locekļu darba laika organizēšanas, ievērošanas un uzskaites noteikumi" piemērošanu un grozījumi Darba likumā. Sagatavotie priekšlikumi tika nosūtīti DLTSA tālākai apspriešanai.

2005. gadā VDI Arodveselības speciālistu atbalsta grupa (VDI AVS AG) noorganizēja 3 seminārus, kuros izskatīja jautājumus par:

- VDI AVS AG izstrādāto anketu “Eiropas nedēļa 2005 – ierobežo troksni” un piedalīšanos aptaujas kampaņas organizēšanā, uzņēmumu anketēšanā un datu apkopošanā;
- Eiropas nedēļas 2005 “Ierobežo troksni!” darba devēju un darbinieku aptaujas kampaņas un VDI veiktās kampaņas rezultātiem. Jāuzsver lielais VDI arodveselības speciālistu ieguldījums, organizējot Eiropas nedēļas kampaņu par troksni. Tika apsekoti 166 dažādu nozaru uzņēmumi: koksnes un koka izstrādājumu ražošanas; būvniecības; lauksaimniecības; pārtikas un dzērienu ražošanas; tekstilizstrādājumu ražošanas; mežsaimniecības; gatavo metālizstrādājumu ražošanas; automobiļu un motociklu pārdošanas; apkopes un remonta; mēbeļu ražošanas; apģērbu ražošanas; izglītības; sauszemes transporta uzņēmumi. Apsektajos uzņēmumos bija nodarbināti 13 504 darbinieki, no tiem 9 029 darbinieki bija pakļauti trokšņa kaitīgajai iedarbībai. Vairāk kā 70% uzņēmumu darbiniekiem bija izsniegti dzirdes aizsarglīdzekļi atbilstoši normatīvajām prasībām, un viņi tos pielietoja. Tikai trešajā daļā uzņēmumu bija veikti trokšņa līmeņa mērījumi, un troksnis tika samazināts vai novērsts ar kolektīvajiem aizsardzības līdzekļiem (skat. 8.grafiku).

8. grafiks

VDI veiktās aptaujas kampaņas uzņēmumos rezultāti
(t.sk. par troksni)

- VDI AVS AG izstrādātiem informatīviem materiāliem VDI inspektoriem par MK noteikumiem Nr.284 “Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret vibrācijas radīto risku darba vidē”;
- MK noteikumu Nr.585 “Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība” 4.3.punkta - ja cietušais saskāries ar asinīm vai citiem šķidrumiem, vai priekšmetiem, kas ir vai, iespējams, ir inficēti, un pēc šīs saskares ir konstatēts inficēšanās risks – piemērošanu praksē un iegūtās informācijas ievadīšanu VDI Informatīvajā sistēmā;
- SLIC informatīvās un inspicēšanas kampaņas “Azbests – 2006” sagatavošanas materiāliem;
- ES 2007. gada SLIC informatīvās un inspicēšanas kampaņas “Smaguma pārvietošana” sagatavošanas materiāliem.

Saskaņā ar VDI 2005. gada kalendārā plāna realizāciju **Būvniecības darba grupa** organizēja SLIC informatīvo un inspicēšanas kampaņu Latvijas būvniecības nozares uzņēmumos. Kontroles kampaņa notika divos etapos: 06.06. - 19.06.2005. un 26.09. - 09.10.2005.. Būvniecības darba grupas darbs bija pieskaņots kampaņas organizēšanas grafikam, pēc kura tika veikta inspicēšanas materiālu sagatavošana VDI inspektoriem un informatīvo materiālu izstrāde un izplatīšana darba devējiem. Katrs darba grupas loceklis bija atbildīgs par kampaņas norisi savā RVDI.

2005. gadā Būvniecības darba grupai notika sanāksmes, kurās tika apspriesti jautājumi par dalību SLIC informatīvajā, uzraudzības un inspicēšanas kampaņā būvniecības nozarē, kampaņas pasākumu plānošanu un realizāciju, kā arī par darba vides iekšējās kontroles realizāciju praksē būvniecības uzņēmumos.

2005.gada nogalē Rīgā notika Baltijas valstu pieredzes apmaiņas seminārs par SLIC organizētās būvniecības kampaņas norisi Lietuvā, Latvijā un Igaunijā un tās rezultātiem (detalizētāk skat. 4.daļas 2. nodaļas 2.punktu "Eiropas Savienības Vecāko darba inspektoru komitejas informatīvās un inspicēšanas kampaņas organizēšana Latvijas būvlaukumos").

5.3. Kvalitātes sistēmas ieviešana un pilnveidošana

Lai pilnveidotu un uzlabotu VDI darba kvalitāti, 2005.gadā turpinājās Kvalitātes sistēmas (KS) ieviešana un pilnveidošana VDI, ko nodrošina un koordinē Kvalitātes sistēmas vadītājs un Kvalitātes sistēmas ieviešanas grupa.

2005.gada 31.janvāra VDI direktora un KS ieviešanas grupas apspriedē tika izskatīts un akceptēts KS vadītāja izstrādātais dokuments "Valsts darba inspekcijas kvalitātes vadības sistēmas pārvaldības pārskats 2004", kā arī noteikti KS attīstības un praktiskās ieviešanas galvenie pasākumi 2005.gadā.

Atskaites periodā tika izstrādāti KS kontroles mehānismi, tai skaitā:

- kvalitātes politikas prasību īstenošanas pasākumi tika iekļauti VDI 2005.gada darbības programmā un kalendārajā plānā;
- KS vadītāja izstrādāto sistēmas dokumentu atbilstība tiek apstiprināta pirms to pieņemšanas;
- tika organizētas 5 KS ieviešanas grupas sanāksmes ar mērķi apstiprināt dokumentu atbilstību.

KS rokasgrāmatas esošā redakcija 2005.gadā tika papildināta ar jauniem dokumentiem, tai skaitā:

- Konfidencialitāte – kvalitātes rokasgrāmatas lietošanas kārtība
- Darbības metodes un procedūras – procedūra par darbā notikušu nelaimes gadījumu izmeklēšanu un uzskaiti;
- Darbības metodes un procedūras – procedūra par bīstamo iekārtu avāriju izmeklēšanu un uzskaiti;
- Darbības metodes un procedūras – procedūra par bīstamo iekārtu reģistrēšanu;
- Darbības metodes un procedūras – procedūra par atļauju izsniegšanu bīstamo iekārtu jomā;
- Dokumentācija – procedūra par iekšējo auditu u.c..

2005.gadā tika turpināta konceptuālo risinājumu (dokumentu projektu bāzes elementu) sagatavošana KS rokasgrāmatas dokumentiem:

- Darbības metodes un procedūras – procedūra par uzņēmumu, iestāžu un organizāciju darbības apturēšanu;

- Darbības metodes un procedūras – procedūra par administratīvā pārkāpuma konstatēšanu un soda piemērošanu;
- Darbības metodes un procedūras – procedūra par inspicēšanu.

No 2005.gada 14. novembra VDI personālam (visi *Lotus Notes* lietotāji) ir pieejama Kvalitātes rokasgrāmatas elektroniskā versija, kas tika izstrādāta, nepiesaistot profesionālo firmu speciālistus, kā rezultātā ir ietaupīti apjomīgi finanšu līdzekļi (AS “Exigen group” savā finanšu piedāvājumā attiecīgo darbu izpildi, atkarībā no elektroniskā formāta konfigurācijas, ir novērtējusi par summu, kas svārstās no Ls 2885,10 līdz Ls 4513,50).

5.4. Informatīvas sistēmas attīstība un pilnveidošana

2005.gadā VDI Informatīvās sistēmas daļas darbības prioritāte bija VDI Informatīvās sistēmas (VDI IS) tālākā attīstība un modernizācija. Informatīvās sistēmas daļas darbinieku pārziņā un apkalpošanā bija 189 datortehnikas vienības, no tiem 14 serveri, 10 piezīmjatori un 165 darbstacijas, ka arī perifērijas iekārtas - printeri, skeneri, tīkla koncentratori, modemi u.c.. Uz 31.12.2005. garantijas termiņš bija beidzies 75% izmantojamo darbstaciju, 80 % serveru un 100% printeru, skeneru un tīkla koncentratoru.

Diemžēl 2005.gadā Valsts investīcijas programmas (VIP) ietvaros VDI IS darbības vajadzībām līdzekļi netika piešķirti, līdz ar to nekādas aktivitātes netika plānotas. Informatīvās sistēmas daļas darbinieki izstrādāja savus priekšlikumus VIP un citu programmu projektu pieteikumiem laika posmam līdz 2013. gadam.

ERAF Nacionālās programmas “Elektroniskās pārvaldes infrastruktūras bāzes attīstība un pilnveidošana” ietvaros tika realizēts projekts „Valsts darba inspekcijas informatīvās sistēmas integrēšana valsts informācijas sistēmā un e-pārvaldes pamatprincipu ievērošana” (skat. arī 8.daļu “VDI īstenotie Eiropas sociālā fonda un Eiropas reģionālās attīstības fonda projekti”). Projekta realizācija notika trīs etapos:

- esošās VDI IS drošības audits, kura laikā tika noteiktas VDI IS fiziskās un loģiskās drošības vājākās vietas un izstrādāti ieteikumi to novēršanai;
- auditoru ieteikumu realizācija piešķirtā finansējuma ietvaros;
- esošās VDI IS drošības pēcaudits, kura laikā pārbaudīta iepriekšējā audita ieteikumu izpilde un doti priekšlikumi tālākai sistēmas drošības pilnveidošanai.

Projekta ietvaros, lai paaugstinātu VDI IS fiziskās un loģiskās drošības līmeni un modernizētu VDI IS, ir realizēti auditoru ieteikumi:

- visi serveri VDI pārvaldē un RVDI tika ievietoti aizslēdzamos serveru skapjos, kas pasargā tos no ārējās vides iedarbības, kā arī aizsargā no nesankcionētas piekļuves glabātajai vai apstrādājamai klasificētai informācijai;
- VDI pārvaldes serveru telpa ir aprīkota ar atbilstošas jaudas kondicionēšanas iekārtu, kas nodrošina nepieciešamo gaisa temperatūras un mitruma līmeni;
- VDI pārvaldē un Kurzemes RVDI birojā Liepājā ir uzstādīti jauni serveri ar mūsdienīgu servera programmatūru, kas balstīta globāla kataloga servisa bāzē (Active Directory);
- tika nodrošināta iespēja administrēt jebkuras RVDI serveri no VDI pārvaldes;
- VDI pārvaldes VDI IS lietotājiem ir izveidota centralizēta reģistrēšanas un reģistrācijas anulēšanas sistēma, katram lietotājam piešķirts unikāls identifikators un pieeja tikai tai informācijai, kurai konkrētais lietotājs ir tiesīgs piekļūt;
- VDI pārvaldē ir izveidots failu serveris, kas nodrošina centralizētu informācijas uzglabāšanu, failu piekļuves kontroli un rezerves kopijas veidošanu uz ārējiem datu nesējiem.

Kopējās projekta realizācijas izmaksas bija Ls 51 342,00. Visi piešķirtie līdzekļi tika izlietoti.

2005. gadā, lai attīstītu un pilnveidotu VDI IS, ievērojot likumā “Par iepirkumu valsts un pašvaldību vajadzībām” noteiktās procedūras, tika organizēta cenu aptauja, kuras rezultātā ir noslēgts līgums ar AS “Exigen group” par VDI IS Lietvedības dokumentu sistēmas, Personāla vadības sistēmas un Dokumentu bibliotēkas tehnisko atbalstu un uzturēšanu. Atbilstoši izmaiņām likumdošanas aktos un VDI IS lietotāju pieprasījumiem (kopskaitā – 60) tika veikti arī papildinājumi un grozījumi esošajā sistēmā: mainītas VDI IS ievietotās veidlapas un daži skati, iekļauti jauni lauki, atskaites u.c..

Piešķirtā budžeta ietvaros veikti arī citi pasākumi, kuru mērķis ir tālākā VDI IS attīstība:

- tika iegādāta standartprogrammatūra *Norton Antivirus Corp. Edition upgrade* (licence 80 lietotājiem);
- modernizēts interneta pastāvīgais pieslēgums VDI pārvaldē;
- modernizēts datortīkls - LAN - Kurzemes RVDI.

VDI Informatīvās sistēmas daļas darbinieku ikdienas darbs saistās ar darbstaciju programmatūras profilaksi (upgrade), modernizāciju, bojāto programmu darbības atjaunošanu, *Lotus Notes* instalēšanu jaunajiem lietotājiem. Diemžēl Informatīvās sistēmas daļas darbinieki ikdienā ir spiesti nodarboties arī ar bojātās datortehnikas garantijas un pēcgarantijas remontu (vairāk par 40 darbstacijām, 1 serveris), jo VDI lietotāju rīcībā esošā datortehnika ir ļoti veca un nolietota.

VDI Informatīvās sistēmas daļas darbinieki 2005. gadā savu kvalifikāciju un zināšanas papildināja Baltijas datoru akadēmijas piedāvātajos mācībuursos.

VDI inspektori VDI IS 6 datu bāzēs ievada informāciju par apsekotajiem uzņēmumiem, apsekojumiem, fiziskajām personām, bīstamajām iekārtām, darbā notikušajiem nelaiemes gadījumiem un arodslimībām. Neskaidrību gadījumos VDI IS speciālisti sniedz konsultācijas gan pa telefonu, gan komandējumu uz RVDI laikā. Regulāri tiek sniegta palīdzība VDI darbiniekiem un inspektoriem nepieciešamās informācijas meklēšanā Uzņēmumu reģistrā (“Lursoft” datu bāzēs) par Latvijas uzņēmumiem, organizācijām; vajadzīgā informācija tiek nosūtīta, izmantojot *Lotus Notes* iekšējo e-pastu.

5.5. Iekšējais audits

2005. gadā VDI Iekšējā audita daļas amatpersonas turpināja sniegt VDI vadībai profesionālu atbalstu, sekmējot VDI kontroles sistēmas pilnveidošanu. Iekšējā audita procesā tika noteikti esošie sistēmu kontroles mehānismi un to mērķi, analizēta kontroles mehānismu efektivitāte un atbilstība sistēmu, kā arī visas VDI vajadzībām. **VDI struktūrvienībās atskaites periodā tika veikti auditi šādās sistēmās un apakšsistēmās:**

- Konsultāciju sniegšana darba devējiem, darbiniekiem un bīstamo iekārtu valdītājiem;
- Darba tiesisko attiecību uzraudzības un kontroles funkciju plānošana, realizācija un kontrole Darba tiesību daļā;
- Darbinieku pieņemšanas un atlases kārtība, konkursa noteikumi;
- Cilvēku resursu politika un plānošana;
- Datoru un licencēto programmatūru iegādes plānošana un realizācijas kontrole;
- Pamatbudžeta plānošana, izpilde un kontrole;
- Projektu vadība: ESF Nacionālās programmas projekts “Darba drošības un darba tiesisko attiecību uzraudzības pilnveidošana”.

VDI ikdienā iekšējo kontroli realizē struktūrvienību vadītāji un projektu vadītāji jebkurā līmenī, savukārt, VDI vadība ir atbildīga par iekšējo kontroli un kontroles mehānismiem kopumā, tādējādi atbilstoši veicinot risku mazināšanu amatpersonu tiešajā darbībā.

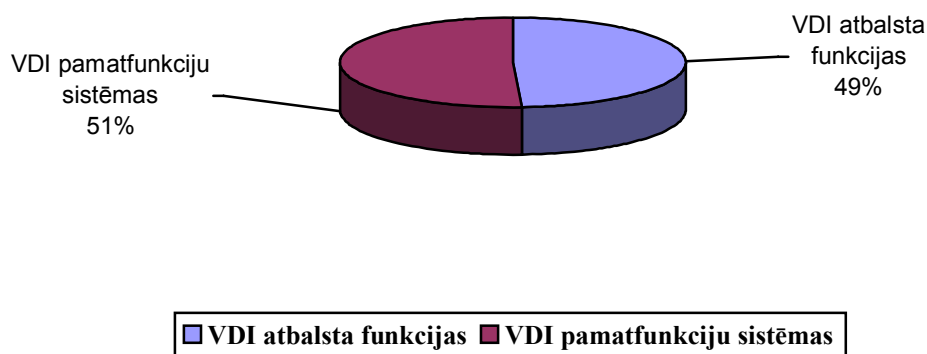
Katras sistēmas (VDI apzinātas 53 sistēmas) kontroles vide ir nedaudz atšķirīga, jo atšķiras sistēmu mērķi. Iekšējās kontroles sistēmas elementus valsts pārvaldē reglamentē MK noteikumi Nr.466 "Noteikumi par iekšējās kontroles sistēmas izveidošanas pamatprasībām", visi VDI struktūrvienību un RVDI vadītāji ar tiem ir iepazinušies, tikai šobrīd katrs minēto noteikumu prasības īsteno, balstoties uz individuālo praksi, pieredzi un subjektīvo viedokli.

Nozīmīgs solis vienotu principu ieviešanā daudzveidīgajās VDI sistēmās un VDI kopumā, tajā skaitā arī kontroles vides sistematizēšanā, ir KS rokasgrāmatas pielietošana VDI amatpersonu ikdienas darbā. Esošā rokasgrāmata jau reglamentē virkni VDI pastāvošo sistēmu iekšējās kontroles mehānismus, līdz ar to ir likti pamati atbilstošai kontroles videi, ko VDI strādājošajiem atliek tikai godprātīgi īstenot. Minētais dokumentu kopums atvieglo arī iekšējā audita veicēju darbu.

VDI vadības līmenī arī turpmāk jāvelta uzmanība kontroles procesa sakārtošanai, lai tas būtu nosacīti neatkarīgs no Iekšējā audita daļas kapacitātes un darba apjoma, jo ar pašreizējiem nelielajiem resursiem un apjomīgajiem plāniem vienas sistēmas audits tiek veikts vidēji vienu reizi 5 gados (skat. 9. grafiku). Atbilstoši Iekšējā audita daļas ilgtermiņa un stratēģiskajam plānam, katru no VDI sistēmām paredzēts auditēt vienu reizi 3 - 5 gados, ņemot vērā attiecīgo funkcionālo un atbalsta sistēmu noteikto risku īpatsvaru. Pie pašreizējiem personālrեսursiem, kā arī, ievērojot kadru mainību un jaunu darbinieku apmācību, nav iespējams plānot atkārtotus auditus konkrētās sistēmās.

9.grafiks

VDI auditētās sistēmas no 2000. - 2005.gadam

Pamatojoties uz VDI veicamo funkciju izvērtēšanu, kontroles vides analīzi, kā arī esošo struktūrvienību amatpersonu kompetenci, iekšējo auditu rezultātā tika sagatavotas rekomendācijas, kas atspoguļotas katra konkrētā audita ziņojumā. 2005. gadā VDI direktors ir apstiprinājis ieviešanai 67 auditoru ieteikumus, kas aptver visas atskaites periodā auditētās sistēmas, no tiem 26 ir augstas prioritātes ieteikumi kopējās pārvaldes un vadības jomā, kā arī ESF projektu vadības un personāla vadības jomās.

VDI Iekšējā audita daļā tiek praktizētas regulāras pēcaudita pārbaudes, kurās konstatē esošo situāciju auditoru sniegto ieteikumu izpildē. Pārbaudes tiek veiktas, izmantojot dažādas metodikas: gan pieprasot elektroniskā veidā atskaites no konkrētās sistēmas atbildīgajām amatpersonām, gan veicot darbinieku anketēšanu, gan pārbaudes, atsaucoties uz atbilstošiem dokumentiem. Apkopojot uzraudzības rezultātus par līdzšinējo atskaites periodu, konstatēts, ka

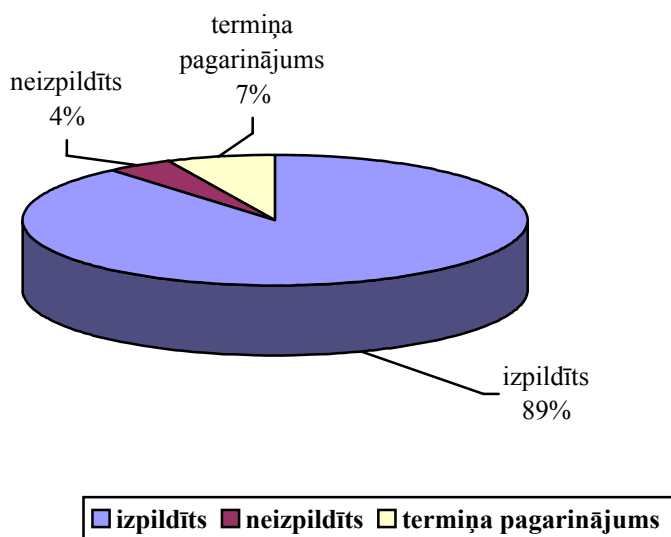
95,4 % no auditoru ieteikumiem ir realizēti konkrētos VDI iekšējos normatīvajos aktos, projektos un procedūrās. Ņemot vērā, ka auditoru ieteikumi vienmēr tiek saskaņoti ar atbildīgajām amatpersonām sistēmas ietvaros, jāsecina, ka struktūrvienību vadītāji pret tiem attiecas ar lielu atbildības sajūtu.

2005. gadā VDI amatpersonām ir sniegtas 19 konsultācijas ar dokumentētiem secinājumiem un ieteikumiem VDI iekšējās kontroles sistēmas pilnveidošanā. Atskaites periodā regulāri tika sagatavoti pārskati Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam par Pretkorupcijas programmas izpildi VDI un Datu valsts inspekcijai par “Fizisko personu datu aizsardzības likuma” prasību ievērošanu. 2005. gadā Iekšējā audita daļas darbinieki ir veikuši auditus un atsevišķas mērķpārbaudes visās RVDI un daļā no to birojiem.

2005. gada martā komandējuma laikā Lietuvas Valsts darba inspekcijā tika salīdzināta iekšējā audita darbība un atbilstība starptautiskajiem standartiem kaimiņvalstī, vienlaicīgi gūts ieskats iekšējās kontroles izvērtējuma specifikā un pārbažu metožu pielietošanā adekvātā struktūrvienībā Lietuvā.

10. grafiks

VDI iekšējā audita iesniegto ieteikumu realizācija no 2000. - 2005.gadam

10. grafikā attēlota Iekšējā audita daļas darbība VDI laika periodā no 2000.gada II ceturkšņa, kad VDI sāka darboties viens auditors, līdz 2005.gada beigām, kad VDI jau ir izveidota Iekšējā audita daļa ar divām štata darba vietām un reāli strādājošiem auditoriem. Perspektīvā tiek plānots piesaistīt arī trešo darbinieku – iekšējās kontroles elementu pastiprinātai uzraudzībai.

6. Valsts darba inspekcijas sadarbība ar valsts un pašvaldību institūcijām un sabiedriskām organizācijām

2005. gadā visaktīvākā sadarbība VDI notika ar **Valsts ieņēmumu dienestu (VID)**. VDI amatpersonas kopā ar VID pārstāvjiem vai pēc informācijas, kas saņemta no VID, apsekojušas 802 uzņēmumus, kuros konstatēti darba, darba drošības un darba higiēnas pārkāpumi. Darba devējiem tika izsniegti rīkojumi pārkāpumu novēršanai. Atklāti 317 gadījumi, kad personas bija nodarbinātas bez darba līguma noformēšanas, par minēto pārkāpumu administratīvi sodīti 160 darba devēji (kopsummā par Ls 11 765). Visvairāk nelegāli nodarbināto atklāts Rīgas pilsētas, Jelgavas un Madonas rajona uzņēmumos.

Aktīva sadarbība ar VID 2005. gadā notikusi Madonas, Jēkabpils, Saldus, Alūksnes u.c. rajonos. Organizējot kopējus reidus, jāizvērs aktīvāka sadarbība ar VID struktūrvienībām Jūrmalas pilsētā, Preiļu, Krāslavas, Rīgas un Ventspils rajonā.

2005. gada decembra vidū tika pieņemti grozījumi likuma "Par valsts nodokļiem un nodevām" 22. panta redakcijā, kas tagad dod iespēju VDI amatpersonām piekļūt VID informācijai par nodokļu maksātājiem. Jāatzīmē, ka 2005. gada beigās VDI izstrādāja un nosūtīja VID izskatīšanai jaunu Sadarbības līguma projekta variantu. Sākotnējais Sadarbības līguma projekts tika pārstrādāts un jaunā Starpresoru vienošanās paredz, ka VDI amatpersonām būs iespēja piekļūt atsevišķiem VID datu bāzes failiem un iegūt informāciju, kas nepieciešama VDI tiešā darba veikšanai. Pašlaik Starpresoru vienošanās atrodas Finanšu ministrijā saskaņošanai.

2005. gadā RVDI, atbilstoši noslēgtajam sadarbības līgumam, turpināja sadarbību ar **Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru (VSAA)**. RVDI notiek regulāra informācijas apmaiņa ar VSAA par notikušajiem nelaimes gadījumiem darbā, kas dod iespēju salīdzināt datus par VDI reģistrētajiem nelaimes gadījumiem darbā ar VSAA iesniegtajiem nelaimes gadījumu aktiem, tādējādi ļaujot atklāt slēptos nelaimes gadījumus darbā (darba devējs nav sastādījis aktu par darbā notikušu nelaimes gadījumu). 2005. gadā tika atklāti 15 slēptie nelaimes gadījumi darbā. Par šādiem gadījumiem darba devējam tika izsniegts rīkojums par nelaimes gadījuma darbā izmeklēšanu un akta sastādīšanu. RVDI informācijas apmaiņas rezultātā no VSAA saņēma informāciju par darba nespējas dienu skaitu un izmaksātās atlīdzības lielumu pēc darba nespējas lapu "B" daļas.

Sadarbība ar **Valsts sanitāro inspekciju (VSI)** notiek savstarpējas informācijas apmaiņas līmenī un kad tas ir nepieciešams, piemēram, Latgales RVDI no VSI saņēma 2 iedzīvotāju sūdzības, kas tika izskatītas VDI kompetences ietvaros. Balstoties uz VSI sniegto informāciju, Rīgas RVDI inspektori veica apsekojumus dažos uzņēmumos par darba drošības jautājumiem.

Sadarbībai ar **Izglītības valsts inspekciju (IVI)** ir epizodisks raksturs. Sadarbība, galvenokārt, notiek, apsekojot mācību iestādes pirms jauna mācību gada sākuma, un atsevišķos gadījumos, organizējot kopīgus reidus (Austrumvidzemes RVDI).

Kurzemes RVDI un Zemgales RVDI sadarbojušās ar **VAS "Latvijas valsts meži"** - kopīgi ar mežsaimniecības iecirkņu vadītājiem apsekotas konkrētas mežu cirsma, lai novērtētu darba drošības noteikumu un darba likumdošanas ievērošanu tajās.

Sadarbība ar **Nodarbinātības valsts aģentūru (NVA)** notikusi visos rajonos informācijas apmaiņas formā, kā arī pēc NVA pieprasījuma tika apsekoti uzņēmumi un sniegta informācija par bezdarbniekiem, invalīdiem un skolēniem piedāvāto, valsts subsidēto darba vietu atbilstību darba aizsardzības prasībām šajos uzņēmumos. VDI ir informējusi NVA, ka VDI inspektoriem tehniski nav iespējams nodrošināt visu NVA iesniegtajā sarakstā minēto uzņēmumu un objektu apsekošanu, kā arī atzinumu sniegšanu par darba vietu atbilstību darba aizsardzības prasībām un ka ir nepieciešams meklēt citus jautājuma risināšanas veidus. RVDI sniedz informāciju NVA, ja tāda iegūta, par bezdarbniekiem, kuri vienlaicīgi strādā un saņem bezdarbnieku pabalstu. Kurzemes RVDI inspektors piedalījās NVA Saldus filiāles konsultatīvās padomes sanāksmē, kuras mērķis ir veicināt valsts un pašvaldības institūciju, sabiedrisko un nevalstisko organizāciju sadarbību nodarbinātības politikas veidošanā. NVA par veiksmīgu sadarbību ir izteikusi pateicību vairākiem RVDI inspektoriem.

Kurzemes RVDI amatpersonas kopīgi ar **Valsts būvinspekcijas** pārstāvjiem ir apsekojušas vairākus būvobjektus, kur tika pārbaudīta darba drošības noteikumu un darba likumdošanas ievērošana. Izsniegti rīkojumi konstatēto pārkāpumu novēršanai. Sadarbību ar rajonu būvvaldēm turpināja arī Austrumvidzemes RVDI.

Sadarbība ar **Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu (VUGD)** notiek reti, atkarībā no izveidojušās situācijas un risināmā jautājuma. Ventpils rajonā kopā ar VUGD un Valsts vides dienestu apsekoti 2 uzņēmumi.

Regulāra sadarbība notika ar **vietējām pašvaldībām**. RVDI amatpersonas tikās ar rajonu un pilsētu pašvaldību vadītājiem, pārrunāja aktuālākos jautājumus darba aizsardzības un darba likumdošanas jomā. Austrumvidzemes reģionā īpaši tika akcentēti jautājumi par bīstamo iekārtu (gāzes spiedvertņu) drošu ekspluatāciju, kas atrodas pašvaldību teritorijā. Austrumvidzemes RVDI amatpersonas, veicot preventīvo uzņēmumu apsekošanu, tikās ar attiecīgo pašvaldību, lai pārrunātu darba likumdošanas un darba aizsardzības jautājumus. Kurzemes RVDI inspektori kopā ar pagastu padomēm apzināja uzņēmumus, kuros varētu būt potenciālie arodslimnieki, sagatavojot darba vietu higiēniskos raksturojumus. Preiļu rajona padomes darbiniekiem un struktūrvienību vadītājiem tika organizēts seminārs par darba un darba aizsardzības likumdošanas prasībām, kurā piedalījās Latgales RVDI amatpersonas.

VDI ir izveidojusies atzīstama sadarbība ar **vietējām policijas pārvaldēm**. Kā uzsver RVDI vadītāji, nav zināmi gadījumi, kad policijas darbinieki atteiktu palīdzību RVDI amatpersonām dažādu VDI kompetencē esošu jautājumu risināšanā. Nepārvērtējamu atbalstu RVDI policisti sniedza, piedaloties uzņēmumu apsekojumos, lai konstatētu nelegāli nodarbinātās personas, kā arī nodrošinot informatīvu palīdzību VDI inspektoriem nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas materiālu noformēšanai. Gadījumos, kad RVDI uzaicina ierasties darba devēju, kura uzņēmumā noticis nelaimes gadījums, bet uzņēmējs uzaicinājumu ignorē, atliek lūgt policijas palīdzību. Atsevišķos gadījumos Austrumvidzemes RVDI inspektoros, organizējot kopējus reidus, policijas darbinieki nodrošināja ar autotransportu. Ziemeļvidzemes RVDI, Zemgales RVDI rajonu policijas dežūrdalās ir zināmi RVDI inspektoru dienesta un privāto telefonu numuri.

VDI sadarbībai ar **arodbiedrībām** ir epizodisks raksturs, kas izpaužas kā informācijas savstarpēja apmaiņa. Laba sadarbība izveidojusies Dienvidu RVDI ar Medicīnas darbinieku un, īpaši, ar Izglītības darbinieku arodbiedrībām. Sadarbību ar arodorganizācijām kavē fakts, ka lielā daļā uzņēmumu arodbiedrības nav izveidotas, jo pret arodorganizāciju izveidošanu uzņēmumos kategoriski iebilst darba devēji. Pēc atsevišķu Daugavpils arodorganizāciju lūguma Latgales RVDI amatpersonas sniedza konsultācijas darba likumdošanas un kolektīvā koplīguma izveidošanas jautājumos. Atskaites periodā Rīgas RVDI inspektori sadarbojušies ar Celtnieku arodbiedrību, Latvijas Meža nozaru arodbiedrību, Tirdzniecības darbinieku arodbiedrību, Veselības un sociālās aprūpes arodbiedrību. Kopā ar Celtnieku arodbiedrības pārstāvjiem tika apmeklēti atsevišķi būvobjekti, kā arī rīkots mācību seminārs.

2005. gadā aktivizējusies sadarbība ar **Valsts robežsardzi**, kuras pārstāvji piedalījās RVDI organizētās uzņēmumu pārbaudēs, lai konstatētu nelegāli nodarbinātās personas, tajā skaitā ārzemnieku nelikumīgu nodarbināšanu. Aktīvāka sadarbība ar Valsts robežsardzi notikusi Dienvidu RVDI, Rīgas RVDI, Austrumvidzemes RVDI, kopīgi veikti daudzi reidi, lai atklātu nelegālo nodarbinātību, jo, izmantojot savas pilnvaras, Valsts robežsardzes darbinieki palīdz noskaidrot konkrēto cilvēku personības datus. 2005. gada 30.martā notika VDI amatpersonu, RVDI vadītāju un Valsts robežsardzes reģionālo robežsardzes dienestu vadītāju kopējs seminārs, kurā tika apspriests jautājums, kā pilnveidot sadarbību starp abu institūciju amatpersonām. Pašlaik ir sagatavota jauna VDI un Valsts robežsardzes starpresoru vienošanās, kas drīzumā tiks parakstīta.

Kopumā vērtējot VDI sadarbību ar minētajām valsts institūcijām ir jāatzīmē, ka tā palīdz VDI un mūsu sadarbības partneriem kvalitatīvāk risināt attiecīgās problēmas. Lai šīs aktivitātes pilnveidotu, turpmāk būtu lietderīgi atsevišķos jautājumos domāt par papildresursu pieprasīšanu

(piemēram, sadarbība ar NVA par jauniešu nodarbinātību vasarā, VOAVA - par informācijas sniegšanu sakarā ar nelaimes gadījumiem darbā).

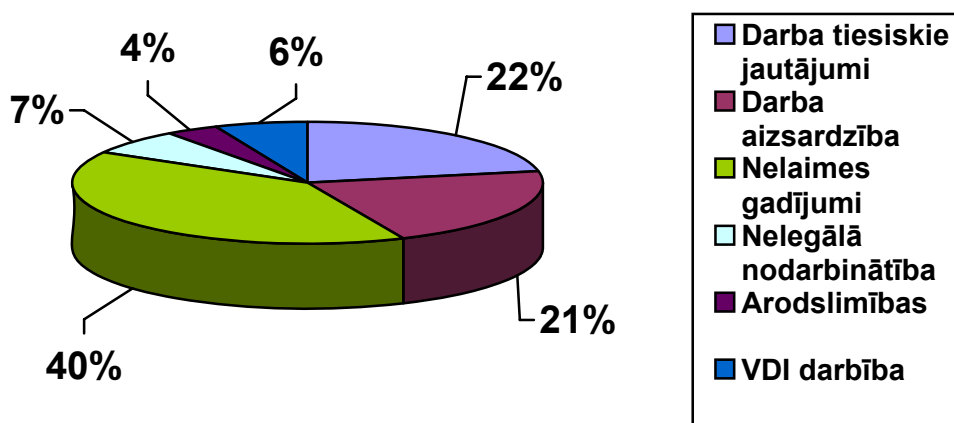
7. Valsts darba inspekcijas sadarbība ar masu informācijas līdzekļiem

VDI 2005. gadā turpināja 2004. gadā iesākto procesu - efektīvas interaktīvās saites nostiprināšana ar sabiedrību. VDI Sabiedrisko attiecību sektora ikdienas darbība 2005. gadā ietvēra šādas aktivitātes: informācijas sniegšana centrālajiem un reģionālajiem preses izdevumiem, radiostacijām un televīzijas ziņu redakcijām par VDI darbību, projektiem un kampaņām; interviju organizēšana radio un televīzijas tiešajā ēterā; informācijas sniegšana projektu sadarbības partneriem; informācijas plūsmas koordinēšana VDI un Aģentūras Latvijas nacionālā kontaktpunkta interneta mājaslapās; dalības organizēšana Eiropas nedēļā drošībai un veselībai darbā 2005, kā arī darbošanos ESF projektā “Darba drošības sistēmu un darba attiecību uzraudzības pilnveidošana”, pildot projekta 4. komponentes koordinatora pienākumus.

2005. gadā dažādiem masu informācijas līdzekļiem tika sagatavotas un nosūtītas 474 VDI publikācijas, tādējādi izpildot noteikto plānu. Masu informācijas līdzekļos visbiežāk tika atspoguļota informācija par nelaimes gadījumiem darba vietās (40%), informācija par darba tiesisko attiecību (22%) un darba aizsardzības un darba drošības (21%) jautājumiem. Tika sagatavota arī informācija par Kontaktpunkta darbību, kā arī par informēšanas un inspicēšanas kampaņu būvniecības nozarē. Informācija par nelegālo nodarbinātību no kopējā VDI informācijas klāsta sabiedrībai veido 7 %, jautājumi par pašu VDI kā organizāciju 6%, savukārt, arodslimības un arodveselību skarošie jautājumi atspoguļoti 4% no kopējā sagatavoto publikāciju skaita (skat. 11.grafiku). VDI Sabiedrisko attiecību sektors var analizēt tikai tās publikācijas, kas sagatavotas VDI, taču pilnīgas ainās par VDI publicitāti masu medijos nav.

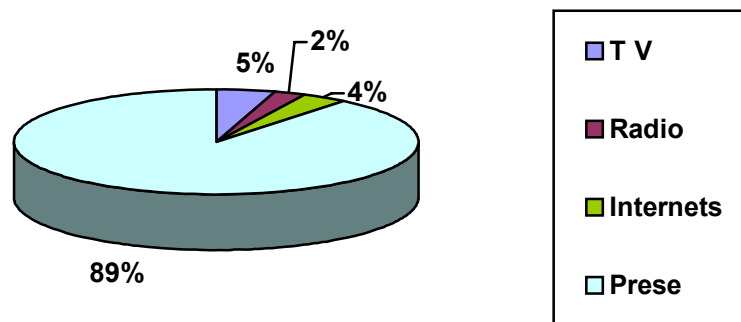
11. grafiks

Masu informācijas līdzekļiem sagatavotās informācijas tematika

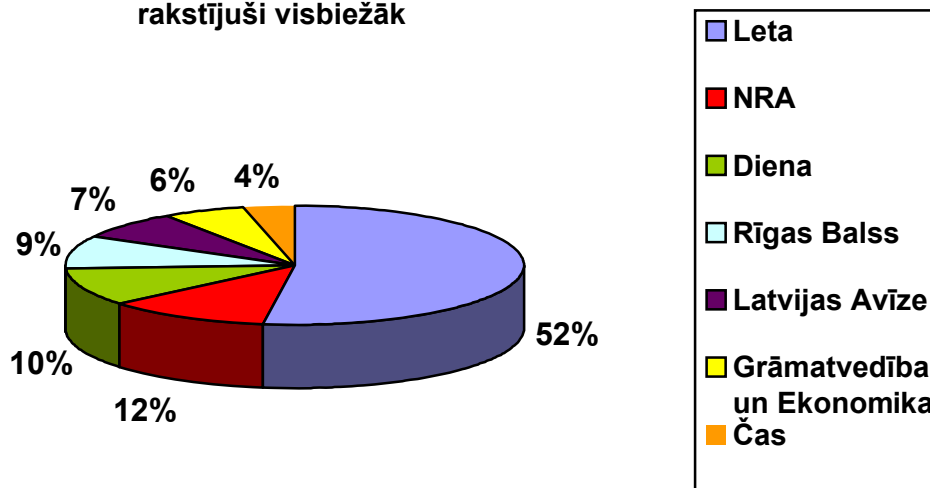
Analizējot publikāciju kanālu veidus, var secināt, ka joprojām dominē prese (89%). Televīzija kā publikāciju kanāls izmantots 5% gadījumu, kas ir vairāk nekā 2004.gadā. Savukārt, internets (4%) un radio (2%) saglabā līdzšinējo pozīciju skat. 12.grafiku).

Publikāciju kanālu veidi

Analizējot atsevišķi masu medijus, jāsecina, ka VDI publikācijas visbiežāk tika ievietotas ziņu aģentūrā “Leta” (52%) un lielākajos laikrakstos: “Neatkarīgā Rīta Avīze” (12%), “Diena” (10%), “Rīgas Balss” (9%), “Latvijas Avīze” (7%). Specializētajam žurnālam “Grāmatvedība un Ekonomika” tika sagatavoti 6% no visām publikācijām. Pieaugums vērojams uz krieviski runājošo iedzīvotāju daļu orientētajos medijos: “Čas” (4%) un “Telegraf” (skat. 13.grafiku). Veiktā analīze parāda, ka iedzīvotāji, nešķirojot valodas robežas, vairāk interesējas par savām darba tiesībām, tādējādi kļūstot informētāki un zinošāki.

Masu mediji, kuri par VDI saistošajiem jautājumiem rakstījuši visbiežāk

2005. gadā ar masu informācijas līdzekļiem tika veidotas īpašas sadarbības saiknes ESF projekta "Darba drošības sistēmas un darba attiecību pilnveidošana" ietvaros organizētajā mediju kampaņā. Kampaņa tika uzsākta 2005. gada oktobrī un noslēgsies 2006. gada aprīlī. Kampaņas laikā aktuāli darba aizsardzības, bīstamo iekārtu uzraudzības un darba tiesisko attiecību, tajā skaitā nelegālās nodarbinātības jautājumi, tiek atspoguļoti televīzijā, radio, sociālajās un vides reklāmās.

LTV 1 un LTV 7 kanālā pārraidītajā **televīzijas raidījumu ciklā "Manas tiesības"** katrā raidījumā viens no aplūkojamajiem tematiem ir VDI kompetencē esošs jautājums. Kopumā tiks sagatavoti un pārraidīti 24 sižeti. Raidījumus veido producentu apvienība "Labvakar". Raidījuma moto: "Pārzinot savas tiesības, ir vieglāk sasniegt savus mērķus". Raidījuma "Manas tiesības" veidotāji sniedz informāciju, kā rīkoties reālos, katra Latvijas iedzīvotāja dzīvē iespējamajos gadījumos.

Latvijas Radio 1. programmas ēterā tiek pārraidīts raidījums "**Manas darba tiesības**". Kopumā ir plānots sagatavot 22 raidījumus, kuros tiek apskatīti gan darba devējiem, gan darbiniekiem, gan arī dzan sabiedrībai kopumā nozīmīgi jautājumi par darba tiesību, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības jomām.

SIA "Labvakar" sagatavoja četras **sociālās reklāmas** par ikviena darbinieka tiesībām uz darba tiesību ievērošanu pārraidīšanai televīzijas un radio ēterā. Sociālajās reklāmās ir ietvertas četras tēmas: drošs darbs būvlaukumos, nelaimes gadījumi darba vietās, darbinieku instruēšana par darba drošības jautājumiem un sociālo garantiju trūkums, ja nav noslēgts darba līgums. Tās tiek pārraidītas LTV1, LTV7, LNT un TV3 ēterā, kā arī Latvijas Radio 1, Latvijas Radio 2 un Latvijas Radio 3 ēterā.

No 2005. gada oktobra Rīgā, Bauskā, Cēsīs, Daugavpilī, Jēkabpilī un Jelgavā autobusu pieturās ir izvietoti plakāti, kas pievērš cilvēku uzmanību četrām tēmām: drošs darbs būvlaukumos, nelaimes gadījumi darba vietās, darbinieku instruēšana par darba drošības jautājumiem un sociālo garantiju trūkums, ja nav noslēgts darba līgums. **Vides reklāmas** izgatavošanu un izvietošana nodrošina reklāmas aģentūra "Metro Leo Burnett".

Viens no sabiedrības informēšanas veidiem ir mājaslapa internetā. VDI uztur divas mājaslapas: www.vdi.gov.lv (VDI mājaslapa) un www.osha.lv (Kontaktpunkta mājaslapa). Minētajās mājaslapās regulāri tiek atjaunota informatīvā bāze; VDI mājaslapā ir jauna, būtiska sadaļa – "Projekti", kurā atspoguļota informācija par VDI projektiem un aktivitātēm tajos, savukārt, mājaslapai www.osha.lv kā papildinājums tika pievienota "Eiropas nedēļas 2005" mājaslapa.

Kontaktpunkta mājaslapas apmeklētāju skaits 2005. gadā ir pieaudzis par 5 % (no 14 424 2005. gada janvārī līdz 15 121 decembrī). Savukārt, mājaslapas apskates biežums ir pieaudzis par 6,4 % (no 21 363 2005. gada janvārī līdz 22 736 decembrī). Vidējais apmeklējuma ilgums ir 13 minūtes. Tas liecina, ka arvien vairāk informācija tiek meklēta mājaslapā un apmeklētāji apskata lapu vairākas reizes.

VDI interneta mājaslapas apmeklētāju skaits pārskata periodā ir palielinājies par 16% (no 3294 2005. gada janvārī līdz 3954 decembrī), bet apmeklējumu skaits - par 19 % (no 16 581 2005. gada janvārī līdz 20 538 decembrī). Tas liecina, ka mājaslapai ir būtiski palielinājies pastāvīgo apmeklētāju skaits, kuri to apskata bieži.

8. Valsts darba inspekcijas īstenotie Eiropas sociālā fonda un Eiropas reģionālās attīstības fonda projekti

8.1. Eiropas sociālā fonda projekti

2005. gadā VDI turpināja realizēt **Eiropas sociālā fonda** (ESF) Nacionālās programmas “Atbalsts kapacitātes stiprināšanai par darba tirgus un dzimumu līdztiesības politikas ieviešanu atbildīgajās institūcijās, informācijas izplatīšanai un izpratnes paaugstināšanai” **projektu “Darba drošības sistēmas un darba attiecību uzraudzības pilnveidošana”**. Projekta tiešais mērķis ir pilnveidot darba drošības un darba tiesisko attiecību uzraudzības sistēmu valstī. Mērķa īstenošanai VDI realizēja dažādus pasākumus:

1. komponentes “VDI darbības sistēmas vērtējums un tās pilnveidošana” ietvaros :

- tika veikts VDI inspicēšanas sistēmas vērtējums saskaņā ar SDO audita nosacījumiem. Auditu 2005.gada oktobrī veica trīspusēja ekspertu misija ar SDO tehnisko atbalstu. Audita gala ziņojumā, kas tiks iesniegts 2006. gada sākumā, būs konkrētas rekomendācijas inspicēšanas sistēmas uzlabošanai valstī;
- atskaites periodā tika uzsākts darbs pie trīs metodisko norādījumu izstrādes darba vides analīzei darba drošības un veselības aizsardzības jomā un darba vides ekonomisko rādītāju aprēķināšanai (nelaimes gadījumu un arodslimību izmaksas uzņēmuma, valsts un sabiedrības līmenī). Aktivitātes realizētājs ir Nīderlandes organizācija “Netherlands Organization of Applied Scientific Research (TNO)”. 2005.gada decembrī notika ekspertu pirmā vizīte Latvijā, kuras laikā notika tikšanās ar VDI speciālistiem un citu institūciju un organizāciju pārstāvjiem;
- pirmo reizi VDI darbības vēsturē tika veikts atsevišķs pētījums par sabiedrības (darba devēju un darbinieku) viedokli attiecībā uz VDI darbību. Ar pētījuma rezultātiem var iepazīties VDI mājaslapā www.vdi.gov.lv. Tāds pats pētījums tiks veikts arī 2006. gadā.

2. komponentes “Vispārīgās apmācības VDI” ietvaros:

- tika veikts VDI darbinieku mācību vajadzību novērtējums un organizēti nepieciešamie mācību kursi;
 - jaunpieņemtajām VDI amatpersonām un darbiniekiem tika organizētas mācības par VDI kompetences jautājumiem.
- (detalizētāk skat. 5.daļas 1.nodaļas 1.punktu “Inspektoru apmācība”)

3. komponentes “Ar VDI specifiku saistītas apmācības un apmācību programmu izstrāde” ietvaros:

- atskaites periodā 41 VDI darbinieks studēja profesionālās augstākās izglītības maģistra studiju programmā “Darba aizsardzība” RTU Inženierekonomikas fakultātē, bet 3 darbinieki - otrā līmeņa profesionālās izglītības studiju programmā “Vides aizsardzība un ekspertīze” Latvijas Universitātes Ķīmijas fakultātē;
- tika organizēti vairāki semināri par nelegālās nodarbinātības samazināšanas jautājumiem un pieredzes apmaiņas braucieni uz Zviedriju, Maltu un Vāciju, lai iepazītos ar minēto valstu pieredzi nelegālās nodarbinātības apkarošanas jomā (detalizētāk skat. 4.daļas 2.nodaļas 1.punktu “Nelegālās nodarbinātības samazināšana”);
- VDI darbinieki piedalījās starptautisko organizāciju rīkotajos apmācībuursos;
- atskaites periodā tika organizēti RVDI pieredzes apmaiņas semināri ar Lietuvas Valsts darba inspekcijas struktūrvienībām;

- notika seminārs “Valsts darba inspekcijas un arodbiedrību loma darbinieku informēšanā darba tiesību un darba aizsardzības jomā”;
- VDI pārstāvji piedalījās Baltijas valstu darba inspekciju vadītāju un vadības komitejas apspriedē;
- tika organizēts pieredzes apmaiņas seminārs par ES SLIC organizētās būvniecības kampaņas norisi un tās rezultātiem Baltijas valstīs;
- VDI darbiniekiem tika organizēts seminārs par VDI 2006. gada darbības programmu un “Dzimumu līdztiesība”;
- VDI AVS AG notika pieredzes apmaiņas seminārs Jēkabpilī;
- VDI darbinieki piedalījās starptautiskos kongresos, konferencēs, semināros un izstādēs.

4. komponentes “Sabiedrības informēšanas kampaņas izstrāde un realizācija par darba drošības un veselības aizsardzības un darba tiesisko attiecību jautājumiem” ietvaros:

- tika izstrādāta sabiedrības informēšanas stratēģija par nelegālo nodarbinātību, reģionos organizēti 6 semināri darba devējiem un darbiniekiem par nelegālās nodarbinātības novēršanu;
- atskaites periodā turpināja darboties VDI anonīmais diennakts uzticības telefons, zvanot uz to, ikviens Latvijas iedzīvotājs var informēt VDI par jebkādiem konstatētiem vai iespējamiem darba likumdošanas, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu ekspluatācijas normatīvo aktu prasību pārkāpumiem;
- VDI 2005. gada oktobrī uzsāka mediju kampaņas realizāciju, kas turpināsies arī 2006. gada 1. ceturksnī. Mediju kampaņas mērķis ir paaugstināt Latvijas iedzīvotāju informētības līmeni par savām darba tiesībām, kā arī VDI un tās darbības sfēru; mediju kampaņa aptver gan radio, gan televīziju, gan vides reklāmu sfēru (detalizētāku informāciju skat. 7.daļā “Valsts darba inspekcijas sadarbība ar masu informācijas līdzekļiem”);
- tika organizēti pasākumi darba devēju un darbinieku informēšanai par VDI kompetences jautājumiem. Reģionu pilsētās notika 24 semināri. Ķīpsalas izstāžu centrā no 2005. gada 20. līdz 22. oktobrim notika darba vides drošības, darba aizsardzības un darbinieku aizsardzībai veltīta izstāde “Drošam darbam 2005”, tā ir Baltijas valstīs vienīgā specializētā izstāde, kas sniedz daudzpusīgu informāciju par pašreizējo situāciju, prasībām un aktuālajām izmaiņām darba aizsardzības jomā, kā arī veicina izpratni, ka droša un veselīga darba vide un darba organizēšana veicina darba kvalitāti. Izstādes ietvaros notika starptautiska konference “Efektīvas darba aizsardzības sistēmas organizēšana”, kurā piedalījās un uzstājās Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Vācijas un Beļģijas valstu pārstāvji.

4.komponentes ietvaros tika izstrādāts arī VDI logo un prezentācijas materiāli (kalendāri, pildspalvas, krūzes ar VDI simboliku).

5. komponentes “Informatīvo materiālu par darba drošības un veselības aizsardzības, darba tiesisko attiecību jautājumiem izstrāde, izdošana un izplatīšana” ietvaros atkārtoti tika izdotas Latvijas – Spānijas projekta ietvaros izstrādātās grāmatas darba aizsardzībā (“Darba drošība”, “Ergonomika darbā”, “Psihosociālā darba vide” un “Darba apstākļi un veselība darbā”) un vadlīnijas (Ar displeju izmantošanu saistīto risku vadlīnijas, Individuālo aizsardzības līdzekļu izvēles un lietošanas vadlīnijas, Drošības zīmju lietošanas vadlīnijas, Darba vietu

iekārtošanas vadlīnijas, Darba vides risku novērtēšanas vadlīnijas, Darba vides iekšējās uzraudzības vadlīnijas). No latviešu krievu valodā tika pārtulkotas “Ar būvdarbu veikšanu saistīto risku novērtēšanas un novēršanas vadlīnijas” un “Darba vides risku novēršanas vadlīnijas”. Izdotās vadlīnijas tika izplatītas RVDI un sociālo partneru pārstāvjiem.

Tika turpināts darbs pie jaunu vadlīniju izstrādes darba aizsardzības jomā. Sagatavotas 6 jaunas vadlīnijas: “Drošības prasības veicot darbu elektroietaisēs”, “Darba aizsardzības prasības, veicot mežistrādes un meža atjaunošanas darbus”, “Darba aizsardzības prasības kokapstrādē”, “Apmācības darba aizsardzības jomā”, “Darba aizsardzības prasības, saskaroties ar vibrāciju darbā”, “Darba aizsardzības prasības, saskaroties ar elektromagnētiskajiem laukiem”. Tika sagatavoti 3 informatīvie materiāli par darba tiesisko attiecību jautājumiem, 3 informatīvie bukleti un atgādnes par nelegālās nodarbinātības sociālajām un juridiskajām sekām gan darba devējam, gan darbiniekiem. Sagatavotās vadlīnijas un informatīvie materiāli tiks iespiesti un izplatīti 2006. gadā.

8.2. Eiropas reģionālās attīstības fonda projekti

Eiropas reģionālās attīstības fonda (ERAF) Nacionālās programmas “Elektroniskās pārvaldes infrastruktūras bāzes attīstība un pilnveidošana” projekts “Valsts darba inspekcijas informatīvās sistēmas integrēšana valsts informācijas sistēmā un e-pārvaldes pamatprincipu īstenošana” VDI tika realizēts no 2004.gada 22.decembra līdz 2005.gada 31.decembrim, un tā kopējās izmaksas veidoja Ls 51 342. Projekta realizācija tika uzticēta Projekta darba grupai, bet realizācijas uzraudzību veica Projekta uzraudzības padome.

Projekta mērķis bija panākt, lai VDI IS drošība un personāla kompetence atbilstu Latvijas likumdošanas un ES standartu prasībām un būtu piemērota elektronisko dokumentu izveidošanai un aprītei. VDI definētais projekta mērķis atbilst ERAF Nacionālās programmas “Elektroniskās pārvaldes infrastruktūras bāzes attīstība un pilnveidošana” mērķiem, kas nosaka nepieciešamību pilnveidot esošās un attīstīt jaunas valsts informatīvās sistēmas, integrējot tās vienotā valsts sistēmā, nodrošinot publisko pieejamību un publiskos pakalpojumus, veicinot e-pārvaldes ieviešanu un valsts pārvaldes darba optimizāciju.

VDI projekta mērķu sasniegšanai bija paredzēts realizēt divas galvenās aktivitātes:

1. veikt VDI IS drošības auditu par tās atbilstību Latvijas likumdošanas un ES standartu prasībām, lai apzinātu pasākumu kopumu, kas nepieciešams VDI IS pilnveidošanai un tālākai attīstībai, kā arī kvalitatīvāk plānotu to izpildi gan ERAF, gan turpmāko VDI informācijas tehnoloģiju projektu ietvaros;

2. veikt VDI IS drošības pilnveidošanu un nodrošināt VDI IS attīstību, tajā skaitā realizēt auditoru ieteikumus un apmācīt VDI personālu darbam ar modernizētu VDI IS.

Projektu realizējot, bija jāņem vērā, ka projektam piešķirtie līdzekļi var būt nepietiekoši auditoru ieteikumu izpildei pilnā apjomā. Līdz ar to tika paredzēts, ka pasākumu izpilde tiks noteikta pēc prioritāšu principa, bet pārējo ieteikumu realizācija, kas neiekļausies projekta budžeta ietvaros, varēs būt pamatā citu VDI informācijas tehnoloģiju projektu izstrādei.

Projekta pirmās aktivitātes - VDI IS drošības audits par tās atbilstību Latvijas likumdošanas un ES standartu prasībām – rezultāti tika apkopoti dokumentā “Informācijas sistēmas drošības audita atskaite”, kurā tika novērtēta VDI IS fiziskā, vides un loģiskā drošība un sniegti ieteikumi konstatēto trūkumu un nepilnību novēršanai.

Projekta otrās aktivitātes – VDI IS drošības audita ieteikumu realizācija – rezultātā tika veikti prioritārie pasākumi fiziskās un vides drošības jomā (serveru telpu klimata uzturēšana, serveru un citu tehnisko resursu uzglabāšanas un elektroapgādes nodrošināšana), kā arī prioritārie pasākumi loģiskās drošības jomā (izveidota tīkla struktūra, kas balstīta uz globālā kataloga servisa bāzes, un nodrošināta apmācība VDI IS administratoriem).

Projekta rezultātā tika izstrādāts precīzs rīcības dokuments, saskaņā ar kuru ilgtermiņā var tikt plānota VDI IS pilnveidošana. Savukārt, pēc VDI IS drošības auditoru ieteikto prioritāro

pasākumu realizācijas, VDI IS stāvoklis pamatā atbilst Latvijas likumdošanā un ES standartos (Valsts informācijas sistēmu likuma 4.panta 2.daļa, MK noteikumi Nr.765 “Valsts informācijas sistēmu vispārējās drošības prasības”, MK noteikumi Nr.764 “Valsts informācijas sistēmu vispārējās tehniskās prasības”, starptautiskais standarts ISO/EC 17799:2000) definētajām vispārīgajām tehniskajām un drošības prasībām.

Projekta gaitā nerealizētie VDI IS drošības audita ieteikumi tiks īstenoti turpmākajos projektos.

Projekta realizācijas gaitā tika iekonomēti Ls 4318,43, kas, atbilstoši apstiprinātiem iepriekš minētā projekta grozījumiem, tika izlietoti VDI IS drošības uzlabošanai.

9.Valsts darba inspekcijas starptautiskā sadarbība

2005. gadā 45 VDI amatpersonas piedalījās 38 starptautiskos pasākumos. Atskaites periodā, salīdzinot ar 2004. gadu, VDI pārstāvji piedalījās vairākās starptautiskās konferencēs un semināros.

Baltijas valstu sadarbības līguma ietvaros VDI turpināja organizēt pieredzes apmaiņas seminārus ar Igaunijas un Lietuvas Darba inspekciju pārvaldes amatpersonām un valsts darba inspektoriem reģionālajā līmenī. Četras RVDI (Kurzemes, Latgales, Rīgas un Zemgales) piedalījās pieredzes apmaiņas semināros ar Igaunijas un Lietuvas pārstāvjiem, kuros izskatīja iekšējā audita darbības principus, 2005. gada Būvniecības kampaņas rezultātus, nelegālā darba apkarošanas metodes, nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas kārtību, darba inspektoru darba plānošanu, atskaišu sagatavošanu un darba vērtēšanas rādītājus.

Baltijas valstu darba inspekciju vadītāju apspriedes laikā Viļņā bija iespēja apmainīties ar 2004. gada darbības rezultātiem. Visās Baltijas valstīs īpaša uzmanība tiek pievērsta nelegālā darba apkarošanai, jo strādājošo skaits bez darba līgumiem joprojām ir ļoti liels. Kā galvenie preventīvie pasākumi tika minēti: sadarbība ar ieņēmumu dienestu, policiju, masu saziņas līdzekļiem, kā arī dažādu pasākumu organizēšana, kuros darba devējiem un darbiniekiem tiek skaidrotas likumdošanas aktu prasības. Problemātiskās nozares ir celtniecība, sadzīves pakalpojumu uzņēmumi, viesnīcas, restorāni. Īpaša uzmanība tiek pievērsta uzņēmumiem, kuros notiek darbs maiņās un brīvdienās. Pieaudzis sūdzību skaits par darba tiesisko attiecību pārkāpumiem ne tikai Latvijā, bet arī Igaunijā un Lietuvā: neizmaksātas algas, virsstundu darba neapmaksa, darba un atpūtas laika neievērošana. Lietuvā palielinājies tādu nelaimes gadījumos darbā cietušo skaits būvniecības sektorā, kuri strādājuši alkohola reibumā.

Lietuvas Darba inspekcijas darbinieki tiek vērtēti pēc pieciem indikatoriem: darba slodze, kvalitāte, darba izpildījuma sarežģītība, zināšanas, sadarbības iemaņas. Katram indikatoram ir no 52 līdz 73 kritērijiem. Balstoties uz šo vērtējumu, tiek paaugstināta darba alga. Vērtēšana notiek reizi gadā.

Atskaites periodā VDI kā Latvijas nacionālais kontaktpunkts turpināja līdzdalību Aģentūras darbā un Eiropas nedēļas 2005 “Ierobežo troksni!” pasākumu organizācijā. Dalība Aģentūras pasākumos un iegūtā informācija palīdzēja pilnveidot Latvijas nacionālā kontaktpunkta darbu, sekmēja veiksmīgu Eiropas nedēļas un Labas prakses balvas pasākumu organizāciju.

ESF projekta “Darba drošības sistēmas un darba attiecību uzraudzības pilnveidošana” 3. komponentes ietvaros tika organizēti pieredzes apmaiņas braucieni uz Zviedriju, Maltu un Vāciju, lai iepazītos ar minēto valstu pieredzi nelegālās nodarbinātības apkarošanā, kā arī bija iespēja apmeklēt starptautisko izstādi “A+A” un konferenci “Godīga globalizācija – droša darba vide, politika, stratēģija” Diseldorfā (Vācija).

VDI amatpersonas piedalījās **EK organizētajos pasākumos** Luksemburgā, Orlando (ASV), Liverpūlē, Londonā, Bilbao un Berlīnē.

Pirmo reizi VDI direktoram bija iespēja piedalīties ceturtajā ES – ASV konferencē Orlando. Konferenci organizēja EK, ASV Darba drošības un veselības administrācija, tajā piedalījās arī darba devēji un darbinieku pārstāvji. Konferences mērķis bija pilnveidot ES un ASV transatlantisko sadarbību darba drošības un veselības aizsardzības jomā. Vairāki ASV un ES pārstāvji uzsvēra, ka darba drošības un veselības aizsardzības menedžments uzņēmuma līmenī ir ļoti svarīgs elements, veidojot uzņēmuma tēlu. Veiksmīgam darba drošības un veselības aizsardzības menedžmentam nepieciešama arī laba sadarbība uzņēmuma līmenī starp vadību un strādājošiem/strādājošo pārstāvjiem. Īpaša uzmanība jāpievērš imigrantu darbaspēkam, kas ir aktuāls ne tikai ES, bet arī ASV.

ES Vecāko darba inspektoru komitejas (SLIC) divās plenārsēdēs Luksemburgā un Londonā tika izskatīti jautājumi, kas saistīti ar Azbesta, Būvniecības, MACHEX (Mašīnu direktīvas) un Ieviešanas darba grupu darbu, darba inspekciju kopīgiem vērtēšanas principiem, gada atskaitēm, vardarbību pret darba inspektoriem, 2005. gada Būvniecības, 2006. gada Azbesta un 2007. gada Smaguma pārvietošanas ar rokām kampaņām. Organizējot kampaņas,

Īpaša uzmanība tiek pievērsta vadlīniju izstrādei, informācijas izplatīšanai un izskaidrošanai darba devējiem un darbiniekiem, kā arī darba inspektoru speciālai apmācībai, lai prasības, veicot inspicēšanas kampaņu, būtu vienādas visās ES valstīs. Četras VDI amatpersonas piedalījās septiņās SLIC darba grupu sanāksmēs (“Būvniecības kampaņa – 2005”, “Azbests – 2006”, “Smaguma pārvietošana ar rokām – 2007”, “Ieviešana”).

Būvniecības kampaņas mērķis ir veidot vienotu pieeju EK direktīvas 92/57/EEC prasību ieviešanai praksē (MK noteikumi Nr. 92). 2005. gadā Būvniecības kampaņa tika organizēta jaunajās ES dalībvalstīs pēc tādas pašas shēmas kā vecajās dalībvalstīs 2004. gadā. Kampaņas laikā tika izmantota Dānijas kolēģu pieredze.

Darba inspekciju rokasgrāmata par ES valstu darba inspekciju sistēmām ir izdota angļu valodā un ir pieejama SLIC mājaslapā:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/health_safety/slic_en.htm.

Tulkojumi vācu un franču valodā tiks izdoti 2006. gadā.

Luksemburgas un Apvienotās Karalistes prezidentūras laikā notika pasākumi, kuros bija iespēja piedalīties arī VDI pārstāvjiem (starptautiskās konferences “Integrēta darba inspekcijas sistēma”, „Darba drošības un nodarbināto veselības aizsardzības attīstība Eiropā”).

SDO, Luksemburgas Darba un nodarbinātības ministrija, Beļģijas Darba drošības un veselības institūts “Prevent” organizēja konferenci “Integrēta darba inspekcijas sistēma”. Konferencē piedalījās pārstāvji ne tikai no Eiropas, bet arī no citiem kontinentiem, vairāk nekā 200 dalībnieki no 72 valstīm. Konferences dalībnieki dalījās pieredzē integrētas sistēmas veidošanā un problēmu, kas rodas, veidojot vienotu sistēmu, risināšanā: īpaša uzmanība tiek pievērsta ministriju sadarbībai, inspektoru apmācībai, informācijas izplatīšanai un inspicējošo institūciju finansiālajam nodrošinājumam.

Darba inspekciju galveno amatpersonu konferencē Liverpūlē analizēja EK 2002. – 2006. gada darba aizsardzības stratēģiju un galvenos virzienus 2007. – 2012. gada stratēģijā, kā arī situāciju sociālās un nodarbinātības politikas jomā (Lisabonas stratēģija).

VDI amatpersonas piedalījās **Starptautiskās Darba inspekciju asociācijas (Asociācija) 11. kongresā un ģenerālajā asamblejā**. Kongress un ģenerālā asambleja notiek reizi trijos gados Ženēvā. 2005. gadā Asociācija apvienoja 104 institūcijas no 89 valstīm. Asociācijas ģenerālsekretārs sniedza ziņojumu par atskaites periodu, tika apspiesti plāni nākošajam triju gadu periodam un ievēlēta jauna izpildkomiteja. Kopš Asociācijas dibināšanas 1972. gadā pirmo reizi par prezidenti tika ievēlēta sieviete – Dienvidaustrālijas Darba vietu dienesta direktore M. Patersona (M. Patterson). Īpaša uzmanība 2006. – 2008. gada darbības programmā tiks pievērsta reģionālajai sadarbībai un informācijas apmaiņas uzlabošanai ar sadarbības partneriem. Ar Asociācijas žurnāla “Forums” (Forum) saturu var iepazīties mājaslapā: www.iali-aiit.org. 2005. gadā mājaslapā ir ievietota plaša informācija par bērnu darbu (SDO 1999. gada konvencija Nr. 182 “Par bērnu darba ļaunākajām formām”).

Atskaites periodā VDI pārstāvis piedalījās **Ziemeļvalstu ministru padomes un Eiropas padomes** organizētājā starptautiskajā konferencē “Sievietes, vīrieši un demokrātija” Sankt-Pēterburgā (Krievija). Konferences mērķis bija analizēt sasniegto dzimumu līdztiesības jomā, kā arī veicināt sadarbību starp politiķiem, ierēdņiem un sabiedriskajām organizācijām līdztiesības jautājumu risināšanā.

VDI pārstāvju līdzdalība starptautiskos pasākumos un projektos dod iespēju iegūt plašāku informāciju par aktuāliem jautājumiem - nelegālo darbu, dzimumu līdztiesības jautājumiem, direktīvu prasību praktisko ieviešanu - un iepazīties ar citu valstu labās prakses piemēriem dažādu problēmu risināšanā, kas ir VDI kompetencē.

10. Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras Latvijas nacionālā kontaktpunkta darbība

2005. gadā VDI turpināja darboties kā Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras nacionālais kontaktpunkts (Kontaktpunkts) Latvijā. Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūru (Aģentūra) ir izveidojusi ES, lai nodrošinātu sabiedrību ar informāciju par darba drošību un veselības aizsardzību. Latvijas Kontaktpunkta uzdevums ir sniegt informāciju par darba drošības un veselības aizsardzības aktualitātēm Eiropā un Latvijā, kā arī sadarbībā ar Aģentūru organizēt pasākumus un izplatīt informatīvos materiālus, kas vairotu darba devēju, darbinieku, kā arī visas sabiedrības izpratni par darba drošības un veselības aizsardzības jautājumiem.

Kontaktpunkta darbību nodrošina VDI, bet informācijas apriti organizē IP, kuras sastāvā darbojas kompetenti speciālisti no LM, LDDK, LBAS un DVVI (skat. attēlu). IP locekļi katrs pārstāv savu institūciju vai organizāciju Aģentūras Administratīvajā valdē, ko veido valdības, darba devēju un darbinieku pārstāvji no 25 dalībvalstīm, kā arī EK pārstāvji, bet LM pārstāvis kā valdības grupas pārstāvis papildus darbojas Aģentūras birojā. Atskaites periodā organizētas 8 IP sanāksmes, kurās apspriesti dažādi ar Aģentūras un Kontaktpunkta darbību saistīti jautājumi, kā arī valstī aktuāli, ar darba drošību un veselības aizsardzību saistīti jautājumi.

Informācijas padomes (IP) locekļi

Viens no Kontaktpunkta darbības virzieniem ir interneta mājaslapas veidošana, kurā ir iegūstama visplašākā informācija par darba drošību un veselības aizsardzību Latvijā. Interesentiem ir iespējams iepazīties ar ziņām par jaunumiem likumdošanā, plānotiem pasākumiem, tiesību aktiem, publikācijām un statistikas datiem, kas raksturo situāciju valstī darba drošības jomā. www.osha.lv ir apjomīgākā ar darba aizsardzības jautājumiem saistītā mājaslapa valstī.

2005. gadā 10 jaunās ES dalībvalstis tika informētas par jaunu Aģentūras projektu “Healthy Workplace Initiative” (“Drošākas darba vietas iniciatīva” – DDVI), kura galvenais mērķis ir veicināt preventīvās kultūras attīstību jaunajās ES dalībvalstīs un atbalstīt Kopienas stratēģijas 2002. – 2006. gadam ieviešanu. Plāna specifiskie mērķi ir izpratnes veicināšana par darba drošības un veselības aizsardzības jautājumiem un zināšanu nodošana mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) attīstībai un specifiskajām vajadzībām. Projekta mērķgrupas ir darba devēji, darbinieki un to pārstāvji, īpaši MVU, kas jaunajās ES dalībvalstīs nodarbina apmēram 72 % darbaspēka, MVU starpnieki (apvienības, asociācijas), kas MVU nodrošina atbalstu un informāciju, sociālie partneri un politikas veidotāji. Projekta ieviešanai Aģentūras līmenī tika izveidota Vadības komiteja, kurā pārstāvēti jauno ES dalībvalstu kontaktpunktu pārstāvji un ES sociālo partneru pārstāvji. 2005.gada jūnijā sanāksmē piedalījās 6 pārstāvji no 10 jauno ES dalībvalstu kontaktpunktiem, ES darba devēju pārstāvis no Slovākijas un darbinieku pārstāvis no Ungārijas, kā arī pārstāvis no Polijas Centrālā darba aizsardzības institūta, kas nodrošina “Topic Centre Enlargement Action” darbību. Tika apspriesti jautājumi par galvenajām tendencēm, kas

saistītas ar kampaņas norises projektu un informēšanas aktivitātēm; tradicionālajiem un netradicionālajiem informācijas izplatīšanas kanāliem, lai sasniegtu MVU; par jau eksistējošo nacionālo piemēru izplatīšanu; par visefektīvākajiem kampaņas partneriem. Vadības komitejas locekļi tika lūgti pēc sanāksmes Bilbao iesūtīt sava nacionālā kontaktpunkta plānus, idejas, iepriekšējo MVU veiktos projektu produktus saistībā ar DDVI realizāciju savā valstī. Visa minētā informācija tiks apspriesta ar IP locekļiem un pieņemtais lēmums nosūtīts Aģentūrai. Lai realizētu projekta aktivitātes 2006. gadā, tika izveidota nacionālā Vadības komiteja, kurā pārstāvēta LM, LDDK, LBAS, DVVI, VDI un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra.

Atskaites periodā Kontaktpunkta koordinatore piedalījās piecās Aģentūras organizētajās sanāksmēs Bilbao:

- Aģentūras Administratīvās valdes sanāksmē, lai reprezentētu trīspusējās sadarbības veidošanu nacionālā kontaktpunkta tīklā;
- divās kontaktpunktu sanāksmēs;
- jauno ES dalībvalstu kontaktpunktu sanāksmē;
- apvienotajā Aģentūras Administratīvās valdes un nacionālo kontaktpunktu sanāksmē un atsevišķajā nacionālo kontaktpunktu sanāksmē.

2005. gada septembrī VDI pārstāvis piedalījās Aģentūras izveidotās ekspertu grupas “Darba drošības un veselības aizsardzības iesaiste izglītībā un apmācībā” sanāksmē Bilbao.

11. Valsts darba inspekcijas finansējums un tā izlietojums

2005. gadā apakšprogrammas “Darba aizsardzības un darba likumdošanas aktu piemērošanas valsts kontrole un uzraudzība” realizācijai kopumā plānoti līdzekļi par kopējo summu Ls 1 408 083, no tiem:

- pamatdarbībai Ls 881 474 ;
- ESF Nacionālās programmas “Atbalsts kapacitātes stiprināšanai par darba tirgus un dzimumu līdztiesības politikas ieviešanu atbildīgajās institūcijās, informācijas izplatīšanai un izpratnes paaugstināšanai” projektam “Darba drošības sistēmas un darba attiecību uzraudzības pilnveidošana” 2005. gadā piešķirta Ls 475 267 dotācija, apgūti Ls 373 421;
- ERAF projekta “Valsts darba inspekcijas informatīvās sistēmas integrēšana valsts informācijas sistēmā un e-pārvaldes pamatprincipu īstenošana” realizācijai piešķirta Ls 51 342 dotācija.

Slēgti asignējumi :

- pamatdarbībai piešķirtajiem līdzekļiem Ls 25;
- ESF projektam piešķirtajiem līdzekļiem Ls 101 846.

2005. gadā ar Aģentūru noslēgts līgums par subsīdiu piešķiršanu darba drošības un arodveselības informācijas kampaņas līdzfinansēšanai un veicināšanai ES dalībvalstīs. Finansējums piešķirts ar mērķi realizēt plaša mēroga pasākumus Eiropas nedēļas ietvaros organizētajā informatīvajā kampaņā “Ierobežo troksni”. Kopējā līguma summa ir Ls 20 850,61, tajā skaitā finansējums no Aģentūras ir Ls 14 421, līdzfinansējums no Latvijas Ls 6 412 . Projektā piedalās Latvijas Arodslimību ārstu biedrība.

Informācija par 2005. gada valsts budžeta līdzekļu izlietojumu

Aktīvi un pasīvi (kopsavilkuma bilance latos)

Nr. p.k.		gada sākumā	gada beigās
1.	Aktīvi:	178390	216020
1.1.	ilgtermiņa ieguldījumi	102378	54097
1.2.	apgrozāmie līdzekļi	76012	161923
		178390	216020
2.	Pasīvi :		
2.1.	pašu kapitāls	148281	166053
2.2.	kreditori	49967	30109

Valsts budžeta līdzekļu izlietojums (latos)

Nr. p.k.		Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1	2	3	4	5
1.	Ieņēmumi (kopā) :	774581	1408083	1408083
1.1.	dotācija no vispārējiem ieņēmumiem	774581	1408083	1408083
1.2.	maksas pakalpojumi un citi ieņēmumi	0	0	0
1.3.	ārvalstu finanšu palīdzība	0	0	0

2.	Izdevumi (kopā) :			
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	748581	1356741	1254870
2.1.1.	atalgojumi	417519	638002	577317
2.1.2.	komandējumi	28510	73528	73797
2.1.3.	subsīdijas un dotācijas	0	0	0
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem (kopā):	26000	51342	51342
2.2.1.	inventāra iegāde	5976	0	0
2.2.2.	kapitālais remonts	20024	0	0
2.2.3.	investīcijas	0	51342	51342
2.2.4.	kapitālie izdevumi, kas segti no ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļiem			
3.	Nodarbinātība :			
3.1.	faktiskais nodarbināto skaits	173	195	171
3.2.	vidējā darba alga	201.12	275.65	281.34

Maksas pakalpojumi un izcenojumi, citi ieņēmumi (latos)

Nr. p.k.	Maksas pakalpojumi un citi ieņēmumi *	Izcenojums	Faktiskie ieņēmumi
1.	Pašu ieņēmumi		0
	Kopā	---	0

* Ieņēmumu veidus var grupēt un minēt maksas pakalpojumu vidējos izcenojumus.

Iemaksas starptautiskajām organizācijām (latos)

Nr. p.k.	Organizācijas nosaukums	Iepriekšējā gadā	Pārskata gadā
1.	Starptautiskā darba organizācija	0	0

12. Valsts darba inspekcijas prognozes un 2006. gada darbības programma

Ievads

Darba aizsardzības sistēmas harmoniska attīstība, kā arī kritēriju izpilde sociālajā jomā nav iespējama bez efektīva uzraudzības mehānisma. Tāpēc 2006. gadā Valsts darba inspekcijā (VDI) turpināsies uzņēmumu uzraudzības procesa pilnveidošana. Aktivitātes, galvenokārt, tiks saistītas ar dalību 2 lielos starptautiskos projektos, kuru mērķis ir attīstīt VDI administratīvās spējas, pilnveidot inspektoru kvalifikācijas celšanas un apmācības procesu, kā arī veicināt preventīvo darbu darba drošības un veselības aizsardzības jomā. Realizējot vienu no lielākajiem Eiropas savienības (ES) struktūrfondu projektiem (ESF), 2006. gadā tiks saņemti auditoru slēdzieni ar VDI darbības sistēmas atsevišķo sastāvdaļu vērtējumu un ieteikumiem, kas turpmāk kalpos par pamatu jauno investīciju projektu izstrādei VDI darbības sistēmas pilnveidošanai un tālākai attīstībai. Darbs turpināsies arī pie “Darba drošības un veselības aizsardzības sistēma (tālākā attīstība)” (TF) projekta īstenošanas, kas veicinās VDI kapacitātes attīstību, ieviešot jaunus apmācību modeļus, un sociālā dialoga uzlabošanu darba drošības un veselības aizsardzības jomā.

Viens no būtiskākajiem pamatprincipiem ES darba aizsardzības politikā ir preventīvo pasākumu organizēšana darba devējiem, darbiniekiem un sabiedrībai kopumā. Ņemot vērā, ka Latvija jau ir ES dalībvalsts, tai jāpiedalās ES līmenī organizētajos pasākumos. VDI darbībā tas atspeguļosies 2 informatīvo un inspicēšanas kampaņu (Eiropas nedēļas informatīvā kampaņa “Jaunatne un darba drošība un veselības aizsardzība” un ES Vecāko darba inspektoru komitejas informatīvā un inspicēšanas kampaņa “Azbests-2006”) organizēšanā. Papildus augstāk minētajām aktivitātēm, realizējot ar MK rīkojumu Nr.836 (02.11.2004.) apstiprināto pasākumu plānu 2005. - 2009.gadam VDI administratīvās spējas paaugstināšanai saistībā ar nelegālās nodarbinātības samazināšanu, VDI pastiprināta uzmanība būs jāpievērš arī nelegālās nodarbinātības samazināšanai.

Paralēli konsultatīvo pasākumu organizēšanai darba devējiem un darbiniekiem, sadarbības paplašināšanai ar valsts, pašvaldību institūcijām un sabiedriskām organizācijām, valsts darba inspektoru padomdevēju prasmju pilnveidošanai, 2006.gadā VDI darbībā īpašs akcents tiks likts uz inspicēšanas metožu pielāgošanu transponētās likumdošanas ieviešanai praksē, t.sk. tiks sākota MK noteikumu Nr.99 (08.02.2005.) “Noteikumi par komercdarbības veidiem, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju” un MK noteikumu Nr.101 “Noteikumi par prasībām kompetentām institūcijām un kompetentiem speciālistiem darba aizsardzības jautājumos” prasību izpildes uzraudzība, kā arī tiks organizēti sagatavošanas darbi, lai izpildītu prasības, kas noteiktas MK noteikumos Nr. 585 (09.08.2005.) “Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība”.

Valsts darba inspekcijas 2006. gada darbības programma ir izstrādāta, pamatojoties uz situācijas analīzi darba aizsardzības jomā, apstiprināto Valsts darba inspekcijas stratēģisko plānu, valsts politikas plānošanas dokumentiem, kā arī ņemot vērā ES darba drošības un veselības aizsardzības stratēģiju 2002.- 2006.gadam. Galvenie VDI uzdevumi 2006. gadā ir:

1. izpildīt kvantitatīvos un kvalitatīvos rādītājus:
 - kopējais uzņēmumu apsekojumu skaits – 13 800, t.sk. apsekojumi sakarā ar nelegālā darba apkarošanu – 4 500;
 - konsultatīvo pasākumu skaits darba devējiem un darbiniekiem – 200;
 - informācijas sagatavošana masu informācijas līdzekļiem – 300;
 - uzņēmumos novērsto pārkāpumu skaits attiecībā pret novēršamajiem pārkāpumiem procentos visām reģionālajām Valsts darba inspekcijām – 97%;
2. panākt noteikto prioritāšu mērķu sasniegšanu;
3. racionāli izmantot pieejamos materiālos resursus;

4. organizēt VDI amatpersonu apmācības un kvalifikācijas paaugstināšanu;
5. attīstīt VDI Informatīvo sistēmu atbilstoši 2005.gada VDI Informatīvās sistēmas drošības audita ieteikumiem;
6. pilnvērtīgi izmantot ES sniegto atbalstu apstiprināto ESF un TF projektu ietvaros;
7. veicināt sadarbību ar citām valsts uzraudzības institūcijām un sabiedriskajām organizācijām.

1. Valsts darba inspekcijas inspicēšanas darbība

1.1. Valsts darba inspekcijas 2006.gada darbības prioritāte:

Nelegālās nodarbinātības samazināšanas politikas īstenošana

1.1.1. Prioritātes darbības mērķis :

samazināt nelegālo nodarbinātību valstī

1.1.2. Pamatuzdevumi mērķa sasniegšanai:

- VDI administratīvās spējas paaugstināšana un kontroles pilnveidošana;
- sabiedrības informēšana un tiesiskās kultūras veicināšana.

1.1.3. Pasākumi noteikto pamatuzdevumu izpildei:

- apsekojumu veikšana un apsekojumu skaita palielināšana tajos uzņēmumos, kuru saimnieciskā darbība notiek paaugstināta nelegālās nodarbinātības riska nozarēs;
- valsts darba inspektoru darba laika pārskatīšana, paredzot viņu nodarbināšanu atpūtas un svētku dienās;
- valsts darba inspektoru materiālā stimulēšana;
- VDI darbinieku profesionālās kvalifikācijas celšana;
- VDI funkcijai un veicamajiem uzdevumiem atbilstošas darba vides izveide un nepieciešamā tehniskā aprīkojuma nodrošināšana;
- informatīvu kampaņu veikšana un preventīvo pasākumu īstenošana darba tiesību jautājumos sadarbībā ar darba devēju organizācijām un arodbiedrībām;
- darba devēju un darbinieku darba tiesisko attiecību noformēšanas atbilstoši normatīvo aktu prasībām veicināšana un konsultēšanas darba pilnveidošana.

1.1.4. Rādītāji pasākumu izpildes novērtēšanai, t.sk.:

- apsekojumu skaits sakarā ar nelegālā darba apkarošanu – 4 500;
- atklāto nelegāli nodarbināto skaits - 1 350;
- valsts darba inspektoru skaita palielināšana par 7 cilvēkiem.

1.2. Valsts darba inspekcijas 2006.g. darbības prioritāte:

Informatīvo un inspicēšanas kampaņu organizēšana ES darba aizsardzības jomas aktivitāšu ietvaros:

- a) *SLIC (Vecāko darba inspektoru komitejas) informatīvās un inspicēšanas kampaņas "Azbests - 2006" organizēšana;*
- b) *Eiropas nedēļas informatīvas kampaņas "Jaunatne un darba drošība un veselības aizsardzība" organizēšana.*

1.2.1. Prioritātes darbības mērķi, pamatuzdevumi mērķu sasniegšanai, pasākumi noteikto pamatuzdevumu izpildei un rādītāji pasākumu izpildes novērtēšanai:

	<i>a) apakšprioritāte - SLIC informatīvās un inspicēšanas kampaņas "Azbests - 2006" organizēšana</i>	<i>b) apakšprioritāte - Eiropas nedēļas informatīvās kampaņas "Jaunatne un darba drošība un veselības aizsardzība" organizēšana</i>
Prioritātes darbības mērķi	veicināt preventīvo pasākumu īstenošanu uzņēmumos darba drošības un arodveselības jomā	informēt darba devējus, jauniešus un gados jaunus darbiniekus, kā arī sabiedrību kopumā, par to, kā nodrošināt drošas un veselīgas darba dzīves uzsākšanu
		veicināt preventīvo pasākumu īstenošanu uzņēmumos darba drošības un arodveselības jomā
Pamatuzdevumi mērķu sasniegšanai	veicināt ES direktīvu un attiecīgo Latvijas normatīvo aktu prasību izpildi, t.sk. akcentēt uzmanību uz MK 2004.gada 12.oktobra noteikumu Nr.852 "Darba aizsardzības prasības darbā ar azbestu" ievērošanu	veicināt ES direktīvu un attiecīgo Latvijas normatīvo aktu prasību izpildi, t.sk. akcentēt uzmanību uz Darba likuma, MK noteikumu Nr. 492 "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos"; MK noteikumu Nr. 205 "Kārtība, kādā tiek izsniegtas atļaujas bērnu – izpildītāju – nodarbināšanai kultūras, mākslas, sporta un reklāmas pasākumos, kā arī atļaujā ietveramie ierobežojumi"; MK noteikumu Nr. 206 "Noteikumi par darbiem, kuros aizliegts nodarbināt pusaudžus, un izņēmumi, kad nodarbināšana šajos darbos ir atļauta saistībā ar pusaudža profesionālo apmācību"; MK noteikumu Nr.10 "Noteikumi par darbiem, kuros atļauts nodarbināt bērnus vecumā no 13 gadiem" ievērošanu
	veicināt darba devēju, darbinieku, sabiedrības izpratni par darba aizsardzību un popularizēt labās prakses piemērus	veicināt darba devēju, darbinieku, sabiedrības izpratni par darba aizsardzību un popularizēt labās prakses piemērus
Pasākumi noteikto pamatuzdevumu izpildei	saskaņā ar VDI Arodveselības speciālistu atbalsta grupas izstrādātiem informēšanas un inspicēšanas kampaņas plāniem	saskaņā ar Eiropas nedēļas informatīvās kampaņas pasākumu plāniem
Rādītāji pasākumu izpildes novērtēšanai	kampaņas laikā apsekoto uzņēmumu skaits - 200	aizpildīto anketu skaits attiecībā pret izplatīto anketu skaitu 2006.gada Eiropas nedēļas ietvaros - 20%
	uzņemos novērsto pārkāpumu skaits attiecībā pret novēršamajiem pārkāpumiem - 97%	
	aizpildīto anketu skaits attiecībā pret izplatīto anketu skaitu 2006.gada kampaņas "Azbests - 2006" ietvaros - 60%	

2. Valsts darba inspekcijas personāla resursu plānošana un pilnveidošana

- 2.1. Izstrādāt VDI personālvadības programmu;
- 2.2. Nodrošināt jaunpieņemto valsts darba inspektoru teorētiskās mācību programmas pilnveidošanu, jaunā mācību plāna izveidošanu un mācību kursa organizēšanu;
- 2.3. Organizēt VDI amatpersonu apmācību un kvalifikācijas celšanas pasākumus saskaņā ar darbības programmas kalendārā plāna pielikumiem, ievērojot tajos noteiktos rādītājus;
- 2.4. Sadarbībā ar Valsts administrācijas skolu organizēt mācību kursus VDI amatpersonām;
- 2.5. Organizēt darba pieredzes un informācijas apmaiņas seminārus:
 - 2.5.1. Atbildības grupai juridiskajos jautājumos;
 - 2.5.2. Arodveselības speciālistu atbalsta grupai;
 - 2.5.3. Būvniecības darba grupai;
 - 2.5.4. Tirgus uzraudzības atbalsta grupai;
 - 2.5.5. Darba grupai nelegālā darba samazināšanai;
- 2.6. Organizēt darba pieredzes un informācijas apmaiņas seminārus VDI atbildīgajiem darbiniekiem par nelaimes gadījumu darbā uzskaiti un analīzi;
- 2.7. Organizēt darba pieredzes un informācijas apmaiņas seminārus VDI Informatīvās sistēmas aizbildņiem;
- 2.8. Organizēt darba pieredzes un informācijas apmaiņas seminārus par VDI darbībā aktuāliem jautājumiem;
- 2.9. Izstrādāt informatīvus materiālus valsts darba inspektoriem;
- 2.10. Veikt RVDI darba laika hronometrāžu;
- 2.11. Veikt VDI darba vides iekšējo uzraudzību saskaņā ar darbības programmas kalendārā plāna 5. pielikumu.

3. Darba un darba aizsardzības normatīvās bāzes attīstība un pilnveidošana

- 3.1. Piedalīties darba grupu sastāvā LV standartu un jaunu normatīvo aktu izstrādē.

4. Valsts darba inspekcijas darbības kvalitātes pilnveidošana

- 4.1. Veikt pasākumus Kvalitātes vadības sistēmas pilnveidošanā;
- 4.2. Veikt VDI iekšējo auditu;
- 4.3. Veikt divu RVDI darbības pārbaudi;
- 4.4. Papildināt VDI datoraprīkojumu atbilstoši piešķirtajam finansējumam;
- 4.5. Nodrošināt ar AS "Exigen group" noslēgtā līguma "Par VDI Inspicēšanas informatīvās sistēmas, Lietvedības dokumentu sistēmas, Personāla vadības sistēmas un Dokumentu bibliotēkas tehnisko atbalstu un uzturēšanu" izpildi;
- 4.6. Pilnveidot VDI Informatīvās sistēmas drošību atbilstoši VDI Informatīvās sistēmas pēcaudita ieteikumiem;
- 4.7. Izstrādāt VDI 2007. gada darbības programmu, ņemot vērā Starptautiskās Darba organizācijas audita ieteikumus;
- 4.8. Izstrādāt VDI stratēģijas koncepciju 2007. - 2011. gadam, ņemot vērā Lisabonas stratēģiju, Labklājības ministrijas un Starptautiskās Darba organizācijas audita ieteikumus, kā arī iekšējā audita ieteikumus;
- 4.9. Sagatavot ikmēneša atskaites par Latvijas mazo un vidējo uzņēmumu attīstības programmas 2004. – 2006. gadam pasākumu izpildi;
- 4.10. Izstrādāt pieteikumus ES struktūrfondu programmām 2007. - 2013. gadam;
- 4.11. Sagatavot atskaites par Latvijas Nacionālā rīcības plāna nodarbinātības veicināšanas pasākumu izpildi;
- 4.12. Sagatavot atskaites par Programmas dzimumu līdztiesības īstenošanai 2005. - 2006. gadam pasākumu izpildi;

4.13. Sagatavot:

- pārskatu par VDI darbības rezultātiem 2005. gadā;
- atskaiti par VDI darbības rezultātiem 2006.g. 1.pusgadā.

5. Sadarbība ar valsts, pašvaldību institūcijām un sabiedriskām organizācijām

- 5.1. Organizēt un piedalīties semināros un konsultatīvajos pasākumos ar pašvaldību un citu institūciju vadītājiem, darba devējiem un darbiniekiem, pieaicinot LM, LDDK un LBAS pārstāvjus;
- 5.2. Saskaņā ar noslēgto sadarbības līgumu turpināt un pilnveidot sadarbību ar:
 - 5.2.1. Valsts ieņēmumu dienestu;
 - 5.2.2. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru;
 - 5.2.3. Patērētāju tiesību aizsardzības centru tirgus uzraudzības jautājumos, kuri attiecas uz VDI kompetenci;
 - 5.2.4. sadarbības partneriem informācijas apmaiņā saskaņā ar noslēgtajiem sadarbības protokoliem;
- 5.3. Sadarbībā ar Vides pārraudzības valsts biroju, Valsts vides dienestu un Ugunsdzēsības un glābšanas dienestu veikt rūpniecisko avāriju riskam pakļauto uzņēmumu kontroles pasākumus un drošības pārskatu izvērtēšanu;
- 5.4. Sadarbība ar Invalīdu un viņu draugu apvienību "Apeirons" rokasgrāmatas "Drošas un atbilstošas darba vides izveide cilvēkiem ar invaliditāti" izdošanā.

6. Sabiedrības informēšana

- 6.1. Organizēt preses konferences par :
 - RVDI darbību 2005. gadā;
 - VDI darbību 2005. gadā;
 - sabiedrībai aktuāliem, VDI kompetencē esošiem jautājumiem;
- 6.2. Regulāri informēt sabiedrību masu informācijas līdzekļos par VDI darbību, t. sk. par prioritāro pasākumu rezultātiem un sadarbību ar citām valsts institūcijām;
- 6.3. Nodrošināt VDI viedokļa un informācijas publicēšanu masu informācijas līdzekļos un internetā par aktuāliem jautājumiem darba likumdošanas, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības jomās;
- 6.4. Nodrošināt Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras nacionālā kontaktpunkta darbību;
- 6.5. Ievietot un atjaunot informāciju VDI interneta mājaslapā;
- 6.6. Īstenot sabiedrisko attiecību stratēģijas 2005. – 2007. gadam ieviešanu.

7. Starptautiskā sadarbība

- 7.1. Organizēt pasākumus un piedalīties Eiropas sociālā fonda projekta ieviešanā (saskaņā ar darbības programmas kalendārā plāna 2. pielikumu, ievērojot tajā noteiktos rādītājus);
- 7.2. Organizēt un piedalīties pasākumos Transitional Facility programmas ietvaros (saskaņā ar darbības programmas kalendārā plāna 3. pielikumu, ievērojot tajā noteiktos rādītājus);
- 7.3. Nodrošināt pasākumu īstenošanu Baltijas valstu Darba inspekciju sadarbības līguma ietvaros;
- 7.4. Piedalīties ES valstu Darba inspekciju vadītāju apspriedēs Vīnē, Austrijā, un Somijā;
- 7.5. Piedalīties 12. Baltijas jūras valstu apspriedē "Baltijas jūras informatīvais tīkls darba drošībā un veselībā";
- 7.6. Piedalīties Vecāko darba inspektoru komitejas darba grupu (Būvniecības, Azbesta, Ieviešanas, Smaguma pārvietošanas un MACHEX) darbā Briselē un Luksemburgā;
- 7.7. Sagatavot gada pārskatu Starptautiskajai darba organizācijai saskaņā ar 81. konvenciju.

Valsts darba inspekcijas 2005. gada darbības skaitliskie rādītāji

N.p.k	Rādītāji / Inspekcijas	Austrumvidzeme	Kurzeme	Zemgale	Ziemeļvidzeme	Latgale	Dienvidi	Rīga	Kopā
	<i>Inspektoru skaits</i>	8	18	12	10	14	8	46	116
	1. Vispārējie rādītāji								
1.1.	Inspektoru uzraudzībā esošo uzņēmumu, iestāžu, organizāciju skaits	3821	13 041	12 733	11 374	9288	6755	68 400	125412
1.2.	Darbinieku skaits inspektoru uzraudzībā esošos uzņēmumos, iestādēs un organizācijās	43 365	112 891	75 244	82 231	101 330	37 378	470 000	922 439
1.3.	Inspektoru uzraudzībā esošo reģistrēto bīstamo iekārtu skaits	825	3 539	1 969	1 617	2 970	1 140	13 083	25143
1.4.	Apzināto uzņēmumu, iestāžu, organizāciju skaits *	2 878	4 988	8 189	5 647	6 247	5 620	7 926	41 495
1.5.	Darbinieku skaits apzinātajos uzņēmumos, iestādēs, organizācijās kopā : *	34 542	85 059	68 610	63 705	90 817	41 926	374 783	759 442
	t.sk.								
	- sievietes	17 646	40 978	35 259	30 850	46 274	18 463	154 405	343 875
	- pusaudži (15 - 18 g.)	21	71	62	30	34	45	179	442
1.6.	Darba aizsardzības speciālistu skaits apzinātajos uzņēmumos, iestādēs, organizācijās *	1 516	1 457	1 017	3 351	1 797	1 554	1 094	11 786
	2. Darbība atskaites periodā								
2.1.	Apsekoto uzņēmumu, iestāžu, organizāciju skaits:	806	1 208	933	921	1 108	748	2 387	8111
	t.sk.								
	- vairāk kā vienu reizi gadā	197	300	280	209	215	149	692	2042
2.2.	Apsekojumu skaits	1 105	1 755	1 456	1 297	1 472	998	4 012	12 095
2.3.	Izsniegto rīkojumu skaits	363	520	404	591	478	262	695	3313

2.4.	Konstatēto pārkāpumu skaits kopā:	1 889	4 228	2 885	5 511	4 497	3 344	3 400	25 754
	- novērsti	1 683	3 843	2 652	5 127	3 917	3 049	3 227	23 498
	t.sk.								
2.4.1.	darba tiesisko attiecību jomā:	178	1 075	591	522	724	443	979	4512
	- novērsti	160	1030	565	487	678	417	940	4277
	t.sk. :								
	- par darba līgumiem	30	484	182	169	300	135	249	1549
	- novērsti	29	461	172	157	280	143	243	1485
	- par darba samaksu	42	143	71	88	154	78	284	860
	no tiem: par vienlīdzīgu darbu - sievietēm	0	0	0	0	0	0	0	0
	- par darba samaksu novērsti kopā	34	136	67	83	139	74	268	801
2.4.2.	darba aizsardzības jomā:	1 711	3 153	2 294	4 989	3 773	2 901	2 421	21 242
	- novērsti	1 523	2 813	2 087	4 640	3 239	2 632	2 287	19 221
	t.sk. :								
	- organizatoriska rakstura	1 566	2 549	2 014	3 185	3 370	2 536	1 998	17 218
	- novērsti	1 397	2 258	1 831	2 974	2 875	2 311	1 900	15 546
	- tehniska rakstura	145	604	280	1 804	403	365	423	4024
	- novērsti	126	555	256	1 666	364	321	387	3675
2.5.	Atskaites periodā novēršamo pārkāpumu skaits	2 008	4 358	3 388	5 270	4 355	3 192	3 477	26 048
	t.sk. :								
	- atskaites periodā novērsto pārkāpumu skaits	1 976	4 317	3 363	5 171	4 261	3 170	3 438	25 696
2.6.	Izmeklēto nelaiemes gadījumu skaits:	15	54	35	43	39	10	200	396
	t.sk.								
	- bez darba attiecībām	1	3	1	0	2	0	4	11
2.7.	Atklāto neizmeklēto nelaiemes gadījumu skaits	0	3	2	3	5	0	2	15
2.8.	Izmeklēto bīstamo iekārtu avāriju skaits	0	1	0	0	1	0	4	6

2.9.	Sastādīto darba vietu higiēnisko raksturojumu skaits	29	89	106	95	77	44	559	999
2.10.	Izskatīto iesniegumu skaits	68	372	171	129	200	132	1 557	2629
2.11.	Apturēto uzņēmumu skaits	0	0	0	0	0	0	0	0
2.12.	Apturēto ražošanas iecirkņu, cehu skaits	1	0	1	0	1	0	5	8
2.13.	Apturēto iekārtu, mašīnu skaits	14	4	20	13	39	19	5	114
	t.sk. bīstamo iekārtu skaits	12	2	17	8	29	4	5	77
2.14.	Izsniegto brīdinājumu skaits darbības apturēšanai	0	1	32	17	13	6	7	76
2.15.	Atzinumu skaits par objektu pieņemšanu ekspluatācijā	115	390	119	364	119	109	471	1687
2.16.	Izsniegto darbināšanas atļauju skaits	45	336	241	158	501	140	1 063	2484
2.17.	Uzlikto naudas sodu skaits kopā:	42	62	58	58	133	58	270	681
2.17.1	t.sk. darba tiesisko attiecību jomā, no tiem -	37	47	35	45	91	40	201	496
	par pārkāp. apmaksā starp sievietēm un vīriešiem	0	1	0	0	0	0	0	1
2.17.2	t.sk. darba aizsardzībā, no tiem -	5	15	23	13	42	18	69	185
	par pārkāp. bīstamo iekārtu tehniskajā uzraudzībā	0	4	5	1	10	6	8	34
2.18.	Uzlikto naudas sodu summa, Ls	2 045	6 280	6 840	3 355	7 910	2 730	30 209	59 369
2.19.	Iekasēto naudas sodu summa, Ls	1 540	4 940	5 345	2 695	7 015	2 795	25 350	49 680
2.20.	Sadarbība ar masu informācijas līdzekļiem (prese, radio, televīzija) par VDI kompetencē esošajiem jautājumiem	44	40	48	24	27	30	113	326

* - dati jāaplūko VDI iepriekšējo gadu darbības kontekstā

Izskatīto iesniegumu analīze par 2005.gadu

Izskatītie iesniegumi	Iesniegumi kopā	Izskatīšanas termiņš		Atrisinājums		Izsniegts rīkojums	Uzlikts sods
		termiņā	virš termiņa	pozitīvs	negatīvs		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	8.	9.
Darba likumdošanā kopā :	2240	2205	35	2229	11	591	275
t.sk.							
- par nodarbināšanu bez darba līguma	166	164	2	165	1	42	47
- par darba līgumiem	233	222	11	232	1	54	16
- par darba samaksu	1375	1355	20	1368	7	419	191
- par darba un atpūtas laiku	157	157	0	157	0	31	12
- par darba tiesisko attiecību izbeigšanu	308	306	2	306	2	45	9
- par darba sludinājumiem un intervijām	1	1	0	1	0	0	0
Darba aizsardzības likumdošanā kopā :	208	207	1	206	2	65	13
t.sk.							
- par nelaiemes gadījumu izmeklēšanu	62	61	1	61	1	15	2
- par kaitējuma atlīdzību	14	14	0	14	0	3	1
- par arodslimībām un higiēnas jautājumiem	30	30	0	30	0	2	1
- par darba drošību	102	102	0	101	1	45	9
Par bīstamām iekārtām kopā :	14	14	0	13	1	3	0
Pārējie kopā :	167	167	0	167	0	8	3
Iesniegumi pavisam:	2629	2593	36	2615	14	667	291

Pārskats par notikušajiem nelaimes gadījumiem darbā 2005.gadā

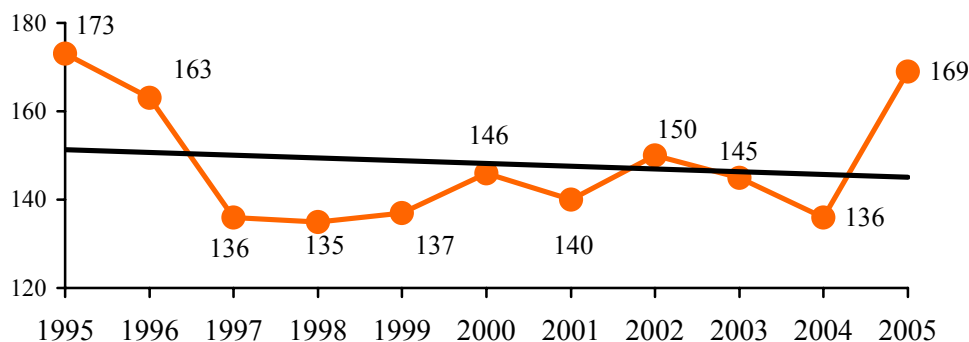
Pēc VDI rīcībā esošās informācijas 2005. gadā valstī nelaimes gadījumos cieta 1568 darbinieki, no tiem 56 gāja bojā un 275 ieguva smagas traumas. Salīdzinot ar 2004. gada datiem, kopējais nelaimes gadījumos cietušo skaits ir palielinājies par 166 (11,8 %), smagi cietušo skaits par 21 (8 %), savukārt, bojā gājušo skaits samazinājies par 5 (8,2 %).

Kopējo nelaimes gadījumu skaita pieaugumu galvenokārt ietekmēja VDI inspektoru lielā noslodze nelegālās nodarbinātības samazināšanas darbā 2005.gadā, kā rezultātā mazāk uzmanības varēja veltīt profilaktiskajai uzņēmumu apsekošanai. Analizējot nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas lietas, nepieciešams atzīmēt, ka daudzos uzņēmumos netika veikta darba vides riska faktoru novērtēšana, jauni darbinieki nebija pietiekami un kvalitatīvi apmācīti, viņiem trūka praktisko iemaņu konkrētā darba veikšanai.

Atskaites periodā ar VSAA atbalstu tika atklāti 15 slēptie nelaimes gadījumi.

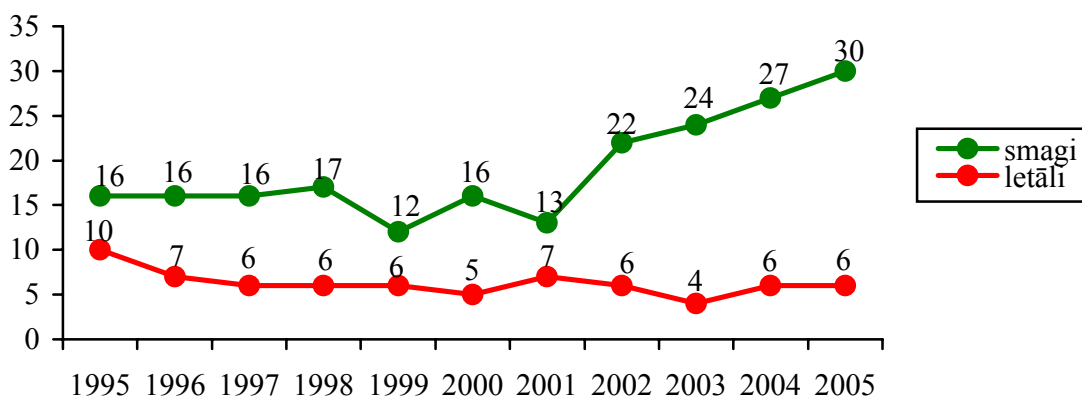
2.1.grafiks

Nelaimes gadījumos kopējais cietušo skaits uz 100 000 strādājošiem (1995.g. – 2005.g.)

2.2. grafiks

Nelaimes gadījumos bojā gājušo un smagi cietušo skaits uz 100 000 strādājošo (1995.g. - 2005.g.)

Visvairāk nelaiemes gadījumu atbilstoši vispārējās ekonomiskās darbības klasifikācijai (NACE) notikuši šādās nozarēs:

- koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana (D20) – 205 cietušie jeb 13%;
- būvniecība (F45) – 172 cietušais jeb 11%;
- sauszemes transports un cauruļvadu transports (I60) – 119 cietušie jeb 8%;
- veselības un sociālā aprūpe (N85) – 110 cietušie jeb 7%;
- pārtikas produktu un dzērienu ražošana (D15) – 89 cietušie jeb 6%.

Analizējot notikušos nelaiemes gadījumus kokapstrādes nozarē, kā galvenie cēloņi lielajam negadījumu skaitam jāmin zemā darbinieku kvalifikācija, nepietiekamās profesionālās iemaņas, kas ir lielās kadru mainības sekas, kā arī vienveidīgais darbs (darbs pie frēzmašīnas, garenzāģa utt.), ko darot, pārsvarā arī notika nelaiemes gadījumi.

Analizējot nelaiemes gadījumu cēloņus, kuri uzrādīti izmeklēšanas materiālos, nepieciešams atzīmēt pašu cietušo pārkāpumus:

- darba drošības instrukciju neievērošana;
- darbgalda rotējošās daļas neapturēšana apkopes laikā;
- darbs alkohola reibumā;
- izsniegto individuālo aizsardzības līdzekļu nelietošana.

Neskatoties uz to, ka būvniecības nozarē kopējais 2005.gadā notikušo nelaiemes gadījumu skaits salīdzinājumā ar 2004. gadu nav mainījies, tomēr 15 darbinieki gāja bojā (2004. gadā – 11) un 67 darbinieki ieguva smagas traumas (2004. gadā – 58). Kā galvenie nelaiemes gadījumu cēloņi būvniecībā jāmin:

- darba drošības instrukciju prasību neievērošana no darbinieku puses, t.sk. - darba devēja izsniegto individuālo aizsardzības līdzekļu nelietošana; nepietiekama uzmanība, pildot darba pienākumus; darbs alkohola reibumā;
- trūkumi būvdarbu organizācijā un uzraudzībā, t.sk. - augstumā strādājošie nav pietiekoši nodrošināti pret nokrišanu ar kolektīvajiem un individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, par ko ir atbildīgs darba devējs; nepietiekama darbinieku instruēšana un apmācība.

VDI ir cerības uzlabot darba aizsardzības stāvokli būvniecībā, vadoties pēc 2005. gadā notikušās ES SLIC kampaņas laikā izteiktajiem priekšlikumiem.

Lielais nelaiemes gadījumos cietušo skaits veselības un sociālās aprūpes nozarē izskaidrojams ar to, ka, pamatojoties uz MK noteikumiem Nr. 585, ārstniecības iestāžu darbiniekiem darba pienākumu veikšanas laikā, nonākot saskarē ar asinīm vai citiem šķidrumiem, vai priekšmetiem, kas ir vai, iespējams, ir inficēti, bet nav iestājusies tūlītēja darbnespēja, tiek sastādīts “Akts par nelaiemes gadījumu darbā” par iespējamu saslimšanu turpmāk.

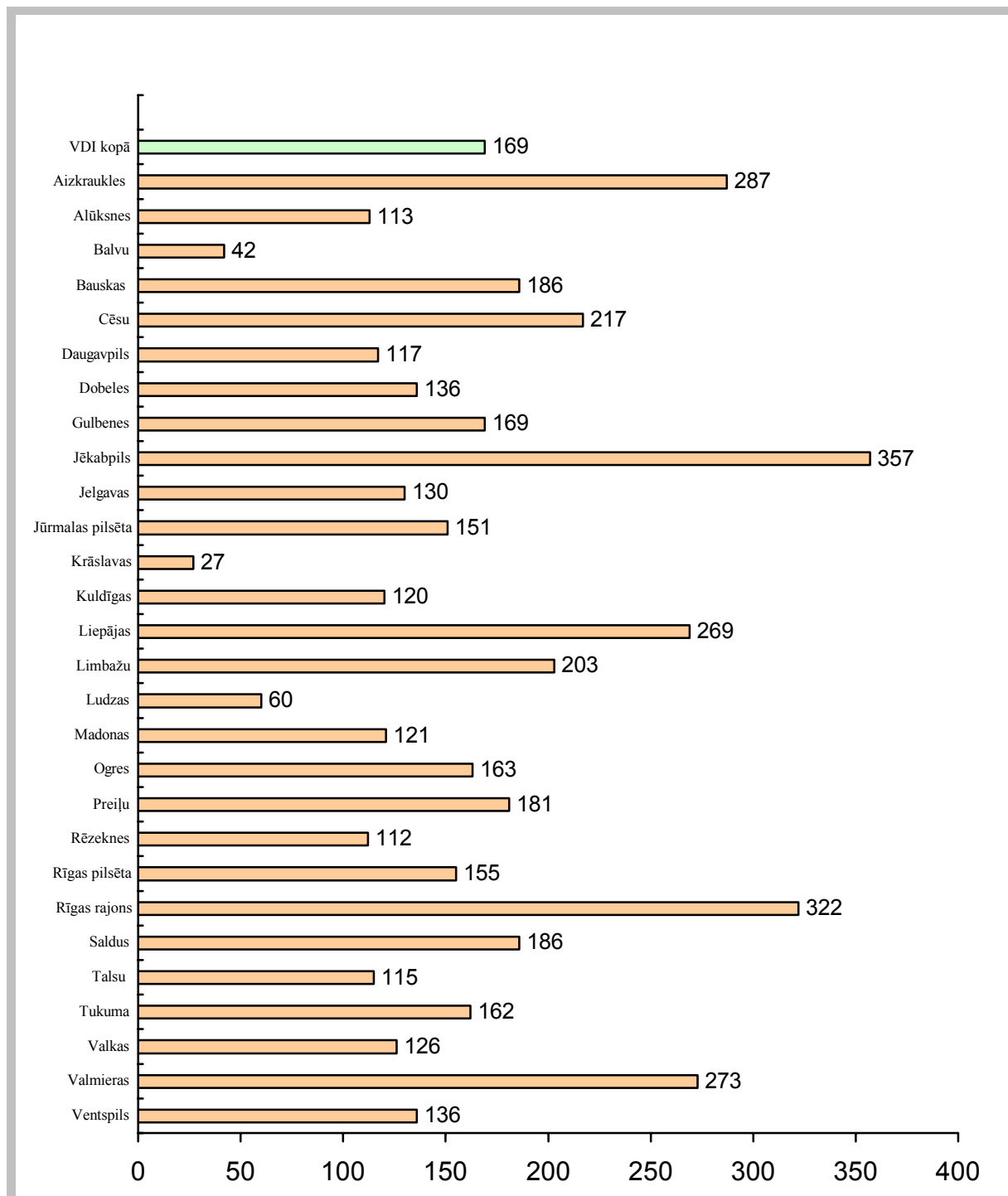
Analizējot notikušos nelaiemes gadījumus darbā pa uzņēmumu grupām, jāsecina, ka visvairāk cietuši darbinieki (551 darbinieki jeb 35 %), kuri strādāja vidēja lieluma uzņēmumos (no 50 līdz 249 strādājošiem). Situācija ir izskaidrojama gan ar vidēja lieluma uzņēmumu ievērojamo īpatsvaru valstī, gan ar nepietiekamu darba devēju pievērsto uzmanību darba aizsardzības jautājumiem, t.sk. darba aizsardzības sistēmas organizācijai un pilnveidošanai uzņēmumos. Jāpiebilst, ka darba aizsardzības sistēma uzņēmumos varētu tikt uzlabota un

pilnveidota, ieviešot MK noteikumu Nr. 99 "Noteikumi par komercdarbības veidiem, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju" prasības, kas turpmāk ļautu samazināt nelaimes gadījumu darbā un arodslimību skaitu.

No esošajiem datiem izriet, ka 89% nelaimes gadījumos cietušo darbinieku bija veikta ievadinstruktāža un 90% - instruktāža darba vietā. Analizējot minētos datus, secinājums ir tikai viens - darbinieku instruēšana notiek pavirši un nekvalitatīvi, jo visbiežāk cietuši darbinieki ar darba stāžu amatā līdz 1 gadam (34%). Tādēļ darba devējiem lielāka uzmanība būtu jāvelta darbinieku instruēšanas kvalitātes paaugstināšanai, pievēršot uzmanību ne tikai teorijai, bet tieši praktisko paņēmieni rādīšanai, jo instruēšana darba drošības jautājumos un iepazīstināšana ar darba aprīkojuma lietošanas instrukciju nedod vajadzīgās iemaņas izpildāmā darba profesionālai veikšanai.

Analizējot nelaimes gadījumos cietušo skaitu uz 100 000 strādājošiem sadalījumā pa Latvijas rajoniem (skat. 2.grafiku), jākonstatē, ka vislielākais cietušo skaits ir Jēkabpils, Aizkraukles, Liepājas, Rīgas, Valmieras rajonā. Jēkabpils un Rīgas rajonā daudzi nelaimes gadījumi ir notikuši kokapstrādes nozarē, bet Aizkraukles rajonā – mežsaimniecības nozarē. Savukārt, Liepājas un Valmieras rajonā tā ir veselības un sociālās aprūpes nozare, jo visvairāk nelaimes gadījumu ir notikuši Liepājas un Valmieras slimnīcās.

2005. gadā notikušos nelaimes gadījumos cietušo skaita sadalījums uz 100 tūkst. strādājošiem pa Latvijas rajoniem

Analizējot nelaimes gadījumos cietušo profesijas (atbilstoši LR profesiju klasifikatoram), var secināt, ka visvairāk cietuši:

- kvalificēti strādnieki un amatnieki (būvstrādnieki, atslēdznieki, elektriķi, mehāniķi u.c.) – 406 cietušie jeb 26%;
- iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri (koksnes apstrādes iekārtu operatori, montieri, montētāji, transportlīdzekļu vadītāji u.c.) – 354 cietušie jeb 23 %;
- vienkāršo profesiju strādnieki (pārdevēji, apkopēji, palīgstrādnieki, sētnieki u.c.) – 298 cietušie jeb 19%.

Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, cietušo profesijas būtiski nav mainījušās.

Nelaiemes gadījumos iegūto traumu visizplatītākie iemesli ir:

- sasitumi pēc kritiena no augstuma vai kas gūti, pakrītot – 37%;
- krītošu, lidojošu, piekarinātu, rotējošu priekšmetu iedarbība – 23%;
- ievilkšana, saspiešana zem iekārtas, starp objektu vai iekārtas iekšienē – 14%;
- saskarsme ar nažiem, asmeņiem, naglām, adatām u.c. – 13%;
- elektrostrāvas iedarbība, saskarsme ar karstumu, aukstumu, ar indīgām vielām – 5%;
- vardarbība vai dzīvnieku uzbrukums – 4%.

Kā galvenie nelaimes gadījumu cēloņi minami:

- darba drošības prasību neievērošana no darbinieka puses, t.sk. darba drošības instrukciju neievērošana; nepietiekoša uzmanība, veicot darbu; nepareizu darba paņēmienu un metožu izvēle; darba izpildes tehnoloģiju neievērošana; drošības aprīkojuma vai individuālo aizsardzības līdzekļu nelietošana; trūkumi darbinieku disciplīnā;
- darbs alkohola reibumā (2005. gadā – 43 gadījumi, 2004. gadā – 28);
- trūkumi darba organizācijā, t.sk. nepietiekoša kontrole par darba drošības instrukciju prasību ievērošanu un darba izpildi; neapmierinoša darbinieku apmācība un instruēšana darba drošības un veselības aizsardzības jautājumos; nepareiza darba tehnoloģijas izvēle; neapmierinoša darba vietas izveidošana;
- neapmierinoši apstākļi darba vietā, t.sk. piemērota drošības aprīkojuma un individuālo aizsardzības līdzekļu trūkums; nepietiekoša kārtība darba vietā; bojātas iekārtas, instrumenti vai darbarīki;
- ceļu satiksmes noteikumu neievērošana (2005. gadā – 104 gadījumi, 2004. gadā – 78) ;
- vardarbība, pildot darba pienākumus.

VDI 2006. gadā, pamatojoties uz nelaimes gadījumu cēloņu analīzes rezultātiem, plāno pievērst lielāku uzmanību darba aizsardzības sistēmas izveidošanai uzņēmumos un darbinieku motivēšanai rūpēties par savu drošību un veselību.

Pamatojoties uz nelaimes gadījumu analīzes rezultātiem kopumā, VDI 2006. gadā plāno veikt šādus pasākumus:

- panākt, lai darbinieki lielāku uzmanību pievērst darba drošības instrukciju un darba devēja norādījumu ievērošanai, pildot darba pienākumus;

- pastiprināt kontroli, lai darba devējs nodrošinātu kvalitatīvu darbinieku apmācību, kā arī darba vietas sakārtošanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- veicot pārbaudi uzņēmumā, lielāku uzmanību pievērst darba aizsardzības speciālista kompetencei un praktiskajai pieredzei darba drošības un veselības aizsardzības jautājumos; īpaša uzmanība jāpievērš darba vides iekšējās uzraudzības sakārtošanai;
- aktivizēt sadarbību ar masu informācijas līdzekļiem, lai informētu sabiedrību par darba aizsardzības jautājumiem un problēmām. Regulāri informēt par nelaimes gadījumiem darbā un to cēloņiem, par uzņēmuma darba drošības un veselības aizsardzības politikas un kultūras nozīmīgumu, jo nelaimes gadījumu iespējamības samazināšana ir atkarīga ne tikai no darba devēja, bet arī tikpat ļoti no darbinieku attieksmes pret drošas darba vides veidošanu un ieinteresētības sadarboties šo jautājumu risināšanā.

Plašāka informācija par darbā notikušajiem nelaimes gadījumiem atspoguļota pievienotajās tabulās.

Valsts darba inspekcijas
SKAITLISKAIS PĀRSKATS
 par notikušajiem nelaimes gadījumiem
 periodā no 01.01.2005. līdz 31.12.2005.

2.1. tabula

1. Reģistrētos nelaimes gadījumos cietušo skaita sadalījums pa republikas rajoniem						
Rajons	Kopā		Tajā skaitā			
			Smagi		Letāli	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Austrumvidzemes RVDI	42	49	10	9	3	1
Alūksnes rajons	8	10	2	2	2	0
Balvu rajons	6	4	2	2	0	0
Gulbenes rajons	16	17	1	2	1	0
Madonas rajons	12	18	5	3	0	1
Dienvidu RVDI	81	98	17	11	5	3
Aizkraukles rajons	18	24	3	3	0	2
Jēkabpils rajons	47	49	8	6	4	1
Ogres rajons	16	25	6	2	1	0
Kurzemes RVDI	175	200	36	33	12	10
Liepājas rajons	7	13	0	2	0	3
Liepāja	63	81	16	14	7	4
Talsu rajons	19	31	1	4	1	0
Saldus rajons	18	20	3	4	1	1
Kuldīgas rajons	13	13	5	1	0	1
Ventspils rajons	9	17	1	4	0	0
Ventspils	46	25	10	4	3	1
Latgales RVDI	123	122	32	20	4	8
Daugavpils	45	48	8	5	2	2
Rēzekne	29	29	9	5	0	1
Daugavpils rajons	7	10	2	3	0	1
Rēzeknes rajons	19	12	6	4	0	3
Ludzas rajons	4	6	3	0	1	1
Krāslavas rajons	5	2	1	0	0	0
Preiļu rajons	14	15	3	3	1	0
Rīgas RVDI	708	816	111	148	27	28
Rīgas rajons	112	160	20	31	7	5
Rīga	583	634	86	110	18	21
Jūrmala	13	22	5	7	2	2
Ziemeļvidzemes RVDI	165	173	24	28	4	4
Cēsu rajons	52	49	11	12	3	0
Limbažu rajons	38	38	6	8	0	2
Valkas rajons	24	22	3	1	1	2
Valmieras rajons	51	64	4	7	0	0
Zemgales RVDI	108	110	24	26	6	2
Jelgavas rajons	15	17	3	4	0	0
Jelgava	33	33	7	6	0	1
Bauskas rajons	19	18	5	3	3	1
Dobeles rajons	16	16	4	4	1	0
Tukuma rajons	25	26	5	9	2	0
kopā	1402	1568	254	275	61	56

2. Nelaiemes gadījumos cietušo sadalījums pa nozarēm							
	Nozares	Kopā		Tajā skaitā			
				Smagi		Letāli	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
A	LAUKSAIMNIECĪBA, MEDNIECĪBA UN MEŽSAIMNIECĪBA	88	82	21	19	3	3
01	LAUKSAIMNIECĪBA, MEDNIECĪBA UN AR TO SAISTĪTI PAKALPOJUMI	35	29	10	11	0	2
02	MEŽSAIMNIECĪBA, KOKMATERIĀLU SAGATAVOŠANA UN AR TO SAISTĪTI PAKALPOJUMI	53	53	11	8	3	1
B	ZVEJNIECĪBA	9	4	0	0	7	1
05	ZVEJNIECĪBA, ZIVAUDZĒTAVU UN ZIVSAIMNIECĪBU DARBĪBA, AR ZVEJNIECĪBU SAISTĪTI PAKALPOJUMI	9	4	0	0	7	1
C	IEGUVES RŪPNIECĪBA UN KARJERU IZSTRĀDE	9	9	4	5	0	0
10	OĢĻU UN BRŪNOĢĻU IEGUVE; KŪDRAS IEGUVE	5	7	1	3	0	0
11	JĒLNAFTAS UN DABASGĀZES IEGUVE UN AR TO SAISTĪTI PAKALPOJUMI, IZŅEMOT IZPĒTES DARBUS	0	1	0	1	0	0
14	PĀRĒJĀ IEGUVES RŪPNIECĪBA UN KARJERU IZSTRĀDE	4	1	3	1	0	0
D	APSTRĀDES RŪPNIECĪBA	482	528	72	83	18	9
15	PĀRTIKAS PRODUKTU UN DZĒRIENU RAŽOŠANA	93	89	14	9	5	0
16	TABAKAS IZSTRĀDĀJUMU RAŽOŠANA	4	0	0	0	0	0
17	TEKSTILIZSTRĀDĀJUMU RAŽOŠANA	18	17	2	2	0	0
18	APĢĒRBU RAŽOŠANA; KAŽOKĀDU APSTRĀDE UN KRĀSOŠANA	7	9	0	2	0	0
20	KOKSNES, KOKA UN KORĶA IZSTRĀDĀJUMU RAŽOŠANA, IZŅEMOT MĒBELES; SALMU UN PĪTO IZSTRĀDĀJUMU RAŽOŠANA	182	205	28	37	8	2
21	CELULOZES, PAPĪRA UN PAPĪRA IZSTRĀDĀJUMU RAŽOŠANA	8	9	1	1	1	0
22	IZDEVĒJDARBĪBA, POLIGRĀFIJA UN IERAKSTU REPRODUCĒŠANA	14	7	1	1	0	0
23	NAFTAS PĀRSTRĀDES PRODUKTU, KOKSA UN KODOLDEGVIELAS RAŽOŠANA	0	2	0	0	0	2
24	ĶĪMISKO VIELU, TO IZSTRĀDĀJUMU UN ĶĪMISKO ŠĶĪEDRU RAŽOŠANA	10	9	3	2	1	0
25	GUMIJAS UN PLASTMASAS IZSTRĀDĀJUMU RAŽOŠANA	10	7	0	0	2	1
26	NEMETĀLISKO MINERĀLU IZSTRĀDĀJUMU RAŽOŠANA	27	30	3	3	1	0
27	METĀLU RAŽOŠANA	17	17	0	5	0	3
28	GATAVO METĀLIZSTRĀDĀJUMU RAŽOŠANA, IZŅEMOT MAŠĪNAS UN IEKĀRTAS	27	38	7	10	0	0
29	IEKĀRTU, MEHĀNISMU UN DARBA MAŠĪNU RAŽOŠANA	4	5	3	1	0	0
30	BIROJA TEHNIKAS UN DATORU RAŽOŠANA	0	1	0	0	0	0
31	ELEKTRISKO MAŠĪNU UN APARĀTU RAŽOŠANA	10	14	3	4	0	0
32	RADIO, TELEVĪZIJAS UN SAKARU IEKĀRTU UN APARATŪRAS RAŽOŠANA	1	2	1	0	0	0
33	MEDICĪNISKO, PRECĪZIJAS UN OPTISKO INSTRUMENTU, PULKSTEŅU RAŽOŠANA	1	3	0	0	0	0
34	AUTOMOBĪĻU, PIEKABJU UN PUSPIEKABJU RAŽOŠANA	0	2	0	1	0	0
35	CITU TRANSPORTLĪDZEKĻU RAŽOŠANA	16	25	2	2	0	1
36	MĒBEĻU RAŽOŠANA; CITUR NEKLASIFICĒTA RAŽOŠANA	29	30	2	2	0	0
37	OTRREIZĒJĀ PĀRSTRĀDE	4	7	2	1	0	0

E	ELEKTROENERĢIJA, GĀZES UN ŪDENS APGĀDE	26	40	5	6	1	6
40	ELEKTROENERĢIJA, GĀZES, TVAIKA UN KARSTĀ ŪDENS APGĀDE	20	40	3	6	1	6
41	ŪDENS IEGUVE, ATTĪRĪŠANA UN SADALE	6	0	2	0	0	0
F	BŪVNICĪBA	167	172	58	67	11	15
45	BŪVNICĪBA	167	172	58	67	11	15
G	VAIRUMTIRDZNIECĪBA UN MAZUMTIRDZNIECĪBA; AUTOMOBĪĻU, MOTOCIKĻU, INDIVIDUĀLĀS LIETOŠANAS PRIEKŠMETU, SADZĪVES APARATŪRAS UN IEKĀRTU REMONTS	106	105	17	15	5	2
50	AUTOMOBĪĻU UN MOTOCIKĻU PĀRDOŠANA, APKOPE UN REMONTS; AUTODEGVIELAS MAZUMTIRDZNIECĪBA	9	8	3	0	0	1
51	VAIRUMTIRDZNIECĪBA UN KOMISIJAS TIRDZNIECĪBA, IZŅEMOT AUTOMOBĪĻUS UN MOTOCIKĻUS	24	29	4	5	2	1
52	MAZUMTIRDZNIECĪBA, IZŅEMOT AUTOMOBĪĻUS, MOTOCIKĻUS UN AUTODEGVIELU; INDIVIDUĀLĀS LIETOŠANAS PRIEKŠMETU, SADZĪVES APARATŪRAS UN IEKĀRTU REMONTS	73	68	10	10	3	0
H	VIESNĪCAS UN RESTORĀNI	11	19	1	1	0	0
55	VIESNĪCAS UN RESTORĀNI	11	19	1	1	0	0
I	TRANSPORTS, GLABĀŠANA UN SAKARI	206	255	37	38	10	10
60	SAUSZEMES TRANSPORTS; CAURUĻVADU TRANSPORTS	82	119	11	19	2	5
61	ŪDENSTRANSPORTS	11	18	1	4	2	0
62	GAISA TRANSPORTS	4	5	1	0	0	0
63	TRANSPORTA PAPILDDARBĪBA UN PALĪGDARBĪBA; TŪRISMA AĢENTŪRU DARBĪBA	75	58	18	11	4	4
64	PASTS UN TELEKOMUNIKĀCIJAS	34	55	6	4	2	1
J	FINANŠU STARPNICĪBA	3	9	1	2	0	1
65	FINANŠU STARPNICĪBA, IZŅEMOT APDROŠINĀŠANU UN PENSIJU FINANSĒŠANU	1	9	0	2	0	1
66	APDROŠINĀŠANA UN PENSIJU FINANSĒŠANA, IZŅEMOT OBLIGĀTO SOCIĀĻO APDROŠINĀŠANU	1	0	0	0	0	0
67	FINANŠU STARPNICĪBU PAPILDINOŠĀ DARBĪBA	1	0	1	0	0	0
K	OPERĀCIJAS AR NEKUSTAMO ĪPAŠUMU, NOMA, DATORPAKALPOJUMI, ZINĀTNE UN CITI KOMERCPAKALPOJUMI	29	24	6	1	3	1
70	OPERĀCIJAS AR NEKUSTAMO ĪPAŠUMU	17	12	6	1	1	0
71	TRANSPORTLĪDZEKĻU, MAŠĪNU UN IEKĀRTU, INDIVIDUĀLĀS LIETOŠANAS PRIEKŠMETU, SADZĪVES APARATŪRAS UN IEKĀRTU IZNOMĀŠANA	1	4	0	0	0	1
72	DATORPAKALPOJUMI UN AR DATORIEM SAISTĪTAS DARBĪBAS	1	1	0	0	1	0
74	CITI KOMERCPAKALPOJUMI	10	7	0	0	1	0
L	VALSTS PĀRVALDE UN AIZSARDZĪBA; OBLIGĀTĀ SOCIĀLĀ APDROŠINĀŠANA	80	59	3	5	1	1
75	VALSTS PĀRVALDE UN AIZSARDZĪBA; OBLIGĀTĀ SOCIĀLĀ APDROŠINĀŠANA	80	59	3	5	1	1
M	IZGLĪTĪBA	38	88	6	17	0	1
80	IZGLĪTĪBA	38	88	6	17	0	1
N	VESELĪBA UN SOCIĀLĀ APRŪPE	84	110	5	6	0	0
85	VESELĪBA UN SOCIĀLĀ APRŪPE	84	110	5	6	0	0

O	SABIEDRISKIE, SOCIĀLIE UN INDIVIDUĀLIE PAKALPOJUMI	63	64	18	10	2	6
90	ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANA, TERITORIJAS TĪRĪŠANA	15	10	5	2	0	0
91	SABIEDRISKO, POLITISKO UN CITU ORGANIZĀCIJU DARBĪBA	3	6	0	0	0	0
92	ATPŪTA, KULTŪRA UN SPORTS	13	13	6	1	2	2
93	PĀRĒJO INDIVIDUĀLO PAKALPOJUMU SNIEGŠANA	32	35	7	7	0	4
Q	ĀRPUSTERITORIĀLĀS ORGANIZĀCIJAS UN INSTITŪCIJAS	1	0	0	0	0	0
99	ĀRPUSTERITORIĀLĀS ORGANIZĀCIJAS UN INSTITŪCIJAS	1	0	0	0	0	0
	kopā	1402	1568	254	275	61	56

2.3. tabula

3.	Nelaiemes gadījumu sadalījums pa uzņēmuma veidiem			
	Uzņēmuma veidi	2004	2005	
	Valsts iestāde	83	90	
	Akciju sabiedrība	343	342	
	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	829	987	
	Individuālais komersants	33	21	
	Pašvaldību uzņēmums	112	125	
	Sabiedriskā organizācija	2	3	
	kopā	1402	1568	

2.4. tabula

4.	Nelaiemes gadījumu sadalījums pa uzņēmuma grupām						
	Uzņēmuma grupas	Kopā		Tajā skaitā			
				Smagi		Letāli	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
	līdz 5 strādājošiem	24	28	10	9	1	3
	no 6 līdz 49 strādājošiem	299	344	87	90	27	19
	no 50 līdz 249 strādājošiem	528	551	109	102	20	24
	no 250 līdz 499 strādājošiem	212	247	17	27	7	2
	500 strādājošie un vairāk	339	398	31	47	6	8
	kopā	1402	1568	254	275	61	56

2.5. tabula

5.	Nelaiemes gadījumos cietušo sadalījums pa profesijām						
	Profesijas	Kopā		Tajā skaitā			
				Smagi		Letāli	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
1	LIKUMDEVĒJI, VALSTS VECĀKĀS AMATPERSONAS, VADĪTĀJI	41	41	9	15	3	3
1.1	Likumdevēji, valsts vecākās amatpersonas	4	5	1	1	0	0
1.2	Kolektīvie vadītāji	29	32	8	13	1	3
1.3	Vispārēji vadītāji	8	4	0	1	2	0
2	VECĀKIE SPECIĀLISTI	75	88	5	5	4	2
2.1	Fiziķi, ķīmiķi, matemātiķi, inženieri	19	9	2	2	4	1
2.2	Vecākie dabaszinātņu un veselības aprūpes speciālisti	28	34	1	1	0	0
2.3	Vecākie mācību iestāžu speciālisti	8	24	1	2	0	0
2.4	Citi vecākie speciālisti	20	21	1	0	0	1

3	SPECIĀLISTI	102	103	14	11	3	3
3.1	Fizikas un inženierzinātņu speciālisti	22	17	8	4	2	1
3.2	Dabaszinātņu un veselības aprūpes speciālisti	34	37	1	2	0	0
3.3	Mācību iestāžu speciālisti	4	13	1	1	1	0
3.4	Citi speciālisti	42	36	4	4	0	2
4	KALPOTĀJI	69	95	10	6	2	3
4.1	Iestāžu kalpotāji	62	85	9	6	1	1
4.2	Klientu apkalpotāji	7	10	1	0	1	2
5	PAKALPOJUMU UN TIRDZniecības DARBINIEKI	128	160	12	16	3	1
5.1	Individuālo pakalpojumu un apsardzes darbinieki	93	129	9	13	2	1
5.2	Modeļi, pārdevēji, tērpu un preču demonstrētāji	35	31	3	3	1	0
6	KVALIFICĒTI LAUKSAIMniecības UN Zivsaimniecības DARBINIEKI	16	23	4	6	2	1
6.1	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	16	23	4	6	2	1
7	KVALIFICĒTI STRĀDnieKI UN AMATnieKI	403	406	86	85	14	21
7.1	Ieguves rūpniecības un celtniecības strādnieki	103	110	35	33	4	10
7.2	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu sfēru strādnieki	183	195	38	42	8	10
7.3	Precīzijas izstrādājumu, roku darba mākslas priekšmetu izgatavotāji, iespiedēji	3	1	1	1	0	0
7.4	Citi radniecīgu profesiju strādnieki un amatnieki	114	100	12	9	2	1
8	IEKĀRTU UN MAŠĪNU OPERATORI UN IZSTRĀDĀJUMU MONTIERI	327	354	62	65	23	16
8.1	Rūpniecisko iekārtu operatori	136	152	29	27	5	2
8.2	Stacionāro iekārtu un mašīnu operatori, montieri un montētāji	56	71	7	12	3	1
8.3	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas mašīnu un iekārtu operatori	135	131	26	26	15	13
9	VIENKĀRŠĀS PROFESIJAS	241	298	52	66	7	6
9.1	Tirdzniecības un apkalpošanas sfēras vienkāršās profesijas	56	62	9	13	1	0
9.2	Lauksaimniecības, zivsaimniecības un tām radniecīgu nozaru vienkāršās profesijas	22	20	6	6	0	1
9.3	Raktuvju, celtniecības, rūpniecības un transporta vienkāršās profesijas	163	216	37	47	6	5
	kopā	1402	1568	254	275	61	56

2.6. tabula

6.	Nelaiemes gadījumos cietušo skaita sadalījums pēc to instruēšanas						
	Ievadinstruktaža	Kopā		Tajā skaitā			
				Smagi		Letāli	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
	veikta	1276	1391	218	239	56	45
	nav veikta	126	177	36	36	5	11
	kopā	1402	1568	254	275	61	56
	Instruktaža darba vietā	Kopā		Tajā skaitā			
				Smagi		Letāli	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
	veikta	1295	1417	219	248	55	48
	nav veikta	82	54	30	16	4	6
	nav nepieciešama	25	97	5	11	2	2
	kopā	1402	1568	254	275	61	56

2.7. tabula

7.	Nelaiemes gadījumos cietušo sadalījums pēc darba stāža amatā, kuru izpildot noticis nelaimes gadījums						
	Darba stāžs	Kopā		Tajā skaitā			
		2004	2005	Smagi		Letāli	
	līdz 1 gadam	465	530	98	107	29	20
	no 1 līdz 3 gadiem	431	489	73	80	15	18
	no 4 līdz 10 gadiem	330	323	53	54	14	12
	no 11 līdz 15 gadiem	56	90	12	14	0	1
	no 16 līdz 20 gadiem	42	39	5	7	1	2
	virs 20 gadiem	78	97	13	13	2	3
	kopā	1402	1568	254	275	61	56

2.8. tabula

8.	Nelaiemes gadījumos cietušo sadalījums pēc dzimuma						
	Dzimums	Kopā		Tajā skaitā			
		2004	2005	Smagi		Letāli	
	Sievietes	431	531	53	65	4	5
	Vīrieši	971	1037	201	210	57	51
	kopā	1402	1568	254	275	61	56

2.9. tabula

9.	Nelaiemes gadījumos cietušo sadalījums pēc to vecuma						
	Vecums	Kopā		Tajā skaitā			
		2004	2005	Smagi		Letāli	
	līdz 18 gadiem	8	15	0	4	0	2
	no 18 līdz 24 gadiem	215	214	33	24	4	5
	no 25 līdz 34 gadiem	303	307	51	55	14	11
	no 35 līdz 44 gadiem	303	345	49	57	19	14
	no 45 līdz 54 gadiem	338	368	69	64	15	12
	no 56 līdz 64 gadiem	189	261	41	51	7	8
	virs 65 gadiem	46	58	11	20	2	4
	kopā	1402	1568	254	275	61	56

2.10. tabula

10.	Nelaiemes gadījumos cietušo skaits pa mēnešiem						
	Mēnesis	Kopā		Tajā skaitā			
		2004	2005	Smagi		Letāli	
	janvāris	123	159	15	20	4	4
	februāris	137	116	21	12	8	4
	marts	123	134	22	27	2	5
	aprīlis	95	111	19	18	4	8
	maijs	116	120	19	18	8	3
	jūnijs	105	134	19	21	5	1
	jūlijs	108	107	20	30	8	8
	augusts	126	141	17	29	6	4
	septembris	115	126	31	22	4	3
	oktobris	114	136	25	23	4	5
	novembris	117	132	18	23	2	6
	decembris	123	152	28	32	6	5
	kopā	1402	1568	254	275	61	56

11. Nelaiemes gadījumu sadalījums pēc nelaiemes gadījumu cēloņiem							
	Nelaiemes gadījumu cēloņi	Kopā		Tajā skaitā			
		2004	2005	Smagi		Letāli	
				2004	2005	2004	2005
1	Neapmierinoši apstākļi darba vietā	126	160	37	48	2	5
	Trūkst drošības aprīkojums, tas nedarbojas vai ir nepietiekošs	44	53	21	27	2	3
	Bojātas iekārtas, instrumenti vai darba rīki	17	27	2	4	0	0
	Kļūme darba materiālā, produktā vai vielā	4	5	1	0	0	1
	Šauras vai nepiemērotas telpas	1	2	0	0	0	0
	Nepietiekoša kārtība darba vietā	25	41	2	8	0	0
	Nepiemērotie individuālās aizsardzības līdzekļi, vai to trūkums	15	19	8	8	0	1
	Pārējie (Neapmierinoši apstākļi darba vietā)	20	13	3	1	0	0
2	Nedroša cilvēka rīcība (rīcība/cilvēks)	1070	1269	178	216	45	43
	Nav ievēroti darba drošības noteikumi vai instrukcijas	552	616	106	122	29	22
	Nav lietots drošības aprīkojums vai IAL	33	35	9	8	2	4
	Lietotas nepieļautas vai nepiemērotas darba metodes	58	62	12	14	1	5
	Lietoti nepiemēroti vai nepieļauti darba rīki, instrumenti, mašīnas	12	9	2	3	1	0
	Nepietiekoša uzmanība	360	465	32	43	4	2
	Darbs alkohola reibumā	28	43	12	22	8	10
	Pārējie (Nedroša cilvēka rīcība (rīcība/cilvēks))	27	39	5	4	0	0
3	Darba organizācija un ar to saistītie trūkumi	269	248	116	101	23	21
	Trūkumi darba vadībā, nepietiekoša kontrole	107	91	49	38	12	12
	Neapmierinoša darbinieku instruēšana un apmācība	78	78	33	33	4	5
	Nepareiza darba tehnoloģijas izvēle	24	17	8	3	2	1
	Neapmierinoša darba uzdevumu deleģēšana, atbildības sadalījums	9	6	5	2	2	1
	Neapmierinoša darba vietas izveidošana	19	22	8	12	1	1
	Neapmierinoša darba telpas uzturēšana	10	11	1	1	0	0
	Pārējie (Darba organizācija un ar to saistītie trūkumi)	20	23	12	12	2	1
	Trūkumi darba laika sadalījumā	2	0	0	0	0	0
4	Ceļu satiksmes noteikumu neievērošana	78	104	17	17	9	8
	Ceļu satiksmes noteikumu neievērošana	78	104	17	17	9	8
5	Vardarbība (uzbrukumi)	59	59	7	5	2	4
	Vardarbība (uzbrukumi)	59	59	7	5	2	4
6	Pārējie	49	48	8	3	7	4
	Pārējie	49	48	8	3	7	4
	kopā	1651	1888	363	390	88	85

12. Nelaiemes gadījumos cietušo sadalījums pēc traumēšanas faktoriem							
	Traumēšanas faktori	Kopā		Tajā skaitā			
		2004	2005	Smagi		Letāli	
				2004	2005	2004	2005
00	Nav informācijas	2	3	0	0	0	1
10	Saskarsme ar elektrosprīgu, ar temperatūru, ar bīstamām vielām	51	82	12	16	7	10
11	Netiešs kontakts ar metināšanas elektrisko loku, ar elektrisko dzirksteli, ar zibeni (pasīvs)	1	5	1	0	0	0
12	Tiešais kontakts ar elektrību, elektriskā lādiņa saņemšana ķermenī (elektrotrieciens)	5	18	2	3	1	6
13	Saskarsme ar atklātu uguni, karstu vai degošu priekšmetu vai vidi	19	41	1	7	3	3
14	Saskarsme ar aukstu vai saldētu priekšmetu vai vidi	0	1	0	0	0	0
15	Saskarsme ar indīgām vielām, ieelpojot tās caur degunu, muti	9	2	6	0	1	0
16	Saskarsme ar indīgām vielām, absorbējot tās caur ādu vai acīm	14	5	2	3	0	0
17	Saskarsme ar indīgām vielām caur gremošanas sistēmu, norijot tās	2	2	0	1	2	1
19	Citi 10.grupas Kontakta – Ievainojuma veidi, kas nav minēti iepriekš	1	8	0	2	0	0
20	Iegrimšana šķidrā vielā, iegrušana, nosmakšana – sīkāk nav norādīts	13	13	3	2	8	7
21	Iegrimšana, slīkšana šķidrumā	8	5	0	0	8	5
22	Iegrimšana, iegrušana, apbēršana zem cietām vielām	3	6	3	2	0	2
23	Nosmakšana ar gāzi vai ar elementārdaļiņām gaisā	2	0	0	0	0	0
29	Citi 20.grupas Kontakta – Ievainojuma veidi, kas nav minēti iepriekš	0	2	0	0	0	0
30	Horizontāla vai vertikālā sadursme ar/preto stacionāru objektu (cilvēks kustībā) – sīkāk nav norādīts	500	586	102	145	18	14
31	Vertikālā kustība – sadursme/trieciens ar vai preto stacionāru objektu (kritiena (no augstuma) rezultātā)	368	454	78	128	15	12
32	Sadursme, trieciens ar vai preto stacionāru objektu horizontālas kustības rezultātā	121	123	24	17	2	2
39	Citi 30.grupas Kontakta - Ievainojuma veidi, kas nav minēti iepriekš	11	9	0	0	1	0
40	Sadursme vai sitiens ar kustībā esošu priekšmetu – sīkāk nav norādīts	328	360	72	53	16	16
41	Sitiens – lidojoša priekšmeta iedarbība	64	60	20	6	1	3
42	Sitiens – krītoša priekšmeta iedarbība	132	131	25	19	4	6
43	Sitiens – piekarināta, šūpojoša priekšmeta iedarbība	18	16	1	2	1	1
44	Sitiens – ripujoša priekšmeta iedarbība, ieskaitot transportlīdzekļus	16	38	1	9	1	1
45	Saduršanās ar kustībā esošiem objektiem, t.sk. transportlīdzekļiem – saduršanās ar personu (cietušais kustībā)	97	108	25	16	9	5
49	Citi 40.grupas Kontakta – Ievainojuma veidi, kas nav minēti iepriekš	1	7	0	1	0	0
50	Saskarsme ar asu, smailu, raupju, nelīdzenu Materiālo aģentu – sīkāk nav norādīts	200	209	9	7	1	0
51	Saskarsme ar asu Materiālo aģentu (naži, asmeņi, utt.)	142	135	8	6	1	0
52	Saskarsme ar smailu Materiālu aģentu (naglas, asi instrumenti, utt.)	32	49	1	0	0	0
53	Saskarsme ar nelīdzenu, raupju, cietu Materiālu aģentu	25	24	0	1	0	0
59	Citi 50.grupas Kontakta – Ievainojuma veidi, kas nav minēti iepriekš	1	1	0	0	0	0
60	Ievilkšana, saspiešana, iespiešana, sasmalcināšana (saberžot), utt. – sīkāk nav norādīts	219	223	50	46	10	5
61	Ievilkšana, saspiešana, iespiešana – iekšienē	28	36	7	7	4	0
62	Ievilkšana, saspiešana, iespiešana – zem	32	20	9	5	3	1
63	Ievilkšana, saspiešana, iespiešana – starp	70	80	12	6	2	3
64	Ķermeņu daļas, rokas vai pirksta noraušana vai atgriešana (amputācija)	88	86	21	28	1	1
69	Citi 60.grupas Kontakta – Ievainojuma veidi, kas nav minēti iepriekš	1	1	1	0	0	0

70	Fiziska vai garīga spriedze, stress – sīkāk nav norādīts	21	27	0	1	0	2
71	Fiziska spriedze – skeleta-muskuļu sistēmā	20	20	0	1	0	0
72	Fiziska spriedze – radiācijas, trokšņu, gaismas vai augstspiediena iedarbības rezultātā	0	3	0	0	0	0
73	Garīga spriedze, stress vai šoks	1	1	0	0	0	0
79	Citi 70.grupas Kontakta – Ievainojuma veidi, kas nav minēti iepriekš	0	3	0	0	0	2
80	Kodums, dzēliens, spēriens, situms, utt. (cilvēka vai dzīvnieka)	65	62	6	5	1	1
81	Dzīvnieku kodiens	21	34	0	0	0	0
82	Insektu vai zivju kodiens, dzēliens	2	1	0	1	0	0
83	Trieciens, sitiens, grūdiens, spēriens, sitiens, žņaugšana (gan cilvēku, gan dzīvnieku)	42	26	6	4	1	1
89	Citi 80.grupas Kontakti – Ievainojuma veidi, kas nav minēti iepriekš	0	1	0	0	0	0
99	Pārējie kontakti – ievainojuma veidi, kas nav minēti iepriekš šajā klasifikācijā	3	3	0	0	0	0
	kopā	1402	1568	254	275	61	56

2.13. tabula

13. Nelaiemes gadījumu sadalījums pēc ievainotām ķermeņu daļām			
	Ievainota ķermeņu daļa	2004	2005
00	Cietušo ķermeņa daļu nav iespējams noteikt	5	5
10	Galva (bez detalizēta uzskaitījuma)	157	167
11	Galvas un galvaskausa nervi un asinsvadi, smadzeņu asinsvadi	10	14
12	Sejas daļa	40	50
13	Acs (acis)	35	27
14	Auss (ausis)	2	2
18	Galva, cietušas daudzas daļas	15	21
19	Galva, citas daļas, kas nav iepriekš minētas	3	7
20	Kakls (bez detalizēta uzskaitījuma)	9	10
21	Kakls, neieskaitot mugurkaulu un kakla skriemeļus	2	2
22	Kakls, citas daļas, kas nav iepriekš minētas	2	0
30	Mugura (bez detalizēta uzskaitījuma)	16	18
31	Mugura, ieskaitot mugurkaulu un muguras skriemeļus	44	36
39	Mugura, citas daļas, kas nav iepriekš minētas	2	7
40	Rumpis un orgāni (bez detalizēta uzskaitījuma)	4	11
41	Krūškurvis, ribas (arī locītavas) un plecu lāpstiņas	48	60
42	Krūšu daļa, ieskaitot orgānus	9	9
43	Iegurnis un vēdera daļa, ieskaitot orgānus	28	28
48	Rumpis, ievainotas daudzas vietas	2	3
49	Rumpis, citas daļas, kas nav iepriekš minētas	1	6
50	Augšējās ekstremitātes (bez detalizēta uzskaitījuma)	32	29
51	Plecs un plecu locītavas	36	37
52	Roka, ieskaitot elkoni	105	91
53	Plauksta	89	101
54	Rokas pirksts (pirksti)	286	345
55	Delnas locītava	11	23
58	Augšējās ekstremitātes, cietušas daudzas vietas	6	10
59	Augšējās ekstremitātes, citas daļas, kas nav iepriekš minētas	4	2
60	Apakšējās ekstremitātes (bez detalizēta uzskaitījuma)	65	64
61	Gūža un gūžas locītava	17	29
62	Kāja, ieskaitot celi	72	77
63	Potīte	60	64
64	Pēda	88	111
65	Kājas pirksts (pirksti)	31	40
68	Apakšējās ekstremitātes, skartas daudzas vietas	10	12

69	Apakšējās ekstremitātes, citas daļas, kas iepriekš nav minētas	6	16
70	Viss ķermenis (bez detalizēta uzskaitījuma)	5	14
71	Viss ķermenis (sistēmiskā iedarbība)	19	5
78	Cietušas daudzas ķermeņa vietas	26	15
	kopā	1402	1568

2.14. tabula

14. Nelaiemes gadījumu sadalījums pēc ievainojuma rakstura			
	Ievainojuma raksturs	2004	2005
000	Ievainojuma veids nezināms vai nav norādīts	17	21
010	Brūces un virspusēji ievainojumi	129	163
011	Virspusēji ievainojumi	135	163
012	Atvērtas brūces	177	189
019	Citi brūču un virspusēju ievainojumu veidi	22	31
020	Kaulu lūzumi	151	179
021	Slēgti lūzumi	247	258
022	Atklāti lūzumi	99	90
029	Citi kaulu lūzumu veidi	7	6
030	Izmežģījumi, sastiepumi un izstiepumi	72	69
031	Izmežģījumi un muguras skriemeļu mežģījumi (subluksācijas)	8	7
032	Sastiepumi un izstiepumi	49	61
039	Citi izmežģījumu, sastiepumu un izstiepumu veidi	5	7
040	Traumatiskas amputācijas (ķermeņa daļu zaudējums)	95	95
050	Smadzeņu satricinājums un iekšējie ievainojumi	38	46
051	Smadzeņu satricinājums un intrakraniālie ievainojumi	40	43
052	Iekšējie ievainojumi	19	19
059	Citi smadzeņu satricinājuma un iekšējo ievainojumu veidi	5	11
060	Apdegumi, applaucējumi un apsaldējumi	9	16
061	Apdegumi un applaucējumi (termālie)	16	36
062	Ķīmiskie apdegumi	14	7
069	Citi apdegumu, applaucējumu un apsaldējumu veidi	2	7
070	Saindēšanās un infekcijas	2	3
071	Akūtas saindēšanās	8	3
072	Akūtas infekcijas	3	0
079	Citi saindēšanās un infekciju veidi	1	1
080	Slikšana un asfiksija (nosmakšana)	1	5
081	Asfiksija (nosmakšana)	9	2
089	Citi slikšanas un asfiksijas veidi	1	0
090	Skaņas un vibrācijas sekas	0	1
091	Akūts dzirdes zudums	0	1
110	Šoks	2	3
120	Daudzi ievainojumi	16	18
999	Citi ievainojumi, kas nav minēti iepriekš	3	7
	kopā	1402	1568

2.15. tabula

15.	Nelaimes gadījumu sadalījums pa darba nespējas darba dienām		
	Zaudēto dienu skaits	2004	2005
		48128	35317

2.16. tabula

16.	Darba devēja zaudējumi, kas saistīti ar nelaimes gadījumu		
	Pēc darba nespējas lapām (A) izmaksātā nauda, Ls	2004	2005
		100184	113241
	Zaudējumi, kas radušies sabojāto ražošanas līdzekļu dēļ, Ls	2004	2005
		209421*	82924
	Sagrauto ēku un būvju vērtība, Ls	2004	2005
		0	120500

* 2004. gadā notika kuģa "Astrīda" avārija, kas radīja ievērojamus materiālos zaudējumus, līdz ar to būtiski palielinājās arī kopējā zaudējumu summa gadā

2.17. tabula

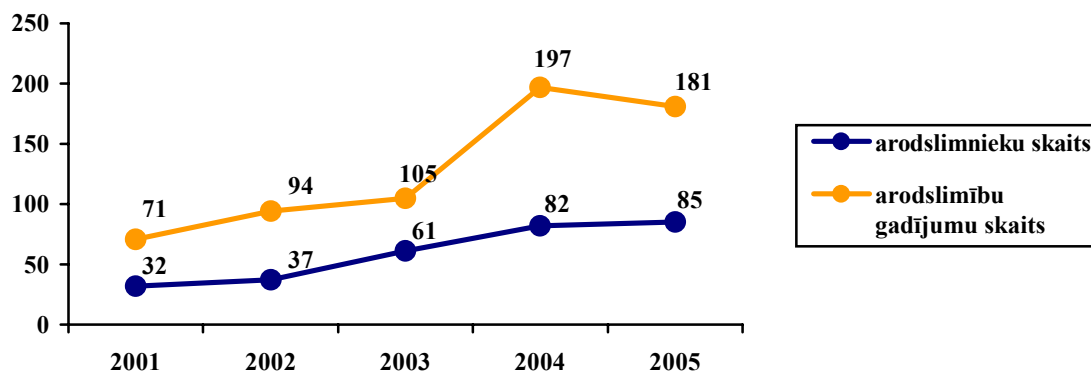
17.	Ierosinātas krimināllietas		
	Krimināllietu skaits	2004	2005
		41	18

Pārskats par 2005. gadā atzītām arodslimībām un to izveidošanās cēloņiem darbojošos uzņēmumos

Latvijā 2005. gadā **darbojošos** un **likvidētos** uzņēmumos kopā konstatēti **784 pirmreizējie arodslimnieki**. Tas ir par 12 (1,6%) arodslimniekiem mazāk kā 2004. gadā. Vienam cilvēkam ir konstatētas vairākas saslimšanas, tādēļ reģistrēto arodslimību skaits (1673 arodslimības) ir daudz lielāks par arodslimnieku skaitu.

3.1. grafiks

Arodslimnieku skaits un arodslimību gadījumu skaits Latvijā uz 100000 nodarbinātajiem (2001. g. – 2005. g.)

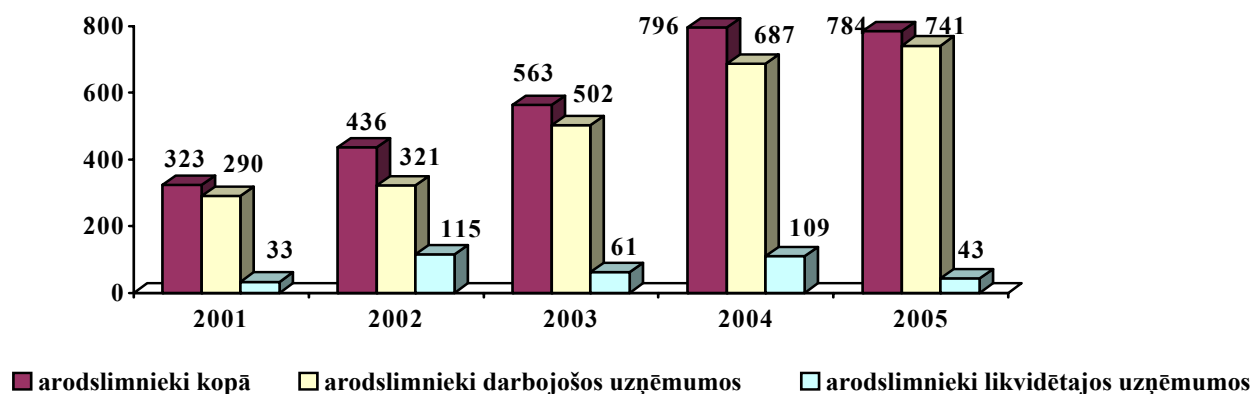

VDI 2005. gadā no Paula Stradiņa klīniskās universitātes slimnīcas Ārstu konsultatīvās komisijas arodslimībās saņēma 881 darba vietas higiēniskā raksturojuma pieprasījumu. Pamatojoties uz tiem, tika apsekoti 533 uzņēmumi, sastādot 999 darba vietas higiēniskos raksturojumus. Apsekojot darba vietas, VDI amatpersonas novērtēja arī uzņēmumu darba vides iekšējās uzraudzības sistēmas un ieplānotos preventīvos pasākumus darbinieku veselības aizsardzības un darba drošības uzlabošanai, izsniedzot darba devējiem 62 rīkojumus pārkāpumu novēršanai.

2005. gadā valstī **darbojošos** uzņēmumos reģistrēts **741 arodslimnieks**, kas ir par 8% vairāk kā 2004. gadā.

3.2. grafiks

Arodslimnieku skaits (2001.g. – 2005.g.)

Lielākais arodslimnieku skaits ir vecumā no 55 – 64 gadiem – 43%, no 45 –54 gadiem – 36% un no 35 – 44 gadiem –12%.

54% arodslimnieku ir sievietes un 46% vīrieši ar kopējo darba stāžu no 21 līdz 30 gadiem – 28%, no 36 līdz 40 – 23%, no 31 līdz 35 – 21% un lielāku par 40 – 19%.

Vislielākais arodslimnieku skaits reģistrēts Rīgā un Rīgas rajonā, kur konstatēti 56% no visiem valstī reģistrētajiem arodslimniekiem. Arodslimību skaits pieaudzis transporta nozares darbiniekiem (SIA “Rīgas satiksme” un AS ”Nordeka”), kuri ilgstoši strādājuši darba vides fizikālo un ergonomisko riska faktoru ietekmē. Lielākai daļai transporta vadītāju nebija veikta obligātā veselības pārbaude. Arodslimību skaita pieaugums ir arī apstrādes nozarē - tekstilizstrādājumu ražošanas, pārtikas produktu, apģērbu ražošanas un kokapstrādes uzņēmumu darbiniekiem. Šūšanas uzņēmumu darbiniekiem arodslimību pazīmes atklātas obligātās veselības pārbaudes laikā. Tajā pašā laikā veselības aprūpes iestāžu darbiniekiem arodslimību skaits samazinājies (2005. - 60, 2004. – 81).

Atskaites periodā arodslimnieku skaits pieaudzis Alūksnes, Saldus, Preiļu, Cēsu un Jelgavas rajonā. Minētajos rajonos saslimušie pārsvarā ir medicīnas darbinieki: zobārsti, ķirurgi, neatliekamās medicīniskās palīdzības feldšeri, vecmātes, medicīnas māsas un viņu palīgi. Galvenokārt, diagnosticētas nervu sistēmas saslimšanas (karpālo kanālu sindroms), kaulu - muskuļu saslimšanas (osteohondroze, spondiloze), infekcijas vīrushepatīts “C”, vibrācijas slimība zobārstiem un sanitārā transporta vadītājiem. Otrajā vietā ir dažādu transporta līdzekļu vadītāji, kuri ilgstoši strādājuši vispārējās vibrācijas, ergonomisko un fizikālo risku ietekmē.

Neskatoties uz to, ka atskaites periodā arodslimnieku skaits samazinājies Valmieras un Dobeles rajonā, absolūtos skaitļos tas tomēr ir liels. Valmieras rajonā lielākais arodslimnieku skaits reģistrēts AS “Valmieras stikla šķiedra”. Lielākoties, tie ir darbinieki, kuri vairs nestrādā uzņēmumā vai kuri nesen aizgājuši no darba štatu samazināšanas dēļ. VDI amatpersona šo jautājumu apsprieda ar uzņēmuma vadību, arodbiedrību un darba aizsardzības speciālistu. Jāuzsver, ka uzņēmuma vadība ir ieinteresēta darbinieku veselības saglabāšanā - darbinieki tiek nosūtīti uz obligātajām veselības pārbaudēm; uzņēmumā turpinās rekonstrukcijas darbi, ieviešot jaunas tehnoloģijas, lai darbiniekiem nebūtu jāsaskaras ar tādiem eļļotājiem, kas ir alergiski un veidoti uz parafīna bāzes.

Savukārt, Dobeles rajonā saslimušie konstatēti dažādu nozaru uzņēmumos. Trīs gadījumi reģistrēti AS ”Agrofirma Tērvete”, SIA “Baltic Candles”, četri – SIA “Dobeles un apkārtnes slimnīca” un pieci - VU Latvijas Lauksaimniecības universitātes mācību pētījumu saimniecībā (VU LLU MPS) “Vecauce”. VU LLU MPS “Vecauce” saslimušie ir transporta vadītāji (vibrācijas slimība), lopkope un pavāre (karpālo kanālu sindroms). Visi minētie gadījumi izskaidrojami ar ilgstošu strādāšanu kaitīgu riska faktoru ietekmē.

Analizējot kopējo arodslimnieku profesiju struktūru, var konstatēt, ka visvairāk saslimušo ir:

- iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri – 37% (pieaugums par 18%);
- kvalificēti strādnieki un amatnieki – 17% (pieaugums par 10%);
- speciālisti – 13% (mazāk par 1%);
- vienkāršo profesiju grupa – 11% (pieaugums par 3%);
- vecākie speciālisti – 8% .

No izejošiem skaitļiem var secināt, ka puse no arodslimniekiem ir saistīta ar tehnoloģisko iekārtu ekspluatāciju. Piespiedu poza, monotons darbs, dažādu muskuļu grupu sasprindzinājums ir kā iemesls lielo arodslimību skaitam.

Izvērtējot arodsaslimšanas gadījumus pa uzņēmumu ekonomiskās darbības nozarēm, redzams, ka visvairāk arodslimnieku ir:

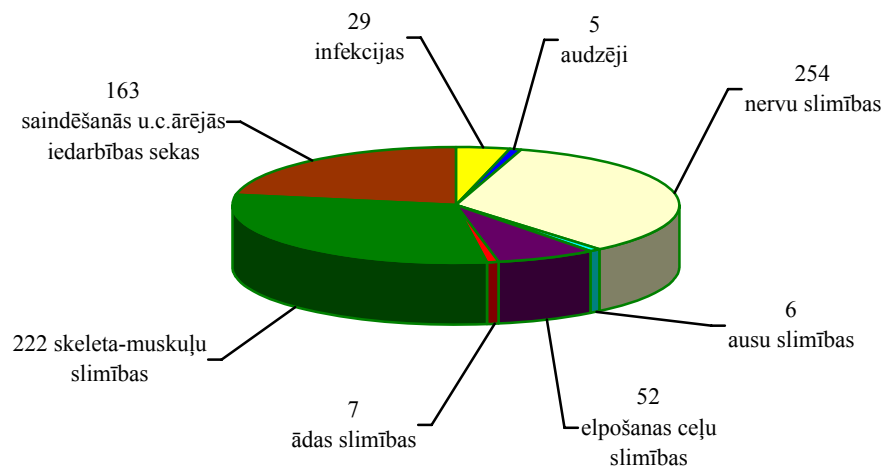
- apstrādes rūpniecības nozarē – 30% (19% tekstilizstrādājumu ražošanas, 19% pārtikas produktu un dzērienu ražošanas un 15% koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošanas, izņemot mēbeles, uzņēmumos);
- transporta un sakaru nozarē – 22% ;
- veselības un sociālās aprūpes nozarē – 15%;
- lauksaimniecības, mežsaimniecības nozarē – 8% ;
- izglītībā – 5%.

Analizējot arodsaslimšanas pēc 10. Starptautiskā statistiskā slimību un veselības problēmu klasifikatora, visvairāk saslimušo ir šādās slimību grupās:

- nervu sistēmas slimības – 34% (pieaugums par 29%);
- skeleta – muskuļu – saistaudu sistēmas slimības – 30%;
- saindēšanās un citu ārēju iedarbību sekas – 22% (pieaugums par 31%) (vibrācijas slimība);
- elpošanas sistēmas slimības – 7% (reģistrētas 2 pneimokoniozes metinātājiem, pneimokonioze zobu tehniķim, silikozes takelētājam un stikla pūtējam);
- infekcijas – 4% (reģistrēti 20 saslimšanas gadījumi ar “C” hepatītu, 8 - ar tuberkulozi un ieildzis depresīvs, trauksmais sindroms pēc Laima slimības).

3.3 grafiks

Arodsaslimšanu grupas

Kā raksturīgākos iemeslus lielākajai daļai reģistrēto arodslimību var minēt:

- darba vietas nav pielāgotas indivīdam;
- darbinieki, kad parādās pirmās saslimšanas pazīmes, novēloti griežas pie speciālistiem;
- darba devēja nepietiekošas zināšanas par dažādu slimību rašanās iemesliem.

Raksturīgi, ka arodslimību gadījumos bieži nevar nosaukt atsevišķus riska faktorus, kas izraisījuši saslimšanu, jo ilgstošā darba stāža laikā darbinieki saskārušies ar vairākiem darba vides riskiem.

Lielākā daļa konstatēto arodslimnieku ilgstoši strādājuši lielos un vidēji lielos uzņēmumos:

- 500 darbinieki un vairāk - 36%;
- no 50 līdz 249 –27%.

Darba ekspertīzes ārstu komisija atzinusi par invalīdiem – 219 arodslimniekus; noteikusi darbspēju zudumu procentos – 530 arodslimniekiem.

Arodslimību rašanos veicinošie faktori:

- trūkumi darba organizācijā;
- riska faktoru nenoteikšana un nenovēršana darba vietās;
- vairāku darba vides risku faktoru summēšanās;
- liels darba stāžs nesakārtotā darba vidē;
- nesakārtota darba vide darba vietās;
- kaitīgo darba vides faktoru iedarbība un koncentrācija darba vidē;
- cilvēka individuālās īpatnības;
- darbinieku novēlota vēršanās pie ārsta ar veselības problēmām.

VDI no 2004. gada sagatavo pārskatu par atzītām arodslimībām un to izveidošanās cēloņiem tikai darbojošos uzņēmumos.

2005. gadā arodslimnieku pieaugumu darbojošos uzņēmumos var saistīt ar pašlaik vēl nesakārtoto darba vidi uzņēmumos. Darbojošos uzņēmumos, kuros apstiprinātas arodslimības, tikai 41% uzņēmumu ir veikti riska faktoru mērījumi; trešajai daļai saslimušo nav izsniegti individuālie aizsardzības līdzekļi un tikai puse darbinieku ir nosūtīti uz obligātajām veselības pārbaudēm. Tas nozīmē, ka netiek ievēroti MK noteikumi Nr. 527 “Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude”. Tirdzniecības, izglītības, veselības aprūpes iestāžu darbiniekiem un komunālo pakalpojumu veicējiem obligātās veselības pārbaudes tiek veiktas tikai saistībā ar iespējamo risku citu cilvēku veselībai. Tehnika un darbgaldi tiek intensīvi izmantoti līdz to pilnīgai nolietošānai, neņemot vērā paaugstinātās vietējās un vispārējās vibrācijas iedarbību uz darbinieku veselību. Tikai ļoti nedaudzos uzņēmumos ir pieejamas palīgierīces smagumu pārvietošanai. Darba vietas un darba instrumenti netiek ergonomiski pielāgoti konkrētam darbiniekam. Regulāra darbinieku fiziskā pārslodze ilgstošā darba periodā un monotona atsevišķu muskuļu grupu noslodze rada lielu risku saslimt ar skeleta – muskuļu - saistaudu sistēmas slimībām un nervu sistēmas slimībām. Darba devēji maz uzmanības pievērš darbinieku fiziskajām slodzēm, ergonomikai un apmācībai, kā pareizi celt smagus. Pēdējos gados arodslimību skaits pieaug transporta nozares darbiniekiem. Raksturīgas saslimšanas transporta nozares uzņēmumu darbiniekiem ir vibrācijas slimība un mugurkaula slimības, kas tiek konstatētas darbiniekiem ar lielu darba stāžu vispārējās, vietējās vibrācijas un ergonomisko risku ietekmē.

Nepieciešams uzsvērt, ka darbinieki bieži nedomā par savu veselību un novēloti vēršas pie ārsta un attiecīgajās institūcijās, lai saņemtu kaitējuma atlīdzību par darbā gūto saslimšanu, kā arī, lai tiktu uzlabota darba vide uzņēmumā. Tāpat darbinieki neapzinās kaitīgo darba vides risku ietekmi uz savu veselību, lai laikus izvairītos no saslimšanas, nelieto izsniegtos individuālos aizsardzības līdzekļus, neievēro darba procesā paredzētos pārtraukumus un pareizas darba metodes. 79% arodslimnieku ir vecumā no 45 - 64 gadiem, kad saasinās arī vispārējās saslimšanas.

VDI 2006. gadā plāno aktīvāk organizēt informēšanas pasākumus, lai pievērstu darbinieku uzmanību arodveselībai un ar to saistītiem jautājumiem un motivētu darba devējus sakārtot darba vides iekšējās uzraudzības sistēmu, novērst vai mazināt konstatētos

riskus, izmantojot labās prakses piemērus. Lai uzlabotos darba kvalitāte un samazinātos darbinieku slimību radītās izmaksas, darba devējiem nepieciešams uzlabot darba organizāciju un iepazīstināt darbiniekus ar iespējām samazināt riskus darba vidē.

VDI arodveselības speciālisti uzskata, ka Latvijā nepieciešami pamatīgāki un plašāki pētījumi par arodslimību izveidošanās cēloņiem. VDI pašlaik nepietiek resursu, lai veiktu šādu padziļinātu analīzi.

Izvērstā analīze par 2005. gadā atzītām arodslimībām un to izveidošanās cēloņiem darbojošos uzņēmumos atspoguļota pievienotajās tabulās.

**2005. gadā atzītās arodslimības un to
izveidošanās cēloņi darbošos uzņēmumos**

3.1. tabula

1	Reģionos reģistrētie arodsaslimšanas gadījumi	2005. gads	2004. gads
	Austrumvidzemes RVDI	25	20
	Alūksnes rajons	7	3
	Balvu rajons	3	5
	Gulbenes rajons	3	2
	Madonas rajons	12	10
	Dienvidu RVDI	35	43
	Aizkraukles rajons	9	9
	Jēkabpils rajons	6	8
	Ogres rajons	20	26
	Kurzemes RVDI	67	51
	Liepājas rajons	24	21
	Talsu rajons	19	18
	Saldus rajons	13	4
	Kuldīgas rajons	5	4
	Ventspils rajons	6	4
	Latgales RVDI	48	33
	Daugavpils rajons	17	14
	Rēzeknes rajons	12	14
	Ludzas rajons	5	1
	Krāslavas rajons	4	2
	Preiļu rajons	10	2
	Rīgas RVDI	413	376
	Rīgas rajons	51	43
	Jūrmalas pilsēta	5	5
	Rīgas pilsēta	357	328
	Ziemeļvidzemes RVDI	78	86
	Cēsu rajons	14	6
	Limbažu rajons	18	23
	Valkas rajons	9	12
	Valmieras rajons	37	45
	Zemgales RVDI	75	78
	Jelgavas rajons	26	15
	Bauskas rajons	7	9
	Dobeles rajons	36	40
	Tukuma rajons	6	14
	Kopā:	741	687

3.2. tabula

2	Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pēc vecuma	2005. gads	2004. gads
	no 0 līdz 17 gadiem	1	0
	no 18 līdz 24 gadiem	1	2
	no 25 līdz 34 gadiem	9	8
	no 35 līdz 44 gadiem	92	84
	no 45 līdz 54 gadiem	264	275
	no 55 līdz 64 gadiem	321	267
	virs 65 gadiem	53	51
	Kopā:	741	687

3.3. tabula

3	Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pēc dzimuma	2005. gads	2004. gads
1	Vīrieši	340	295
2	Sievietes	401	392
	Kopā:	741	687

3.4. tabula

4	Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pēc profesiju grupām, atbilstoši profesiju klasifikatoram	2005. gads	2004. gads
1	Likumdevēji, valsts vecākas amatpersonas, vadītāji, t.sk.:	9	6
11	Likumdevēji, valsts vecākas amatpersonas	7	0
12	Kolektīvie vadītāji	0	5
13	Vispārēji vadītāji	2	1
2	Vecākie speciālisti, t.sk.:	62	86
21	Fiziķi, ķīmiķi, matemātiķi, inženieri	4	4
22	Vecākie dabaszinātņu un veselības aprūpes speciālisti	48	62
23	Vecākie mācību iestāžu speciālisti	7	11
24	Citi vecākie speciālisti	3	9
3	Speciālisti, t.sk.:	97	107
31	Fizikas un inženierzinātņu speciālisti	33	37
32	Dabaszinātņu un veselības aprūpes speciālisti	49	54
33	Mācību iestāžu speciālisti	9	8
34	Citi speciālisti	6	8
4	Kalpotāji, t.sk.:	11	15
41	Iestāžu kalpotāji	10	13
42	Klientu apkalpotāji	1	2
50	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki, t.sk.:	58	41
51	Individuālo pakalpojumu un apsardzes darbinieki	50	32
52	Modeļi, pārdevēji, tērpu un preču demonstrētāji	8	9
6	Kvalificēti lauksaimniecības un zivsaimniecības darbinieki, t.sk.:	18	19
61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	18	19
62	Personiskā patēriņa lauksaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	0	0

7	Kvalificēti strādnieki un amatnieki, t.sk.:	127	115
71	Ieguves rūpniecības un celtniecības strādnieki	22	16
72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu sfēru strādnieki	58	52
73	Precīzijas izstrādājumu, roku darba mākslas priekšmetu izgatavotāji, iespiedēji	4	1
74	Citi radniecīgu profesiju strādnieki un amatnieki	43	46
8	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri, t.s	277	235
81	Rūpniecisko iekārtu operatori	23	29
82	Stacionāro iekārtu un mašīnu operatori, montieri un montētāji	77	69
83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas mašīnu un iekārtu operatori	177	137
9	Vienkāršas profesijas, t.sk.:	82	63
91	Tirdzn. un apkalpošanas sfēras vienkāršas profesijas	33	23
92	Lauksaimniecības, zivsaimniecības un tām radniecīgu nozaru vienkāršas profesijas	19	9
93	Raktuvju, celtniecības, rūpniecības un transporta vienkāršās profesijas	30	31
	Kopā:	741	687

3.5. tabula

5	Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pēc ekonomiskās darbības veidiem atbilstoši NACE klasifikatoram	2005. gads	2004. gads
A	Lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība	61	45
01	Lauksaimniecība, medniecība un ar to saistītie pakalpojumi	44	33
02	Mežsaimniecība, kokmateriālu sagatavošana un ar to saistītie pakalpojumi	17	12
B	Zvejniecība	4	4
05	Zvejniecība, zivkopība un ar to saistīti pakalpojumi	4	4
C	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	5	2
10	Kūdras ieguve	2	1
11	Pakalpojumi, izņemot izpētes darbus	0	0
12	Urāna un torija rūdu ieguve	0	0
13	Metāla rūdu ieguve	0	0
14	Pārējā ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	3	1
D	Apstrādes rūpniecība	226	205
15	Pārtikas produktu un dzērienu ražošana	42	56
16	Tabakas izstrādājumu ražošana	1	1
17	Tekstilizstrādājumu ražošana	44	38
18	Apģērbu ražošana, kažokādu apstrāde un krāsošana	22	23
19	Ādu miecēšana un apstrāde; somu un līdzīgu izstrādājumu; zirglietu un apavu ražošana	1	1
20	Koksnes, koka, korķa izstrādājumu ražošana, izņemot mēbeles salmu un pīto izstrādājumu ražošana	35	22
21	Celulozes, papīra un papīra izstrādājumu ražošana	2	1
22	Izdevējdarbība, poligrāfija un ierakstu producēšana	1	3
23	Naftas pārstrādes produktu, koksna un kodoldegvielas ražošana	0	0
24	Ķīmisko vielu, to izstrādājumu un ķīmisko šķiedru ražošana	8	7
25	Gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana	4	2

26	Nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana	19	26
27	Metālu ražošana	5	0
28	Gatavo metālizstrādājumu ražošana, izņemot mašīnas un iekārtas	10	4
29	Iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana	1	1
30	Biroja tehnikas un datoru ražošana	0	6
31	Elektrisko mašīnu un aparātu ražošana	7	2
32	Radio, televīzijas, sakaru iekārtu un aparatūras ražošana	0	1
33	Medicīnisko, precīzijas un optisko instrumentu, pulksteņu ražošana	0	0
34	Automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana	0	1
35	Citu transporta līdzekļu ražošana	22	5
36	Mēbeļu ražošana; citur nekvalificēta ražošana	2	2
37	Otrreizējā pārstrāde	0	3
E	Elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde	14	14
40	Elektroenerģija, gāzes, tvaika un karstā ūdens apgāde	10	12
41	Ūdens ieguve, attīrīšana un sadale	4	2
F	Būvniecība	24	35
45	Būvniecība	24	35
G	Vairum-mazum tirdzniecība; automobiļu, motociklu, individuālas lietošanas priekšmetu, sadzīves aparatūras un iekārtu remonts	31	20
50	Automobiļu un motociklu pārdošana, apkope un remonts, autodegvielas mazumtirdzniecība	4	3
51	Vairumtirdzniecība un komisijas tirdzniecība, izņemot automobiļus un motociklus	4	2
52	Mazumtirdzn.(izņ.auto-moto); individ, lietošanas priekšm., sadzīves aparātu, iekārtu remonts	23	15
H	Viesnīcas un restorāni	9	8
55	Viesnīcas un restorāni	9	8
I	Transports, glabāšana un sakari	161	146
60	Sauszemes transports, cauruļvadu transports	137	120
61	Ūdenstransports	2	4
62	Gaisa transports	1	0
63	Transporta papilddarbība un palīgdarbība, tūrisma aģentūru darbība	14	15
64	Pasts un telekomunikācijas	7	7
J	Finanšu starpniecība	0	2
65	Finanšu starpniecība, izņemot apdrošināšanu un pensiju finansēšanu	0	2
66	Apdrošināšana un pensiju finansēšana, izņemot obligāto sociālo apdrošināšanu	0	0
67	Finanšu starpniecību papildinoša darbība	0	0
K	Operācijas ar nekustamo īpašumu, noma, datorpakalpojumi, zinātne un citi komercpakalpojumi	9	8
70	Operācijas ar nekustāmo īpašumu	7	5
71	Transportlīdzekļu, mašīnu un iekārtu, individuālās lietošanas priekšmetu un sadzīves aparatūras un iekārtu izmantošana	0	0
72	Datorpakalpojumi un ar datoriem saistītas darbības	0	0
73	Zinātniskās pētniecības darbs	0	2
74	Cita komercpakalpojumi	2	1

L	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	15	15
75	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	15	15
M	Izglītība	38	36
80	Izglītība	38	36
N	Veselība un sociālā aprūpe	113	126
85	Veselība un sociālā aprūpe	113	126
O	Sabiedriskie, sociālie un individuālie pakalpojumi	31	19
90	Atkritumu apsaimniekošana, teritorijas tīrīšana	6	9
91	Sabiedrisko, politisko un citu organizāciju darbība	1	0
92	Atpūta, kultūra un sports	6	2
93	Pārējo individuālo pakalpojumu sniegšana	18	8
P	Individuālās mājāsaimniecības ar algotu darbaspēku	0	1
95	Mājāsaimniecību kā darba devēju darbība	0	1
Q	Ārpusteritoriālās organizācijas un institūcijas	0	1
99	Ārpusteritoriālās organizācijas un institūcijas	0	1
	Kopā:	741	687

3.6. tabula

6	Arodslimību grupas un kods atbilstoši 10. starptautiskajai slimību klasifikācijai	2005. gads	2004. gads
A00 –B99	Infekcijas un parazitārās slimības	29	33
C00 –C97, D00 –D48	Audzēji (ļaundabīgi un pirmsvēža saslīmšanas)	5	4
D50 –D89	Asins un asinsrades orgānu slimības un noteikti imūnsistēmas traucējumi	0	0
E00 – E90	Endokrīnās, uztveres un vielmaiņas slimības	0	1
F00 – F99	Psihiski un uzvedības traucējumi	0	0
G00 –G99	Nervu sistēmas slimības	254	198
H00 –H59	Acs un tās palīgorgānu slimības	0	0
H60 –H95	Auss un aizauss paugura slimības	6	4
I00 – I99	Asins rites slimības	3	4
J00 – J99	Elpošanas sistēmas slimības	52	62
K00 –K93	Greimošanas sistēmas slimības	0	0
L00 – L99	Ādas un zemādas audu slimības	7	5
M00 M99	Skeleta – muskuļu – saistaudu sistēmas slimības	222	252
N00 –N99	Urogēnās sistēmas slimības	0	0
T36-T 78	Saindēšanās u.c. ārēju iedarbību sekas	163	124
	Kopā:	741	687

3.7. tabula

7	Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pēc seku grupām (darbspēju zaudējums)	2005. gads	2004. gads
A00	Pārejoša arodslimība, darbnespējas lapa nav precīzi norādīta	-	-
A01 – A08	3 zaudētas dienas – 6 mēneši un ilgāk	-	-
B00	Pastāvīga darba nespēja bez pensijas, ar nenoteiktu darbspēju zudumu	-	-
B01 – B05	Noteikts darbspēju zudums % bez invaliditātes piešķiršanas	530	523
B06	Piešķirta invaliditāte	219	213
998	Nāve	-	-
999	Nekur citur neminēta slimības smaguma pakāpe	-	-
	Kopā:	749	736

3.8. tabula

8	Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pēc cēloņu grupām	2005. gads	2004. gads
	Ķīmiskie faktori	0	0
	Bioloģiskie faktori	0	0
	Fizikālie faktori	0	8
	Ārstniecības līdzekļi	0	0
	Fiziskās pārslodzes	1	5
	Rūpnieciski aerosoli	0	0
	Aroda alergēni	0	0
	Psihosociālie faktori	0	0
	Kombinētu faktoru grupa	740	674
	Kopā:	740	687

3.9. tabula

9	Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pa uzņēmuma veidiem	2005. gads	2004. gads
	Valsts iestādes	36	44
	Akciju sabiedrības	225	223
	Sabiedrības ar ierobežotu atbildību	402	329
	Individuālie komersanti	16	14
	Pašvaldību uzņēmumi	61	76
	Sabiedriskās organizācijas	1	1
	Kopā:	741	687

3.10. tabula

10	Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pa uzņēmumu grupām	2005. gads	2004. gads
	līdz 5 strādājošiem	24	21
	no 6 līdz 49 strādājošiem	137	119
	no 50 līdz 249 strādājošiem	198	184
	no 250 līdz 499 strādājošiem	117	97
	500 strādājošie un vairāk	265	266
	Kopā:	741	687

3.11. tabula

11	Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pēc darba riska faktoru iedarbības laika	2005. gads	2004. gads
	līdz 5 gadiem	7	9
	no 6 līdz 10 gadiem	21	25
	no 11 līdz 15 gadiem	29	41
	no 16 līdz 20 gadiem	85	112
	no 21 līdz 30 gadiem	306	276
	no 31 līdz 35 gadiem	163	124
	no 36 līdz 40 gadiem	78	68
	ilgāk par 40 gadiem	52	32
	Kopā:	741	687

3.12. tabula

12	Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pēc arodslimnieku kopējā darba stāža	2005. gads	2004. gads
	līdz 5 gadiem	8	2
	no 6 līdz 10 gadiem	5	9
	no 11 līdz 15 gadiem	10	14
	no 16 līdz 20 gadiem	35	45
	no 21 līdz 30 gadiem	211	188
	no 31 līdz 35 gadiem	158	148
	no 36 līdz 40 gadiem	174	165
	ilgāk par 40 gadiem	140	116
	Kopā:	741	687

3.13. tabula

13	Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pēc seku grupām uz DVHR sastādīšanas brīdi (darba attiecības)	2005. gads	2004. gads
	Turpina strādāt profesijā (amatā)	569	473
	Strādā citā darbā un citā profesijā (amatā)	66	79
	Nestrādā	106	135
	Kopā:	741	687

3.14. tabula

14	Veiktie pasākumi arodslimību profilaksei	2005. gads	2004. gads
	Riska faktoru mērījumi ir/nav veikti	302/439	266/421
	Obligātās veselības pārbaudes ir/nav veiktas	382/359	356/331
	Izsniegti IAL/nav izsniegti	575/166	553/134

VDI 2005. gada darbības pārskatu sagatavoja VDI Stratēģijas un analīzes daļa